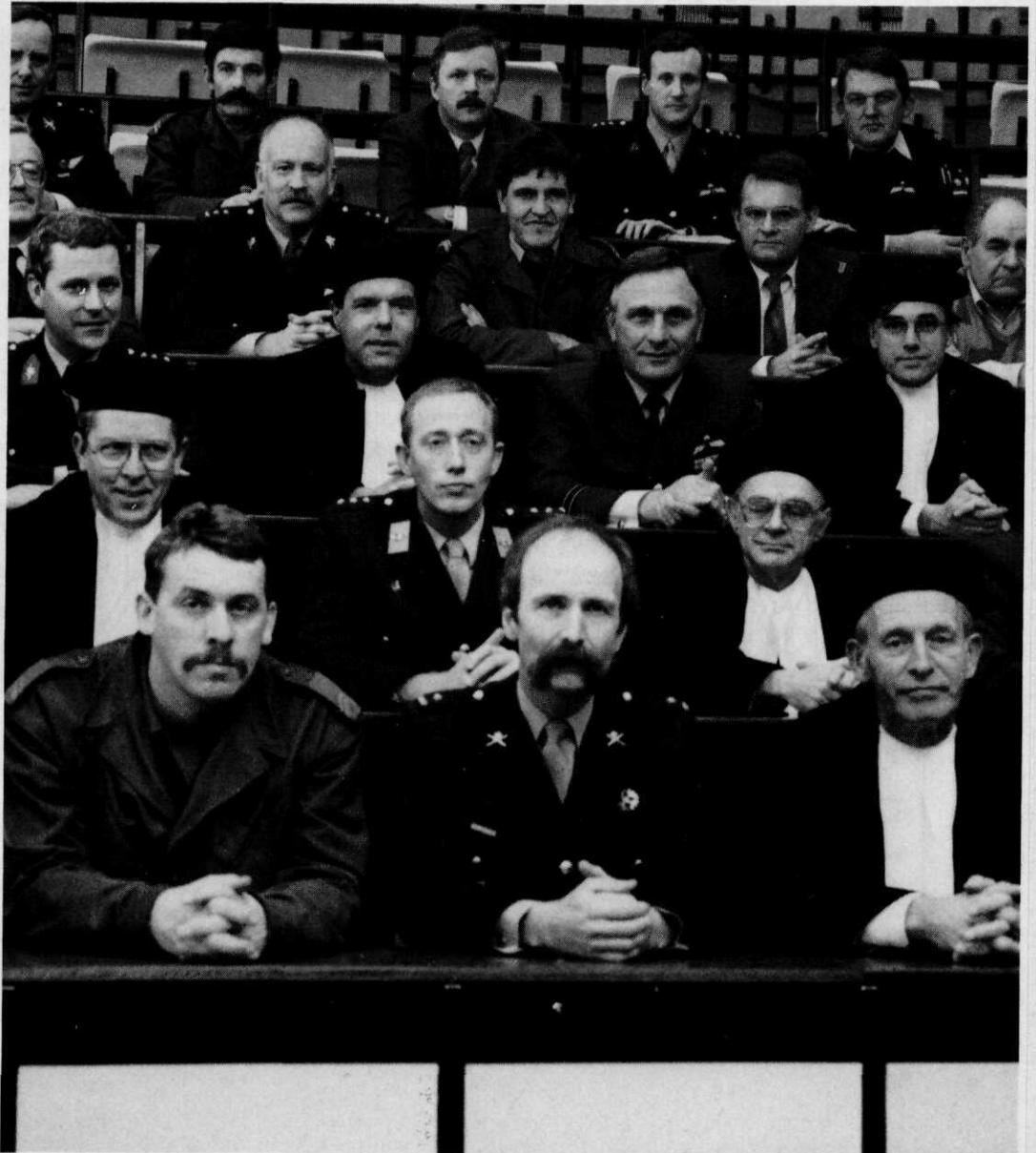

militaire spectator

WAARIN OPGENOMEN
DE OFFICIËLE
MEDEDELINGEN VAN
DE KONINKLIJKE
LANDMACHT EN DE
KONINKLIJKE
LUCHTMACHT

De blik gericht
op onderwijs-
vernieuwing KMA

(zie blz. 155, 157, 159)

militaire spectator

MAANDBLAD

waarin opgenomen de officiële mededelingen van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht

UITGAVE:

Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap

Secretaris:

Denijlstraat 135, 2551 HJ Den Haag

Ledenadministratie:

K. Doormanlaan 274,
2283 BB Rijswijk

HOOFDREDACTEUR:

P. L. HoEVERS

brigade-generaal der infanterie

p/a HKS, Frederikkazerne
v.d. Burchlaan 31, 2597 PC Den Haag
Telefoon (070) 16 66 29

ADJ.-HOOFDREDACTEUR:

W. C. LouwERSE

commodore Koninklijke luchtmacht

REDACTEUREN:

J. M. J. Bosch

majoor der cavalerie

B. A. C. Droste

luitenant-kolonel van de Koninklijke
luchtmacht

dr. A. A. Klumper

luitenant-kolonel van de militair
psychologische en sociologische dienst

Ir. G. M. van der Laan

brigade-generaal van de technische staf

drs. J. W. M. Schulten

luitenant-kolonel verbindingdienst

BUREAU-REDACTIE/PRODUKTIE:

Spul 47, 2511 BL Den Haag
Telefoon (070) 72 13 68

ABONNEMENTEN:

f 30,-, buitenland f 40,- per jaar
Losse nummers f 2,75

ADVERTENTIES:

N.V. Noord-Nederlandse Drukkerij
Postbus 6, 7940 AA Meppel
Telefoon (05220) 7 09 11

Contractprijzen op aanvraag

NADRUk VERBODEN

- 154 Officiële mededelingen van de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht
- 155 De KMA en het wetenschappelijke onderwijs
- 157 De wet Wetenschappelijk onderwijs krijgsmacht
- 159 Militaire bedrijfskunde, een nieuwe weg (1), door P. Huysman en P. W. Gorissen, resp. kolonel der infanterie en majoor der artillerie
- 165 Het Korps Mobiele Colonnies in de nieuwe rampenbestrijdingsorganisatie, door M. G. Woerlee, brigade-generaal der infanterie
- 173 Integratie van de vrouw in de Koninklijke landmacht, door J. C. Berkhout en G. J. C. Roozendaal, resp. majoor der cavalerie en luitenant-kolonel van de militair psychologische en sociologische dienst
- 182 De mini-KVV'er: oplossing of probleem? door A. J. G. Silvius en J. H. van Pelt, tweede luitenanten van de militaire administratie
- 189 Europese verhoudingen in het teken van Locarno, 1925-1938, door H. Toorenvliet, publicist
- 194 Meningen van anderen: Organisatie en legervorming (4) — Verkenningseenheden, een andere visie
- 197 Antwoord op meningen van anderen: Organisatie en legervorming — Verkenningseenheden, een andere visie
- 199 Vakpers: Operationele strategieën
- 201 Boeken

OFFICIELE MEDEDELINGEN

KONINKLIJKE LANDMACHT
KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Uit de landmacht- en luchtmachtorders

LaO 80005 (13.5/2) / LuO 80508 (13.5/2). Regeling weggebruik en begeleiding verplaatsingen (herdruk, augustus 1985).

LaO 62035 (55.17/52) / LuO 62540 (55.17/50). Verplaatsingskostenbesluit 1962.

LaO 84006 (55.17/94) / LuO 84509 (55.17/91). Regeling dagelijks reizen tussen de woning en de plaats van tewerkstelling voor buiten Nederland geplaatste militairen (herdruk, oktober 1985).

LaO 85017 (23.24/11) / LuO 85518 (23.24/10). Instelling Korps Militaire Controleurs Gevaarlijke Stoffen.

LaO 85018 (78/532). Regeling opleiding voor sergeant-majoor tot applicatieprogrammeur.

LaO 85019 (51.2/129) / LuO 85519 (51.2/93). Districtsbeschikking 1986.

Lumed 516-85 (51.13/23). Overgang naar het wapen der Koninklijke marechaussee.

Lamed 21.2/32 (027-85) / Lumed 21.2/30 (518-85). Overdracht van archiefbescheiden van commissies en dergelijke.

Lamed 55.12/68 (026-85) / Lumed 55.12/71 (517-85). Betalingsdata militaire bezoldiging 1986.

Lamed 78/397n (028-85). Cursus voortgezette militaire vorming aan de Hogere Krijgsschool.

Lamed 04.1/16 (032-73) / Lumed 04.1/16 (520-73). Overzicht van de regelingen inzake vervoer van goederen in Nederland (herdruk, december 1985).

Lumed 23.1/76m (519-85). Commissie van advies inzake opleiding tot officier voor speciale diensten van de Koninklijke luchtmacht.

De aandacht wordt erop gevestigd, dat officieren, die maandelijks van Rijkswege de „Militaire Spectator” ontvangen, bij wijziging van hun adres, dit dienen bekend te maken aan de administratie van de eenheid waarbij zij in onderhoud zijn.

Mededelingen van het Commando Verbindingen Koninklijke landmacht

IK 11-18/1-ats, Memorandum telexprocedures, 2e dr. Wijzigingen in de programmatuur en de procedure van het automatisch telegrafiesysteem (ats) hebben geleid tot deze 2e druk.

IK 11-6, Memorandum over het (militaire) bericht. Dit is per 23 december 1985 vervallen.

VS 11-50. Het legerkorpsrayonverbindingssysteem, 1e opgave van wijzigingen. Wijziging is noodzakelijk wegens een gerealiseerde verdere automatisering van Syscon-1LK en invoering van de „Aroflex”.

Einde van de Officiële mededelingen van de Koninklijke landmacht en Koninklijke luchtmacht

KONINKLIJKE VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP

Op maandag 12 mei 1986 te 19.30 uur houdt de vereniging voor leden en introducé(e)s een bijeenkomst in het Nederlands Congresgebouw te 's-Gravenhage, waar door generaal G. L. J. Huyser, chef defensiestaf, in de Faya-Lobbizaal, een inleiding zal worden gehouden over het onderwerp

De NAVO na 2000 - Conceptuele ontwikkelingen

Na de voordracht wordt, als gebruikelijk, gelegenheid tot discussie geboden. (In aansluiting daarop vindt de jaarlijkse *Algemene ledenvergadering* plaats die alleen voor leden toegankelijk is.)

Introductie: d.t.v. de secretaris, Ikol W. F. Anthonijsz, Frederikkazerne, gebouw 110, Postbus 90701, 2509 LS Den Haag (tel. tijdens diensturen (070) 16 68 99).

De KMA en het wetenschappelijke onderwijs

MS Binnen niet al te lange tijd — naar wij hopen — zal het voorontwerp van de wet Wetenschappelijk onderwijs krijgsmacht (WWOK) ter goedkeuring aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal worden aangeboden. Dit voorontwerp, dat de instemming heeft van zowel de minister van defensie als van zijn collega van onderwijs en wetenschappen, is het eindprodukt van activiteiten die al sedert 1961 — en wellicht nog eerder — zijn ontplooid. Reeds in 1961 is aan de KMA (en aan het KIM) een vernieuwde, wetenschappelijke, opleiding gestart. In zijn brief van 7 maart 1962, gericht aan HM de Koningin, verklaarde staatssecretaris van defensie Calmeyer:

... de vervulling van de hogere officiersfuncties in de Koninklijke landmacht vereist in de huidige tijdsomstandigheden een bredere wetenschappelijke vorming dan voorheen werd gevorderd.

Aanduidende dat in de lagere rangen de behoefte aan wetenschappelijk gevormde officieren aan beperkingen onderhevig is, kwam hij met het voorstel het officierskorps te laten bestaan uit twee categorieën, nl.

... een categorie van academisch gevormde officieren, waaruit de hoofd- en opperofficieren voor

de bezetting van de hogere commando- en staffuncties moeten voortkomen (en) een categorie van officieren, welke een kortere en meer gespecialiseerde opleiding geniet . . .

Die wetenschappelijke opleiding zou dan moeten plaatsvinden aan de KMA.

Door velen die zich betrokken voelen bij het opleiden en functioneren van de jonge beroepsofficier wordt — met een ondertoon van wantrouwen of bezorgdheid — steeds weer de vraag gesteld of die wetenschappelijke opleiding aan de KMA nu wel zo noodzakelijk is en of zij niet ten koste gaat van de primaire taak van de jonge officier, nl. die van troepencommandant. En, mocht die wetenschappelijke opleiding nodig zijn, waarom moet dan de krijgsmacht een uitzondering uitmaken op de algemeen geldende wet Wetenschappelijk onderwijs? Aan deze vraagstelling ligt vaak een bepaalde visie op het militaire beroep ten grondslag, waarbij wordt uitgegaan van een „ingebouwde” tegenstelling tussen de militaire leider, de bij uitstek snelle beslisser, en de „wetenschapper” die men twijfel en theoriegerichtheid toedicht: de practicus versus de theoreticus, de vechter contra de denker.

Hoewel in deze wat simpele formulering geen recht wordt gedaan aan de opvattingen van hen wier bezwaren tegen wetenschappelijk opgeleide beroepsofficieren genuanceerder en minder uit een bepaalde vooringenomenheid voortkomen, menen wij toch uit vele gesprekken te kunnen afleiden dat de hiervoor omschreven tegenstelling in veler gedachten leeft.

In het advies van de Onderwijsraad, dat op 19 december jl. is gepubliceerd in de Staatscourant, en waarom was gevraagd door de ministers van defensie en onderwijs en wetenschappen, komt onder meer de volgende zinsnede voor:

... roepen de vraag op of het scholen van het militair hoger onderwijs op wetenschappelijke leest gewenst is. De afdeling (Onderwijsraad, red.) komt tot een negatief antwoord mede gelet op de volgende overwegingen. De aard van de militaire opleiding, zelfs (of juist) die van officieren verschilt fundamenteel van die van de opleiding tot academicus. Hiermede wordt bepaald niet gesuggereerd dat de ene beter of belangrijker is dan de ander, maar wel dat universitaire normen geen rol kunnen spelen bij

de opleiding tot officier. Van een afgestudeerde c.q. gepromoveerde chemicus, jurist, psycholoog of neerlandicus wordt verwacht dat hij zelfstandig wetenschappelijk werk kan doen, kan nadenken over nieuwe problemen, originele bijdragen kan leveren in zijn vak. Van een officier wordt verwacht dat hij de techniek van oorlogvoeren beheerst en dat hij snel en doelmatig beslissingen kan nemen . . .

In dit kader wordt opgemerkt dat er bepaald geen communis opinio bestaat ten aanzien van de vraag wat het geheel van kenmerken is waardoor wetenschappelijk onderwijs zich onderscheidt van niet-wetenschappelijk. Ook de praktijk van het Nederlandse onderwijsstelsel getuigt daarvan. Een duidelijke ontwikkeling valt daarin waar te nemen, waarbij de grenzen tussen het traditionele wetenschappelijke onderwijs en bepaalde vormen van hoger beroepsonderwijs vervagen. Binnen de wereld van het traditionele wetenschappelijke onderwijs blijkt bovendien op zeer verschillende wijze te worden gedacht over de manier waarop inhoud moet worden gegeven aan het karakter van het te verzorgen onderwijs. Met name valt het onderscheid op tussen de opleidingen die zeer sterk zijn gericht op een concrete beroepsuitoefening, zoals bedrijfskunde en bouwkunde, en die waarin dat in mindere mate of in het geheel niet het geval is.

Wat het advies van de Onderwijsraad betreft: de lezer oordele zelf, maar is hier nog sprake van een genuanceerd, wetenschappelijk verantwoord advies, of betreft het hier een mening, gestoeld op veronderstellingen, vooroordelen en vooringenomenheid of zelfs geringschatting?

Met uitsluitend de techniek van het oorlog voeren komt men in Haagse en andere (internationale) staven niet ver, en snel en doelmatig beslissen kan pas als snel en doelmatig het vereiste stafwerk — onderzoek, beschouwing, alternatieven, voor- en

nadelen, voorstellen — adequaat is verricht; indien derhalve — aldus ook de Onderwijsraad — is nagedacht over nieuwe problemen, en originele bijdragen zijn geleverd in het vak, met andere woorden: wetenschappelijk werk is gedaan, resp. leiding is gegeven aan wetenschappelijk opgeleiden. Aan de noodzaak van een wetenschappelijke opleiding van officieren die de hogere staf- en commandofuncties (gaan) vervullen valt derhalve niet te ontkomen.

Ongetwijfeld heeft de Raad — en een ieder die zich bezorgd maakt over de gedachte dat de (jonge) KMA-officier niet de gerichte opleiding krijgt om de troepenfuncties in de rang van luitenant en kapitein te vervullen — gelijk door te stellen dat de officier het specifieke militaire metier tot in de finesses dient te beheersen. Bezien uit de door de krijgsmacht zo terecht voorgestane „éducation permanente”, waardoor steeds weer wordt opgeleid tot, resp. voorbereid op, de vervulling van functies in de naasthogere rangen (de A-cursus voor o.m. kapiteinsfuncties, de B-cursus voor majoor- en luitenant-kolonelsfuncties binnen het eigen wapen of dienstvak, de hogere militaire vorming voor gebrevetteerde functies waaraan de rang van majoor of luitenant-kolonel is verbonden, en de nog in ontwikkeling zijnde tertiaire vorming voor kolonels- en generaalsfuncties, om maar enkele voorbeelden te noemen) zou de opleiding op de KMA kunnen volstaan met een militaire vakopleiding, gericht op de vervulling van luitenants- en kapiteinsfuncties. Een goede vervulling van die functies vereist in het algemeen weinig of geen wetenschappelijke inspanning. Voor de vervulling van de hogere staf- en commandofuncties is evenwel een wetenschappelijke opleiding noodzakelijk; ergens in de „éducation permanente” zal die opleiding dus moeten worden gegeven aan alle KMA-officieren die immers zijn voorbestemd die functies te gaan vervullen. En

waar zou die opleiding dan beter kunnen worden gegeven dan aan de KMA? Het instituut waar in de initiële opleiding het militair en wetenschappelijk onderwijs kunnen worden samengevoegd tot de wetenschap „militair management”, vertrekpunt voor het functioneren in de militaire organisatie en de verdere op de loopbaan gerichte opleidingen, zoals stafdienst en hogere militaire vorming, dan wel specifiek gerichte andere wetenschappelijke opleidingen. Laat echter geen misverstand erover bestaan dat het specifiek militaire niet uit het oog mag worden verloren. Een commandant heeft slechts dan overwicht indien hij ook vakman is!

Militair onderwijs in beweging, een gegeven welks consequenties niet uit de weg mogen worden gegaan, op welk niveau of bij welke instelling dan ook. Officiële erkenning en wettelijke vastlegging daarvan zijn de logische gevolgen; aan de KMA afgelegde tentamens, propedeuse- en doctoraalstudies dienen dan ook een wettelijke basis te zijn voor verdere studie en/of promotie.

Officiële erkenning houdt echter ook in dat de aan de KMA afgestudeerde en dus wetenschappelijk opgeleide officier een academische titel zou moeten mogen voeren; elke in Nederland met succes afgesloten wetenschappelijke opleiding geeft immers daartoe het recht en in de toekomst is dit eveneens van toepassing op afgestudeerden uit het hogere beroepsonderwijs. Waarom stelt de krijgsmacht zich dan tevreden met uitsluitend het toekennen van een diploma (de officiersbul) en de officiersrang? Een academische titel kan men immers altijd blijven voeren en geeft de KMA (en het KIM) een echte wetenschappelijke status.

De wet Wetenschappelijk onderwijs krijgsmacht

Het verlenen van een wettelijke status aan het wetenschappelijke onderwijs voor de krijgsmacht is een keuze waaraan verschillende overwegingen ten grondslag liggen.

Een gegeven is bijvoorbeeld dat de sterk verouderde Wet van 21 juli 1890, Stb 126, tot regeling van het militair onderwijs bij de landmacht, nog steeds van kracht is.

Van meer belang is echter dat een aantal waarborgen dient te worden geschapen die betrekking hebben op het niveau van het onderwijs, waarbij tevens de (overigens moeilijk te definiëren) academische vrijheid dient te worden betrokken. Een en ander heeft consequenties voor de bestuurlijke organisatie alsmede voor de organisatie van het onderwijs en het onderzoek. De verantwoordelijkheden behoren daar te liggen waar ook de deskundigheid aanwezig is. Dat dergelijke garanties het best kunnen worden gegeven in de vorm van een formele wet, spreekt vanzelf.

Dat het thans voorliggende voorontwerp van wet *Wetenschappelijk onderwijs voor de krijgsmacht* (WWOK) een lange voorgeschiedenis heeft, is langzamerhand wel bekend. Een eerste ontwerp werd reeds in 1963 aan de Tweede Kamer aangeboden en is daar inmiddels bijgezet in de kast met curiosa.

Dat lag overigens niet zozeer aan het ontwerp zelf als wel aan de veranderingen waaraan inmiddels het civiele wetenschappelijke onderwijs ten prooi was gevallen. Opschorting van de behandeling, luidde de beslissing, nadat reeds een memorie van antwoord en een daarop aansluitend voorlopig verslag waren uitgebracht.

In 1971 werd de draad weer opgenomen met

de instelling van een Commissie van advies inzake het ontwerp van de WWOK. Maar ook het in 1974 door deze Commissie uitgebrachte advies kwam te vroeg. In 1970 was immers de Wet Universitaire bestuursvorming tot stand gekomen, die overigens een tijdelijk karakter had.

Ook een wet op het Wetenschappelijk onderwijs verscheen in 1975 in het Staatsblad, nadat inmiddels de zg. Twee-fasenstructuur haar intrede had gedaan.

De eerste fase omvat de opleiding tot aan het doctoraal examen en is onderverdeeld in een propedeutische en een doctorale fase; de tweede fase omvat de postdoctorale opleidingen van bijvoorbeeld het artsexamen, of van „de betrekking van wetenschappelijk onderzoeker of van technologische ontwerper” (aldus artikel 13, lid 3 van de wet Wetenschappelijk onderwijs van 1985).

In het thans voorliggende voorontwerp van wet WWOK is bij deze structuur aangesloten in die zin, dat de opleidingen aan KIM en KMA eerste-faseopleidingen zijn, zodat in beginsel een voltooide opleiding aan een van deze instellingen toegang geeft tot een tweede-faseopleiding. In beginsel: de toelating hangt altijd nog af van een commissoriaal gevormd oordeel omtrent de bekwaamheid te kunnen

... voldoen aan de gestelde eisen, onder meer aan de hand van de aard en de onderdelen van het afgelegde doctoraal examen en de tijdens het afleggen daarvan gebleken studieresultaten, in het bijzonder ten aanzien van die onderdelen die rechtstreeks van belang zijn voor het volgen van de desbetreffende opleiding.

Aldus artikel 33 van de wet Wetenschappelijk onderwijs van 1985, juncto artikel 36 onder E van het voorontwerp van wet-WWOK).

Een ander aspect van de inpassing van het onderwijs aan KIM en KMA in het stelsel van het civiele wetenschappelijke onderwijs is de mogelijkheid tot het verwerven van een doctoraat. Hoogleraren aan deze instellingen kunnen worden aangewezen als promotor; afgestudeerden kunnen een doctoraat verwerven.

Het voorontwerp van wet WWOK is globaal van opzet. Onderwerpen als omvang en inrichting van de examens, de bestuursorganisatie, de positie van het personeel en de rechtsbescherming van de studenten zijn erin opgenomen. Bovendien zijn ook het toezicht op het onderwijs en de mogelijkheden tot vernietiging en schorsing van besluiten erin opgenomen.

Een nadere uitwerking van de bestuursorganisaties is opgenomen in een ontwerp Algemene maatregel van bestuur (Bestuursstatuut) en ten slotte zijn twee ministeriële regelingen in voorbereiding, waarbij elk van de twee instellingen nadere detailbepalingen kan vastleggen, vooral op die gebieden waar met de eigen aard van het KIM en de KMA rekening moet worden gehouden.

Zowel buiten als binnen de krijgsmacht is het hoger onderwijs dus in beweging. Hierboven waren wettelijke en bestuurlijke aspecten aan de orde. Inhoudelijk gezien zijn de bewegingen inmiddels ook zichtbaar.

Eerder werd u in dit blad geïnformeerd over de aangepaste hogere militaire vorming (secundaire vorming). Thans wordt gewerkt aan de uitwerking en zelfs de beproeving van een interservice tertiaire vorming, gericht op de hogere niveaus van management. De basis van deze éducation permanente in een officiersloopbaan zal moeten worden gelegd op de KMA. Daarover zal de lezer in dit blad worden geïnformeerd.

P. Huysman en P. W. Gorissen

resp. kolonel der infanterie en majoor der artillerie

Militaire bedrijfskunde, een nieuwe weg (1)

De KMA moet . . . officieren-aanvoeders schenken, die door intellectueel gehalte en hoge ontwikkeling weten te vergoeden, hetgeen ons land aan materiële macht te kort komt; in staat om op hun gebied te bewijzen, dat een klein land, in inspanning en vooruitgang relatief groter kan zijn dan een grote Staat.

Deze uitspraak deed Thorbecke naar aanleiding van de onderwijshervorming op de KMA in 1872. Het is een stelling die aan kracht nog niet heeft ingeboet. Ook nu weer staat de KMA aan het begin van een onderwijshervorming.

Het is ook voor dit opleidingsinstituut immers van essentieel belang, dat het onderwijs inspeelt op veranderende behoeften van de organisatie waarvoor officieren worden opgeleid, op de ontwikkelingen in de wetenschap en het civiele onderwijs, alsmede op veranderingen in de maatschappelijke omgeving van de krijgsmacht.

Sinds het wetenschappelijk onderwijs aan de KMA in het begin van de jaren '60 zijn intrede deed, is uiteraard een aantal inhoudelijke en programmatische veranderingen in het onderwijspakket aangebracht. Met name de toegenomen technologie en de daaraan gerelateerde organisatieaanpassingen op zowel operationeel, logistiek als administratief-economisch gebied, alsmede het proces van democratisering en socialisering binnen de krijgsmacht maken dat het functioneren als officier een toenemende complexiteit vertoont, zeker waar het gaat om het besturen van de orga-

nisatie. In de tweede helft van de jaren '70 kwam een proces op gang, gericht op een fundamentele koerswijziging in het onderwijs aan de KMA.

Thans, in het studiejaar 1985-1986, kunnen de eerstejaarscadetten kennismaken met de nieuwe opzet van het militair-wetenschappelijke onderwijs aan de KMA.

In vier artikelen willen wij de lezers informeren over de inhoud en opzet van de vernieuwde KMA-opleiding in het algemeen en van de daarin te onderscheiden studierichtingen Operatiën, Techniek en Economie. Dit eerste artikel is bedoeld als inleiding en als toelichting op de algemene opzet van de vernieuwde KMA-opleiding.

Curatorium

In 1978 ontving de KMA de opdracht tot onderwijsvernieuwing van het Curatorium. Het Curatorium is het instituut dat rechtstreeks onder de minister van defensie ressorteert en dat namens hem als beleidsorgaan optreedt voor de opleiding aan de KMA. In het curatorium hebben onder meer zitting de BLS (treedt op als voorzitter), de BDL, de directeurs personeel van KL en KLu, enkele hoogleraren, mr. Van Vollenhoven, de president van de Hoge Raad, de burgemeester van Breda en enkele adviseurs. Het kernpunt in de opdracht van het curatorium is dat de KMA-opleiding *een militaire bedrijfskundige opleiding* diende te worden, gericht op:

- het ontwikkelen van een wetenschappelijke attitude;
- het ontwikkelen van het vermogen om functies op het niveau van het lager management te vervullen binnen de deelorganisaties van KL of KLu in zowel normale als crisissituaties;
- het ontwikkelen van het vermogen om mee te werken in beleids- en bedrijfsprocessen binnen be-

paalde deelgebieden op de niveaus van lager en middenmanagement in zowel normale als crisissituaties;

— het ontwikkelen van inzicht in problemen en activiteiten op het niveau van het hoger management, ten dienste van een zelfstandige oordeelsvorming en het leggen van een grondslag voor verdere studie;

— het leveren van een bijdrage aan de persoonsontwikkeling door de ontwikkeling van een kritische instelling ten opzichte van zichzelf, de samenleving en de plaats van de krijgsmacht in die samenleving;

— het ontwikkelen van sociale en fysieke vaardigheden.

De oppervlakkige lezer zal mogelijk niets nieuws ontdekken in deze opsomming. Wij wijzen echter erop dat de opleiding een bedrijfskundige opleiding dient te zijn, dat wil zeggen dat het besturen van de (deel)organisatie en de leidinggevende rol van de officier daarin een „rode-draadfunctie” heeft in de gehele opbouw van de opleiding. Bovendien dient de opleiding *militair*-bedrijfskundig te zijn, wat betekent dat veel meer dan voorheen de wetenschappelijke en militaire opleidingen behoren te worden geïntegreerd. Dit dient niet alleen programmatisch maar ook inhoudelijk zijn weerslag te krijgen, waarbij de militaire praktijk als referentiekader dient voor de wetenschappelijke disciplines.

Voorts is uit de opdracht van het curatorium te destilleren dat er een accentverschuiving heeft plaatsgevonden in de opleiding naar de lagere niveaus in de KL- en KLu-organisatie, met andere woorden: de opleiding is gericht op de functievervulling op het lagere niveau, het kunnen meewerken op middenniveau en het inzicht hebben in het hogere niveau van het militaire management. Ten slotte wordt op het lagere niveau gesproken over functioneren binnen „deelorganisaties van KL of KLu”, wat leidt tot een differentiatie in wetenschappelijke disciplines en algemene militaire leerstofdelen. Een eenvoudig KL-voorbeeld ter illustratie: cadetten van tactische wapens krijgen meer tactiek dan anderen, cadetten van logistieke dienstvakken meer logistiek dan anderen en cadetten van technische wapens en dienstvakken meer techniek dan anderen.

Militaire bedrijfskunde

Bedrijfskunde is te omschrijven als de wetenschap die zich bezighoudt met de besturing van een organisatie. Men kan bedrijfskunde beschouwen als een objectwetenschap, met andere woorden: bedrijfskunde krijgt pas zin als het object waarop deze kunde haar toepassing vindt, bekend is. Vandaar dat wij ook kunnen spreken van militaire bedrijfskunde met de krijgsmacht als „object”, of liever de KL of KLu of, nog verder verbijzonderd, een deelproces binnen de KL of KLu.

Om op de KMA inhoud te geven aan deze militaire bedrijfskunde zal de studie voor de onderscheiden wapens, dienstvakken en functiegroepen zich richten op het verwerven van kennis van en inzicht in de gevarieerde processen die zich rond militaire bedrijfssituaties voordoen en op het ontwikkelen van de vaardigheid in zulke processen sturend op te treden.

Nu en straks

Alvorens op de vernieuwde opleiding in te gaan is het voor een goed begrip noodzakelijk de karakteristieken van de huidige en vernieuwde opleiding naast elkaar te plaatsen.

a. Huidige opleiding

De oude opleiding kan in algemene zin worden gekenmerkt door:

- een monodisciplinaire opzet van de studie, d.w.z. studierichtingen in één discipline;
- minder herkenbare integratie van de militaire elementen in de wetenschappelijke opleiding;
- geen onderwijs binnen eigen wapen, dienstvak of functiegroep gedurende de eerste drie jaar;
- met uitzondering van de specialistische militaire opleiding nauwelijks of geen relatie met de eerste functievervullingen als jong officier.

Dat wil niet zeggen dat de KMA minder goede officieren zou hebben afgeleverd. Integendeel, klachten daarover kwamen nauwelijks binnen. Hiervóór is al aangegeven waarom de KMA-opleiding moest worden vernieuwd. Ook in de toekomst zal een continue bijsturing noodzakelijk zijn.

b. Vernieuwde opleiding

In de opleiding militaire bedrijfskunde dienen de

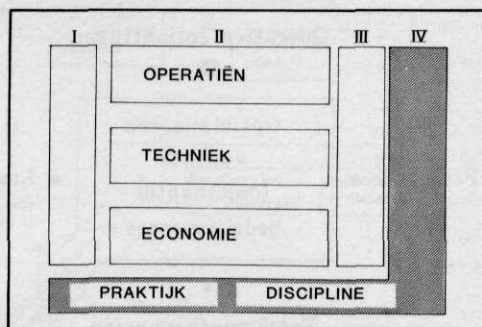
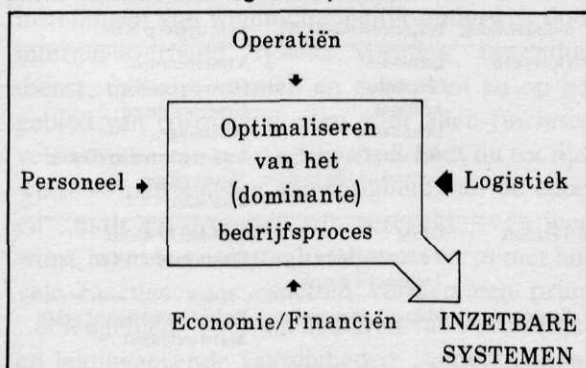
volgende elementen in het onderwijs herkenbaar te zijn:

- integratie van de militaire opleiding in het gehele programma;
- het referentiekader voor de wetenschappelijke opleiding is de militaire organisatie en de daarin voorkomende (deel)processen;
- op probleem georiënteerde aanpak;
- grote aandacht voor zelfwerkzaamheid;
- praktica niet alleen in laboratoria maar ook in de militaire organisatie;
- terugkoppeling tijdens de studie en tussen de opleiding en de uitoefening van het officiersberoep.

Studierichtingen

In afb. 1 is het opleidingsmodel voor de vernieuwde opleiding aan de KMA weergegeven. Voor een aspirant-officier die een militair-bedrijfskundige studie volgt, is het van belang dat hij voortdurend relaties kan leggen met de praktijk van de militaire organisatie en de functies die hij daarin gaat vervullen. „Voortdurend” betekent dus niet uitsluitend tijdens detacheringen en Specialistische militaire opleidingen (SMO), maar ook zoveel mogelijk bij de leerstof die op de KMA zelf wordt aangeboden. De praktijk van de militaire organisatie wordt in het opleidingsmodel aangegeven met de praktijkdiscipline (IV). Een aantal leerstofdelen is voor alle cadetten van belang, wat in het opleidingsmodel wordt uitgebeeld door kolom I. In een bedrijfskundige benadering van de opleiding zal over de directe grenzen van het eigen toekomstig optreden moeten worden gekeken om te achterhalen, welke invloeden van buiten af inwerken op het (bedrijfs)proces waarvoor de officier verant-

Afb. 2 Het technisch-logistieke proces

Afb. 1 Opleidingsmodel militaire bedrijfskunde

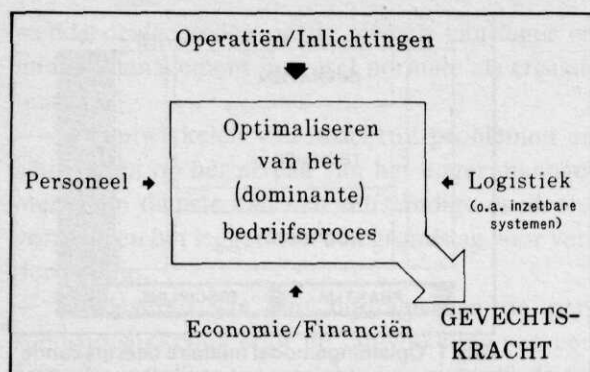
woordelijkheid draagt. Het doel daarbij is voldoende „tools” aan te reiken om met deze invloeden op de juiste wijze om te gaan resp. ze te kunnen beïnvloeden. Deze benadering wordt wel als interdisciplinair aangeduid en is in het opleidingsmodel uitgebeeld door kolom III.

De eerder in dit artikel gegeven omschrijving van militaire bedrijfskunde houdt in de praktijk in, dat de toekomstige officier het militaire bedrijfsproces waarin hij een leidinggevende rol vervult, zodanig moet kunnen besturen en optimaliseren dat hij de gewenste „output” van dat proces bereikt.

De in onze krijgsmacht herkenbare functiegebieden die het militaire bedrijfsproces beïnvloeden zijn: PERSONEEL, OPERATIËN, LOGISTIEK (TECHNIEK), EN ECONOMIE EN FINANCIËN.

Op het niveau van het hogere militaire management zijn deze functiegebieden zo goed als gelijkwaardig en is de output gericht op het functioneren van KL of KLu als totaal. Naarmate het managementniveau daalt, wordt echter één van de functiegebieden in het bedrijfsproces dominant en ontstaan er deelprocessen. Welnu, het opleiden van officieren die functioneren binnen deze deelprocessen is met name een taak van de KMA. Voor officieren in bijvoorbeeld het technisch-logistieke functiegebied vormen de onderhouds- en bevoorradingsprocessen de dominante bedrijfsprocessen (lees: deelprocessen) met als doel: *inzetbare systemen* (zie afb. 2). Voor officieren binnen het functionele (deel)proces en het na te streven doel betreft, het leveren van *gevechtskracht* (zie afb. 3). Een interdisciplinair aspect van hierna nog aan te duiden studierichtingen onderling zou men uit dit voorbeeld reeds kunnen afleiden omdat zonder inzetbare systemen (techniek/onderhoud) geen productie van gevechtskracht mogelijk is.

Wij kunnen ons in het kader van de militaire be-

Afb. 3 Het operationele proces

drijfskunde niet veroorloven binnen ons functioneren als officier in een voor ons relevant deelproces een van de niet-dominerende functiegebieden te veronachtzamen. Met andere woorden: een toekomstig officier operatiën zal zich eveneens moeten bekwamen in de problematiek van het personele, materieel-technische en economisch/financiële functiegebied. Onverkort geldt dit ook voor de toekomstige officieren binnen het technische en economisch/financiële functiegebied ten aanzien van de voor hen niet-dominante functiegebieden. Hiermee is — zij het beperkt — het multidisciplinaire karakter binnen een studierichting aangeduid.

In de periode dat officieren binnen hun wapen, dienstvak of functiegroep (KLu) functioneren, nemen zij in hoofdzaak deel aan een van de genoemde deelprocessen. Bij de uitwerking van de eisen, doelstellingen en grondslagen is per wapen, dienstvak en functiegroep bezien, welke rol de toekomstige officier dient te vervullen in de onderscheiden processen, die van elkaar verschillen op operationeel, technisch en economisch gebied. Met enkele deelprocessen hebben echter alle officieren te maken, zoals bv. het bestuursproces en het opleidingsproces.

Zoals aangegeven in het onderwijsmodel (afb. 1) onder II heeft e.e.a. geleid tot drie studierichtingen nl. OPERATIËN, TECHNIEK EN ECONOMIE. In afb. 4 is de indeling van de wapens, dienstvakken en functiegroepen per studierichting aangegeven. Enige toelichting hierop is noodzakelijk.

De functiegroep Personeel (KLu) is ondergebracht in de studierichting Operatiën, omdat het aantal adspirant-officieren dat hiervoor op de KMA wordt opgeleid relatief te gering is om een eigen studierichting te rechtvaardigen. Voorts worden personeelsofficieren KLu in de eerste ja-

ren van hun functievervulling tewerkgesteld binnen de functiegroep Grondoperatiën.

De vraag kan zich voordoen waarom de genie en de verbindingdienst niet zijn ondergebracht in de studierichting Operatiën. Technisch zware delen van de opleiding met een relatief grote studielast-omvang maken het noodzakelijk deze wapens onder te (blijven) brengen in de studierichting Techniek. Wel heeft het Curatorium opdracht gegeven voor deze wapens de noodzakelijke operationele accenten te leggen.

Een wetenschappelijk niveau vereist een voldoende diepgang in de studie. Dat maakt een verdere differentiatie per studierichting noodzakelijk. Op deze afstudeerrichtingen per studierichting zal in de volgende artikelen in deze serie nader worden ingegaan.

Programmaopbouw

De vernieuwde KMA-opleiding is verdeeld in twee opeenvolgende fasen, namelijk de propedeusefase (een studiejaar) en de doctorale fase (drie studiejaar en drie maanden).

De propedeusefase is de basis voor de doctorale fase en heeft drie functies: een oriënterende, een selectieve en een verwijzende functie. De oriënterende functie geeft de cadet inzicht in de eisen die het officiersberoep en de studie aan hem stellen. De selectieve functie omvat zelfselectie en institutionele selectie, dat wil zeggen dat zowel de cadet als de leiding van de KMA zich in de propedeuse een oordeel moeten vormen over de geschiktheid van de cadet voor het beroep en de opleiding. De verwijzende functie houdt in het informeren en adviseren van de cadet over de voortzetting van de studie op basis van de resultaten in de propedeuse-

Afb. 4 Indeling per studierichting

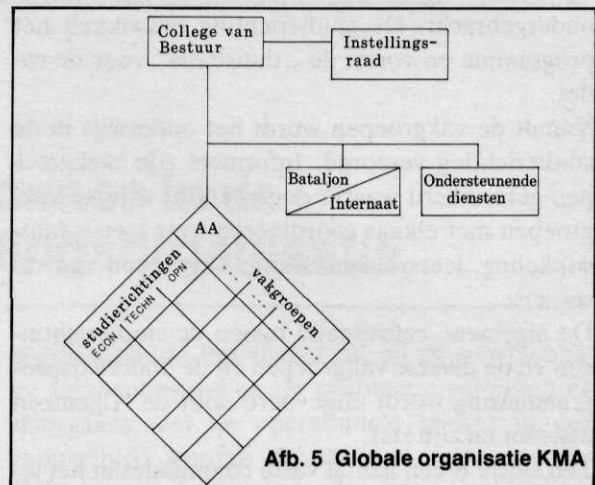
Studierichting	Wapen/dienstvak KL	Functiegroep KLu
Operatiën	Infanterie	Vliegoperatiën
	Cavalerie	Grondoperatiën
	Artillerie	Gevechtsleiding
	Intendance	Inlichtingen
	Aan- en afvoertroepen	Luchtverkeersbeveiliging
	Geneeskundige troepen	Meteorologie Personeel
Techniek	Genie	Technische dienst
	Verbindingdienst	Elektronische dienst
	Technische dienst	
Economie	Militaire administratie	Bedrijfseconomische zaken
		Materieeldienst

fase. De propedeusefase wordt afgesloten met het propedeutisch examen. Dit examen is opgebouwd uit vrijstellende tentamens die over het gehele studiejaar zijn verspreid. Alleen de cadetten die in het bezit zijn van het propedeutisch getuigschrift kunnen worden toegelaten tot de doctorale fase van hun studierichting.

In de doctorale fase vindt binnen de studierichting verdieping plaats in de Militaire bedrijfskunde. Integraal deel van deze fase zijn de Algemene militaire opleiding (AMO), de Specialistische militaire opleiding (SMO) en de Lichamelijke opleiding en fysieke training (LO/FT). In tegenstelling tot de oude opleiding zijn AMO en SMO gespreid over de gehele opleidingsduur, waardoor de cadetten een aantal perioden buiten de KMA doorbrengen bij opleidingscentra en (parate) eenheden. De inhoud van de verschillende leerstofeenheden is in overleg met betrokken instanties vastgesteld. Hiermee wordt bewerkstelligd dat leerstof uit bijvoorbeeld een SMO-deel kan worden toegepast of kan dienen als referentiekader in een onderdeel van de wetenschappelijke opleiding, bijvoorbeeld bij *besturing en organisatie*, *werkplaatstechniek* of *wapensystemen*. Een uitzondering op het bovenstaande wordt gevormd door de cadetten van de Koninklijke luchtmacht behorende tot de studierichting Operatiën. Tot nu toe is het niet mogelijk de SMO voor deze cadetten op gelijke wijze als voor de KL-cadetten te spreiden over de gehele opleiding. Deze SMO is als één blok aan het einde van de opleiding gepland. Het gevolg is dat de luchtmachtcadetten van de studierichting Operatiën na ruim drie jaar de KMA verlaten om de SMO te gaan volgen.

Studielast

De KMA onderscheidt zich van de meeste andere instellingen van wetenschappelijk onderwijs door internaatsverband, fysieke vorming, inwendige dienst, militaire vormen en gebruiken en op het gebied van corpsactiviteiten voor allen (inclusief vele vormen van sport). Enerzijds leidt dit tot tijdwinst — permanente aanwezigheid van de cadet en „natje en droogje” zijn geregeld — en leerwinst, want het cadettenbataljon en corps met hun vele functies voor cadetten vormen een prima „oefengebied” voor het aanleren van bestuurlijke en leidinggevende vaardigheden. Anderzijds kan

Afb. 5 Globale organisatie KMA

dit relativ viel tijd kosten als het ongecontroleerd tot zoveel activiteiten leidt dat de studie en het studieklimaat worden verstoord. Vandaar dat in het kader van de onderwijsvernieuwing is gezocht naar een optimum. Hierbij wordt gerekend met de zg. „belastingsuren”. Voor een „normcadet” komt dit neer op 50 belastingsuren per week. Veertig van deze uren zijn zogenaamde studielasten, waarin activiteiten worden gepland zoals colleges, zelfwerkzaamheid, practica, cases, studieopdrachten, e.d. De overige uren zijn zogenaamde extra-curriculaire uren, d.w.z. belastingsuren die niet direct voortkomen uit de formele opleiding. Deze uren zijn bestemd voor corpsactiviteiten, eigen sport of sporten in verenigingsverband en activiteiten inherent aan het internaat en het cadettenbataljon, zoals inspecties.

Organisatie

Door de invoering van het vernieuwde onderwijs, maar ook ten gevolge van de nog in te voeren wet Wetenschappelijk onderwijs krijgsmacht (WWOK), zal de organisatiestructuur KMA moeten worden aangepast. De WWOK heeft voornamelijk invloed op de bestuursstructuur. De Raad van Gouverneur en Assessoren wordt als bestuursorgaan vervangen door het College van Bestuur (CvB) en de Instellingsraad (IR).

Voor de ontwikkeling en uitvoering van het vernieuwde onderwijs dient een matrixstructuur als uitgangspunt (afb. 5). De drie studierichtingen vormen de ene zijde van de matrix; de andere zijde van de matrix wordt gevormd door vakgroepen waarin docenten van verwante vakdisciplines zijn

ondergebracht. De studierichting ontwikkelt het programma en vormt de „thuisbasis” voor de cadet.

Vanuit de vakgroepen wordt het onderwijs in de studierichting verzorgd. Informeel zijn taakgroepen geformeerd waarin docenten uit diverse vakgroepen met elkaar coördineren over leerstofontwikkeling, leerstofaansluiting, ontwerpen van cases, enz.

De algemene coördinatie tussen de studierichtingen en de diverse vakgroepen en de onderwijsprogrammering wordt uitgevoerd door de Algemeen assessor en zijn staf.

Ten slotte is een aantal vaste commissies in het leven geroepen, te weten: de Vaste commissie voor het onderwijs (VCO), de Vaste commissie voor de examens (VCE), de Vaste commissie voor wetenschapsbeoefening (VCW) en het College van beroep voor de examens (CBE).

Slot

De vernieuwde opleiding is gestart op 19 augustus 1985 en de eerste officieren die deze opleiding hebben gevolgd zullen op 1 november 1989 de KL- en KLu-organisaties binnentreden. Via deze serie artikelen willen wij de lezer zo goed mogelijk informeren over de voorgenomen aanpassingen teneinde te bereiken dat dit o.m. zal leiden tot een goede opvang van jonge aspirant-officieren tijdens deelopleidingen buiten de KMA en stages en detacheringen. Ongetwijfeld zullen aanloopproblemen en kinderziekten nog ons deel zijn. Wij zijn echter ervan overtuigd dat een goede weg is ingeslagen.

In de volgende drie artikelen zal achtereenvolgens worden ingegaan op de studierichtingen OPERATIËN, TECHNIEK EN ECONOMIE.

Maandelijks wordt de Militaire Spectator toegezonden aan alle leden van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap.

Teneinde de toezending aan thans nog actief dienende officieren van Land- en Luchtmacht, tevens lid van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap, ook na hun dienstverlating zeker te stellen, wordt belanghebbenden verzocht de ledenadministratie van de Koninklijke Vereniging (Karel Doormanlaan 274, 2283 BB Rijswijk) in voorkomend geval ter zake in te lichten.

M. G. Woerlee

brigade-generaal der infanterie

Het Korps Mobiele Colonnees in de nieuwe rampenbestrijdingsorganisatie

In maart 1985 werden de nieuwe Brandweerwet en de nieuwe Rampenwet van kracht. Binnen niet al te lange tijd zal voorts de Intrekkingswet BB (waarbij de organisatie Bescherming Bevolking in korte tijd zal worden opgeheven), naar verwachting in werking treden. Deze nieuwe wetgeving heeft belangrijke gevolgen voor de Nederlandse rampenbestrijdingsorganisatie in het algemeen en voor de taakstelling en de organisatie van het Korps Mobiele Colonnees (KMC) in het bijzonder.

Dit korps bestaat sedert 1955 en bevindt zich al vanaf begin 1984, vooruitlopend op de nieuwe wetgeving, in een periode van een omvangrijke reorganisatie. Reden genoeg om deze opmerkelijke eenheid met haar civiele taakstelling weer eens onder de loep te nemen. Daarbij is een greep gedaan uit de onderwerpen die naar verwachting voor een brede lezerskring interessant zijn.

Nieuwe rampenbestrijdingsorganisatie

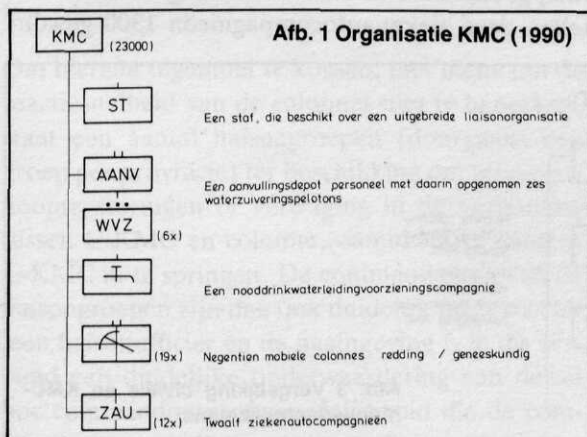
De nieuwe rampenbestrijdingsorganisatie dient aan het einde van de jaren '80 landelijk gestalte te hebben gekregen en moet dan zowel voor het optreden in normale als in zg. buitengewone omstandigheden operationeel zijn. De dan inmiddels ge-

regionaliseerde brandweer zal bij de grootschalige rampenbestrijding de spilfunctie vervullen en doorgaans met de operationele leiding in een rampgebied worden belast.

De minister van binnenlandse zaken is coördinerend minister voor de civiele verdediging. De rampenbestrijdingsorganisatie maakt hiervan deel uit. Belangrijke organisaties die deelnemen in de rampenbestrijding zijn, behalve de brandweer, o.a. het Rode-Kruiskorps, de basisgezondheidsdiensten (voortgekomen uit o.m. GGD'n en andere gemeentelijke, districts- en regionale gezondheidsdiensten), ambulancediensten en het KMC. Uiteraard speelt ook de politie een belangrijke rol, met name in de periferie van het rampgebied. Grondgedachte is, dat per brandweerregio (ca. 52 in Nederland) voor normale omstandigheden een basisvoorziening bestaat, die de beperktschalige rampenbestrijding voor haar rekening neemt. In buitengewone omstandigheden (BO) dient, met name bij oorlogsdreiging, het „vredesapparaat" in de kortste keren te kunnen worden uitgebreid tot de volledige sterkte. De voorbereidingen daartoe (mensen, materieel, geoefendheid, gemeentelijke rampen en rampenbestrijdingsplannen, provinciale coördinatieplannen, de inzetprocedures, verbindingen enz.) dienen in normale omstandigheden te worden getroffen en voortdurend te worden geactualiseerd. Onder BO (oorlogsdreiging) zal — evenals de andere delen van de Krijgsmacht — ook het KMC worden gemobiliseerd. Indien echter ook bij grootschalige vredesrampen BO worden afgekondigd, kan een deel van het KMC worden gemobiliseerd en als bijstand ingezet.

Nieuwe organisatie van het KMC

Het KMC zal in 1990 de omvang hebben bereikt als weergegeven in afb. 1. De mobiele colonnees brandweer zijn dan uit de organisatie verdwenen.

Afb. 2 Redder met „locason” (een per reddingsgroep) luistert naar eventueel leven onder het puin

De civiele brandweer heeft dan de brandweertaak geleidelijk overgenomen en is daartoe aanzienlijk uitgebreid. De 19 mobiele colonnes redding/geneeskundig zijn te vergelijken met zelfstandige, versterkte bataljons met elk meer dan 900 militairen.

Een mobiele colonne beschikt over eigen gewondentransportpotentieel en een assortiment aan pioniermaterieel (afb. 2) en mechanische uitrusting, o.m. voor het maken van doorgangen (puinverzet) en het bevrijden en afvoeren van slachtoffers. Een colonne kan met haar 6 reddings- en 6 geneeskundige pelotons 6 gewondenafvoerlijnen opzetten. Hierin vormen 6 gewondenverzamelplaatsen (18 artsen) een belangrijke schakel. De doorvoercapaciteit van te hospitaliseren slachtoffers

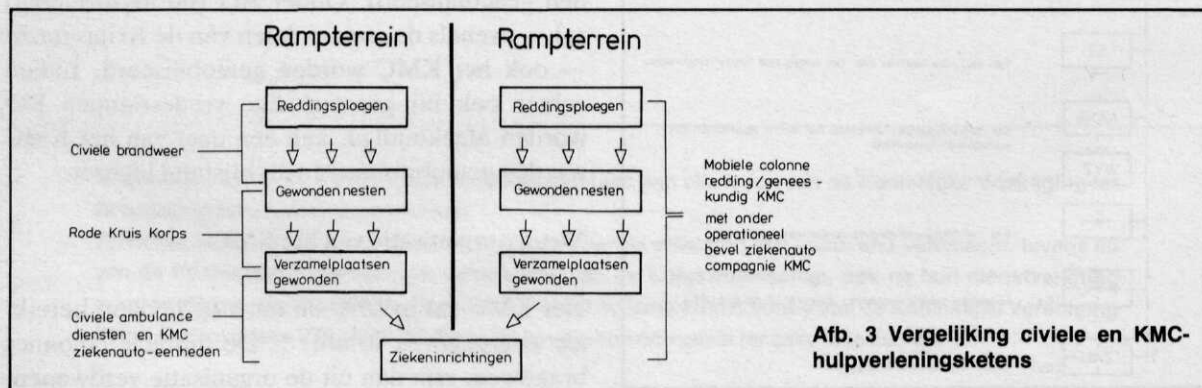
bedraagt voor een colonne ca. 150 per uur. Bestond voorheen de colonne uit afzonderlijke reddings- en afzonderlijke geneeskundige compagnieën, de colonnes nieuwe stijl kennen 3 geïntegreerde reddings/geneeskundige compagnieën. Dat betekent dat de complete afvoerlijnen, van vindplaats tot en met de gewondenverzamelplaats, thans onder leiding staan van dezelfde compagniescommandant. Elke compagnie richt twee van zulke afvoerlijnen in. Hiermee is de integratie van de reddings- en de geneeskundige functie consequent naar het laagst mogelijke niveau, de compagnie, doorgezet.

Civiele en KMC-gewondenafvoerketen

Een vergelijking met de civiele gewondenafvoerketen is interessant. Van de vindplaats tot het gewondennest treedt het reddingspeloton van een regionale brandweer op. Vanaf het gewondennest tot en met de verzamelplaats gewonden worden de slachtoffers verzorgd door een geneeskundig peloton van het Rode-Kruiskorps. Het transport daarna naar de ziekeninrichtingen is een taak, toebedeeld aan de civiele ambulancediensten, zij het dat dit transportpotentieel naar verwachting veelal onvoldoende zal zijn.

Tenminste drie verschillende organisaties verzorgen dus de civiele afvoerketen. Bij het KMC wordt een dergelijk afvoerketen bemand door gezamenlijk geoefend en onder eenhoofdige leiding optredend militair personeel (afb. 3).

De nieuwe KMC-organisatie geeft o.a. 12 ziekenautocompagnieën te zien die de consequentie zijn van de voorheen door de BB verrichte taak van het grootschalige gewondentransport van het rampgebied naar de ziekeninrichtingen. Te zamen tellen deze ziekenautocompagnieën 1300 gewon-

Afb. 3 Vergelijking civiele en KMC-hulpverleningsketens

dentransportvoertuigen à 4 liggende patiënten elk.

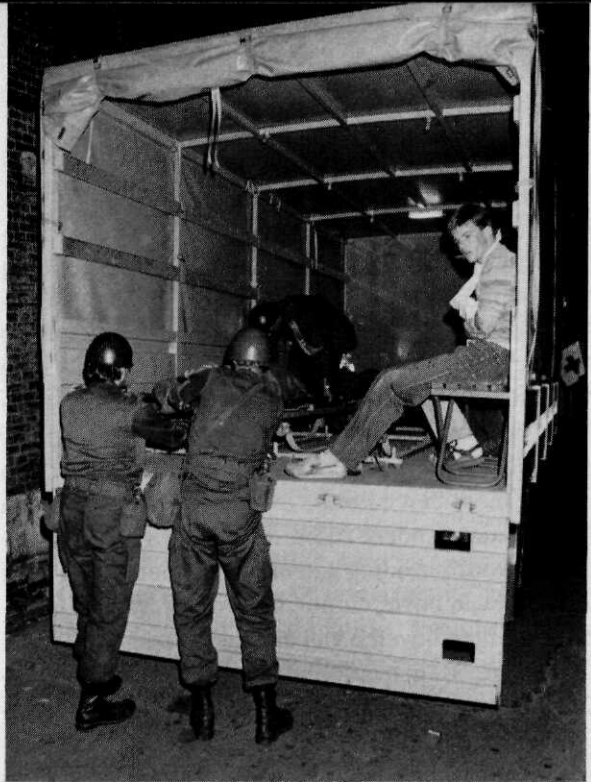
Ter versterking van de organieke gewondentransportmiddelen (60) van een mobiele colonne redding/geneeskundig, zal bij inzet gewoonlijk een ziekenautocompagnie KMC (108 gewondentransportvoertuigen) onder bevel van deze mobiele colonne worden gesteld (afb. 4).

De gewondentransportsteunverlening kan zich ook, ter versterking van de civiele ambulancediensten, uitstrekken tot het „leeghalen” van de civiele gewondenverzamelplaatsen (Rode-Kruiskorps). Dat zal bij een calamiteit van enige omvang vrijwel altijd nodig zijn, gezien het zeer beperkte aantal civiele ambulances dat plaatselijk ter beschikking zal zijn (ca. 375 voor geheel Nederland, à 2 liggende patiënten elk).

Bevelsstructuur

Bij vergelijking met een hedendaagse eenheid van vergelijkbare grootte valt op dat zich bij het KMC geen bevelslaag tussen het bataljons- (zelfstandige compagnies)niveau en de C-KMC bevindt. De span of control geeft dan ook een vreemd beeld: één commandant geeft rechtstreeks leiding aan 33 ondercommandanten! Daarbij moet wel in aanmerking worden genomen, dat de colonnes bij inzet in feite volgens vaststaande procedures te werk gaan en bij inzet in het rampgebied onder de operationele leiding komen van de desbetreffende regionale brandweerautoriteit. Toch wordt bij het zich in oorlogsomstandigheden vermoedelijk gelijktijdig of kort na elkaar voordoen van een aantal calamiteiten, de staf KMC (en het ter beschikking staande verbindingstelsel) al snel zwaar belast.

Om hieraan tegemoet te komen, met name om de reactiesnelheid van de colonnes niet te beperken, staat een aantal liaisongroepen (doorgaans een groep per provincie) ter beschikking om bij onverhoopte storingen of vertraging in de verbinding tussen C-KMC en colonne, onmiddellijk namens C-KMC in te springen. De commandanten van de liaisongroepen zijn dan ook duidelijk méér dan alleen liaisonofficier en de naamgeving is in dit verband een duidelijke onderwaardering van de ad hoc commandoverantwoordelijkheid die de commandant van de liaisongroep in de provincie over

Afb. 4 Een van de 2436 gewondentransportvoertuigen van het KMC (capaciteit 4 liggende en een aantal ambulante slachtoffers)

de daar gestationeerde mobiele colonnes en ziekenautocompagnieën heeft.

In een aantal provincies is al op de voorhand reddings/geneeskundig KMC-potentieel ter beschikking gesteld aan de Commissaris der Koningin (CdK), die dat naar eigen inzicht kan doen inzetten. De commandant van de liaisongroep is gehouden in zo'n provincie dit potentieel op verzoek van de desbetreffende CdK onverwijld in te zetten.

De belangrijkste liaisongroepen staan daarom onder commando van een oudere, ervaren luitenant-kolonel (OTAS-voorstel).

Operatieplan

Hoewel er bij de civiele rampenbestrijdingsorganisatie niet zoveel geclassificeerde onderwerpen zijn, wordt in de behandeling van het operatieplan van het KMC toch met voorbeelden volstaan. De minister van binnenlandse zaken heeft in Nederland een aantal steden en gebieden aangegeven die als potentieel kwetsbaar worden aangemerkt, de zg. urgentiegebieden. Voor een aantal van die gebieden is bovendien aan het KMC de eis gesteld dat de eerste slachtoffers twee uur na bevel tot inzet afvoergereed moeten zijn in de gewondenverzamelplaats. Binnen die twee uur moet dus door een mobiele colonne uit het verzamelge-

bied worden verplaatst en ontplooid en moet de hulpverleningsketen in bedrijf zijn.

De urgentiegebieden zijn voorzien van een prioriteit. In algemene zin is in het KMC-operatieplan aan elke mobiele colonne ter voorbereiding de inzet op een 1e-, 2e- en 3e-prioriteitsurgentiegebied opgedragen. Tevens is elke mobiele colonne de eventuele overneming van een 1e-prioriteitsgebied van een nevencolonne, een zg. 1a-prioriteit, toebedeeld die volledig moet zijn voorbereid. Ten slotte moet een colonne in staat zijn de taken van een of meer andere colonnes over te nemen, waarbij de voorbereiding aanvankelijk niet verder gaat dan het „in portefeuille” meevoeren van de uitgewerkte inzetbevelen van die colonne(s).

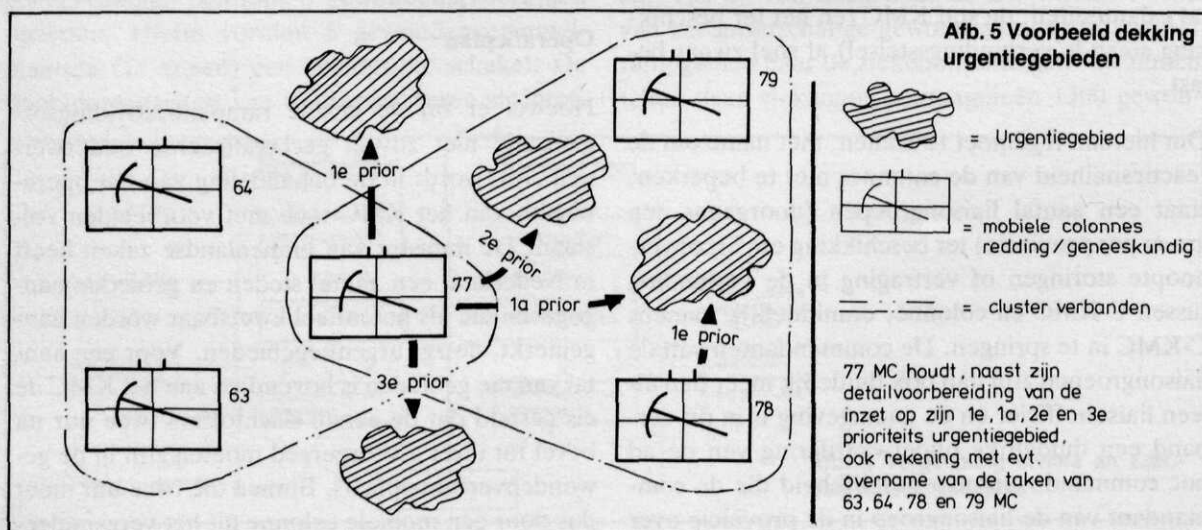
Samengevat: een colonne bereidt in finesses de inzet op haar eigen 1e-, 1a-, 2e- en 3e-prioriteitsgebied voor, en zorgt bovendien ervoor de opdrachten van een of meer aangegeven andere colonnes te kennen en later — indien de tijd dit toelaat — ook deze opdrachten te verkennen en zo goed mogelijk voor te bereiden. Hierdoor ontstaat een „clusterverband”, waarbij zo'n cluster weer is geschakeld aan andere clusters en een mobiele colonne in de meeste gevallen deel uitmaakt van twee clusters.

Na mobilisatie betreft een mobiele colonne haar verzamelgebied. Voor de meeste colonnes is dit dezelfde locatie als die van het mobilisatieopkomstcentrum. Dit verzamelgebied ligt op ongeveer 20 à 30 km (30 à 45 minuten rijafstand) van de aan deze colonne toegewezen urgentiegebieden. Schetsen wij nu de opdrachten uit het KMC-operatieplan voor een mobiele colonne dan wordt een

beeld verkregen als in afb. 5. Het resultaat is een redelijke afdekking van de toegewezen urgentiegebieden, o.m. door een onderlinge versterkings- en overnemingsmogelijkheid. Het behoeft geen betoog dat de „twee-urseris” zó scherp is gesteld, dat hieraan alleen kan worden voldaan indien zo'n inzet nauwkeurig is voorbereid en „droog” beoefend. Vandaar ook het belang dat van KMC-zijde eraan wordt gehecht, de grootschalige samenwerkingsoefeningen van een voor vormingsherhalingsoefening opgekomen colonne te doen plaatsvinden in een aan deze eenheid toegewezen urgentiegebied waaraan de „twee-urseris” is verbonden.

De mobilisatiekader oefeningen, waarbij het sleutelpersoneel van een colonne o.l.v. de staf KMC zijn operationele verkenningen uitvoert en zijn inzetplannen in bevelen uitwerkt, zijn evenzeer van kardinaal belang. De nog niet voltooide brandweerregiovorming en het op vele plaatsen nog niet beschikbaar zijn van bruikbare rampenbestrijdingsplannen voor BO werken vertragend bij het tot stand komen van de colonne-operatieplannen. Ook kan in verschillende urgentiegebieden nog niet worden geoefend, omdat de desbetreffende brandweerregio's nog niet voldoende van de grond zijn gekomen. Dat betekent dan een gemiste kans voor een op herhaling zijnde colonne, die eerst zes jaar later (met een nieuwe bemanning) opnieuw gelegenheid krijgt in „haar” urgentiegebied te oefenen. Naar verwachting zullen deze moeilijkheden echter binnen enkele jaren grotendeels zijn overwonnen.

Voor een goed begrip moet erop worden gewezen

dat — behalve de voorbereide inzet op de urgentiegebieden — elke colonne in staat is op elke plek in Nederland bijstand te verlenen. Dat gaat dan echter gepaard met een uitgebreidere troepen-aanvoeringsprocedure, waarbij aan een twee-uursnorm meestal niet zal kunnen worden voldaan.

Besmette gebieden

Voor het optreden in besmette gebieden zijn geen duidelijke instructies aanwezig. Toch mag worden aangenomen dat — met inachtneming van een goed gecaluleerd, aanvaardbaar risico — mobiele colonnes hun taak zo enigszins mogelijk zullen blijven uitvoeren.

Zo zullen colonnes bij inzet wellicht (zwak) besmette gebieden moeten doorschrijden op weg naar hun urgentiegebied. Ook kan het rampgebied zelf besmet zijn, waarbij het risico voor de KMC-militair aan de hand van meetgegevens en andere informatie moet worden berekend en bijgehouden.

Het is uiteraard belangrijk niet méér besmettingslachtoffers te veroorzaken dan er mogelijk al zijn. Chemische en radiologische besmettingen kunnen het gevolg zijn van een vredes- of oorlogsramp, of zelfs oorzaak van de ramp zijn. Hoe ernstig een ramp ook mag zijn, altijd zal er zich een randgebied voordoen, waarin slachtoffers overlevingskansen hebben en waar dus hulp moet worden geboden. Er kunnen zowel besmette als niet besmette slachtoffers zijn die — indien zelfs besmettelijk — in de afvoerketen zo enigszins mogelijk gescheiden moeten blijven. Voorts kan het daarbij van levensbelang zijn de hulpverleners zelf ook zo goed mogelijk te beschermen. Hiervoor moeten reële, speciale procedures aangeven hoe dient te worden opgetreden van en met de vindplaats langs de gehele hulpverleningsketen tot en met de ziekeninrichting of het opvangcentrum. Detectie en duidelijke markering van „besmettelijke” besmette slachtoffers, maar ook van het voor hen gebruikte materieel (draagbaren, gewondentransportvoertuigen) dienen plaats te vinden, terwijl bv. in de gewondenverzamelplaats een afzonderlijke behandelingsluis moet worden gebruikt.

Het is duidelijk dat het KMC-personeel over NBC-beschermingskleding alsmede het gasmasker moet beschikken en dat het personeel met

deze bijzondere afvoerprocedures en met de beschermende persoonlijke uitrusting reeds bij de KMC-opleiding vertrouwd moet worden gemaakt. De gebruikelijke (KL) NBC-detectie- en -ontsmettingsapparatuur op bataljons- en compagniesniveau behoort ook bij het KMC tot de organieke uitrusting. Dat de NBC-beschermingskleding en -uitrusting in deze primair op oorlogsrampen (fall-out, strijdgassen) zijn afgestemd behoeft uiteraard niet te betekenen dat ze bij het optreden bij een aantal grootschalige vredesrampen ook niet een zekere bescherming zouden kunnen geven. Met de ontwikkeling van voorlopige eigen KMC-procedures is reeds een aanvang gemaakt, en bij de opleiding (omscholing tot KMC'er en vormingsherhalingsoefeningen) krijgen de NBC-aspecten steeds meer aandacht. Dat het ontwikkelen van dergelijke procedures in de civiele componenten van de rampenbestrijdingsorganisatie (brandweerreddingspelotons, geneeskundige pelotons van het Rode Kruis, ambulancediensten, ziekenhuizen) moeizaam verloopt, moge duidelijk zijn. Deze organisaties richten zich primair op normale omstandigheden en zijn geneigd de gedachten aan het grootschalige optreden bij oorlogsrampen met besmettingen, als een „schier onoplosbare opgave” min of meer van zich af te zetten.

Een uitzondering hierop is de brandweer, hoewel ook deze zich vooralsnog primair richt op de kwetsbaarheid bij het optreden bij industriële rampen in vreedstijd en bij de opslag en het vervoer van ontplofbare stoffen.

Voorshands zal het KMC dus naar eigen inzicht te werk moeten gaan.

Opleiding en oefening

Het mobilisabele personeel dat bij het KMC wordt ingedeeld, komt bijna geheel uit het zogeheten vrij indeelbare bestand. Het betreft reserve- en dienstplichtig personeel dat eerder bij alle mogelijke wapens en dienstvakken, op allerlei functies heeft gediend en doorgaans op 27-jarige leeftijd uit mobilisabele eenheden is „verdrongen” door weer jongeren die hun eerste oefening kortelings hebben beëindigd.

De initiële omscholing voor het KMC duurt drie weken voor reserveofficieren en dienstplichtige onderofficieren en twee weken voor korporaals en soldaten (afb. 6). ▷

Afb. 6 Opleiding reddingsploeg

De beschikbaarheid van de dienstplichtige soldaten eindigt in het jaar waarin zij 35 jaar worden (Dienstplichtwet), zodat een geformeerde, operationele KMC-eenheid, na omscholing en een onderdeelgerichte oefening, een 6-jarige levensduur met dezelfde „bemanning” heeft.

De dienstplichtige onderofficieren en korporaaals zijn weliswaar tot hun 40e ter beschikking, doch om organisatorische redenen volgen zij in het algemeen hetzelfde ritme als de soldaten.

Anders verloopt het met de reserveofficieren, die als 2e of 1e luitenant bij het KMC worden, en ook blijven, ingedeeld. Zij staan tot hun 45e levensjaar ter beschikking en doorlopen een volledige reserveofficierscarrière bij het Korps, waarbij zij, naar gelang de ervaring toeneemt, steeds belangrijker functies bekleden. Zij vormen de continuïteit in de eenheden en komen regelmatig voor cursussen en oefeningen bij het Korps onder de wapenen. Deze reserveofficieren kunnen zelfs tot hun 55e jaar bij het KMC geplaatst blijven. Een aantal van hen bekleedt dan de eindfunctie van commandant van een mobiele colonne of van een „zware” liaisongroep in de rang van luitenant-kolonel.

Bij het KMC worden voor officieren o.m. drie-weekse K-cursussen (voor compagniescommandant) en L-cursussen gegeven (voor hoofdofficiersfuncties); voor bepaalde functies (o.a. S1, S4, kapitein onderhoud, rampenarts, lso) worden speciaal gerichte cursussen doorlopen.

Vanaf de luitenantstijd wordt de reserveofficier binnen het Korps nauwkeurig gevolgd, waarbij zo goed mogelijk gebruik wordt gemaakt van gebleken aanleg, interesse en vaardigheden. Dit frequent terugkeren bij het Korps en het met de jaren meegroeien in de functie en rang veroorzaakt niet

alleen een toenemende materiedeskundigheid, maar vooral ook een sterk beleefd gevoel van verbondenheid met het KMC.

Een à twee jaar na de omscholing tot KMC'er volgt een vormingsherhalingsoefening waarvan, behalve een korte actualisering van de individuele kennis en vaardigheden, de vorming van de colonne (resp. zelfstandige compagnie) tot operationele eenheid het primaire doel vormt.

De oefeningen op compagnies- en colonneniveau culmineren in een grootschalige samenwerkingsoefening met de andere (civiele) rampenbestrijdingsorganisaties. Deze vindt plaats onder de operationele leiding van de desbetreffende regionale brandweer (afb. 7).

Met deze ervaring moet het personeel het dan nog vijf jaar doen, waarna — zoals hierboven uiteengezet, met uitzondering van de meeste officieren — een nieuwe bemanning aantreedt.

Het Commando KMC (CKMC) vervult zodoende niet slechts een taak, vergelijkbaar met die van het Commando Herhalingsoefeningen, doch fungeert ook als opleidingscentrum (ruim 3000 initiële omscholingen per jaar in 38 verschillende opleidingen voor ruim 40 soorten KMC-functies).

Vormingsherhalingsoefeningen, die (naar gelang functie en rang 1 tot 3 weken duren) vinden drie- à viermaal per jaar plaats, waarbij de C-KMC optreedt als „operationele” commandant. Het schema van vormingsherhalingsoefeningen, mobilisatiekader oefeningen, informatiedagen en functieopleidingen bij het KMC komt volledig overeen met het voor de KL geldende Mobilisatievoorschrift.

Voor het CKMC betekent zulks een omvangrijk takenpakket waarbij, behalve de genoemde taak

Afb. 7 Onder operationele leiding van de civiele brandweer

als opleidingscentrum en Commando herhalingsoefeningen, onder meer ook wordt opgetreden als operationele commandant en waarbij bovendien de operationele oorlogs- en vredesvoorbereiding voor het gehele Korps wordt verricht. Daarbij komt dat het Korps veelal doctrines, voorschriften en opleidingen in eigen beheer moet ontwikkelen. De (interservice) staf van het CKMC bevat hierdoor een keur van niet alleen hoogwaardige, maar tevens bijzonder interessante multidisciplinaire functies. Stafleden hebben veelvuldig te maken met vertegenwoordigers van drie, soms vier ministeries en met alle civiele bestuurslagen (ministerie, provincie, gemeente).

De oefeningen en de „oorlogs”voorbereidingen brengen bijna alle officieren en onderofficieren van de qua omvang bescheiden vaste staf regelmatig overal in Nederland. Daarom zijn voor de functie vervulling letterlijk en figuurlijk een goede mobiliteit en een flexibele geest vereist. Een KMC-functie kan sommigen wat buitenissig voorkomen, saai of zonder uitdaging zijn deze functies zeker niet en alle voordien opgedane ervaringen, alle aanwezige creatieve, organisatorische en didactische talenten dienen in een KMC-functie te worden ontplooid. Het KMC is een puur operationele militaire organisatie, die alleen in haar civiele taakstelling afwijkingen vertoont van de meeste andere grote militaire organisaties.

Oorlogsrechtelijke status

De genoemde taakstelling, waarbij het KMC als *militaire* eenheid deel uitmaakt van de *civiele* rampenbestrijdingsorganisatie, heeft een aantal consequenties die enigszins afwijken van bv. onze geneeskundige troepen.

De bepalingen van het „Gewonden- en ziekenverdrag” van Genève van 1949 zijn van toepassing op het KMC, maar ook het 1e Aanvullend protocol (1977) bij dit verdrag.* Dit Aanvullend protocol bevat passages die van toepassing zijn op de oorlogsrechtelijke bescherming van „civil-defense”-eenheden (in Nederlandse vertaling: civiele bescherming) en met name op *militaire* eenheden met een specifieke „civil defense”-taak (lees

* Het ontwerp van Wet inzake de ratificering door Nederland van dit protocol zal naar verwachting binnenkort kamerbehandeling ondergaan.

KMC). De consequenties hiervan zijn o.m. het zich duidelijk moeten markeren en identificeren van KMC-personeel en -materieel, het mogen voeren van uitsluitend lichte wapens (met scherp omschreven beperkingen van het gebruik hiervan). Het helmnet kan derhalve worden ingenomen en voor de ca. 6500 voor het KMC te vorderen voertuigen behoeve geen camouflagenetten in de mobilisatiecomplexen te worden opgelegd.

Wél het materiaal om de internationale Rode-Kruistekens en de internationale markeringen van „civiele bescherming” (blauwe driehoek op oranje veld) op helmen, bovenarmen, voertuigen, gebouwen e.d. te kunnen aanbrengen. Iedere KMC'er zal behalve zijn militair paspoort, ook een persoonlijke Rode-Kruis- (resp. een „civiele beschermings”-) identiteitskaart op zak moeten hebben. Dat maakt een aanpassing van de computerprogramma's van het CPI noodzakelijk. De KMC'er zal voorts in oorlogsomstandigheden in beginsel niet meer verplaatsbaar zijn naar niet-geneeskundige militaire eenheden.

Voor de Provinciaal Militair Commandanten betekent zulks dat zij, waar mogelijk, vermijden KMC-eenheden gezamenlijk met andere KL-eenheden te legeren, hetgeen in het kader van de mobilisatie- en oorlogsaccommodatie het nodige passen meetwerk kan betekenen. Vast staat evenwel, dat de legitimiteit van het KMC als erkende rampenbestrijdingseenheid en, daarmee verbonden, de oorlogsrechtelijke bescherming van de specifieke geneeskundigen en van het overige KMC-personeel thans duidelijk zijn vastgesteld. Met die aan het KMC toegekende status zal zorgvuldig moeten worden omgegaan, precies zoals dat het geval is met andere eenheden, organisaties en personen die de Rode-Kruisidentificatie voeren. Alleen dan mag worden verwacht, dat partijen in een conflict het teken voor civiele bescherming evenzeer zullen respecteren als dit in het algemeen met het Rode-Kruisteken is gebeurd.

Vredestaak

Op verzoek van de minister van binnenlandse zaken is het ook in vredetijd door het KMC kunnen vervullen van de rampenbestrijdingstaak in voorbereiding. Hierbij ontstaat de mogelijkheid bij

zeer grootschalige vredesrampen, waarbij plaatselijk „buitengewone omstandigheden” worden afgekondigd, een deel van het KMC (het potentieel ter sterkte van twee mobiele colonnes redding/geneeskundig) versneld te mobiliseren en in te zetten. Een dergelijke exceptionele ramp zou dan een zodanige omvang moeten hebben, dat de in vreedstijd beschikbare parate civiele en militaire hulp onvoldoende blijken, het aantal slachtoffers in de duizenden loopt en waarbij de berging van deze slachtoffers enkele dagen zou duren.

De voorbereidingen voor deze vredestaak zullen naar verwachting in de loop van 1986 worden afgerond. De mate van waarschijnlijkheid dat deze regeling ooit zal worden toegepast is klein. Dat beïnvloedt uiteraard in geen dele de grondigheid waarmee de voorbereidingen worden getroffen.

Samenvatting

Het 30 jaar oude KMC is bezig zijn gewijzigde taken gestalte te geven. In 1990 moet dit militaire korps met zijn civiele taak de voorgenomen mobilisabele sterkte van ca. 23.000 man hebben bereikt. Dan dienen ook alle eenheden operationeel inzetbaar te zijn, teneinde op geloofwaardige wijze de omvangrijke bijdrage in de rampenbestrijdingsorganisatie onder buitengewone omstandigheden te kunnen waarmaken. Door de hoge graad van „zelfvoorziening” binnen het KMC zijn er in de vaste staf van het Korps vele hoogwaardige en uitdagende functies te onderscheiden.

Voor de reserveofficieren opent plaatsing bij het KMC interessante loopbaan- en carrièreperspectieven.

MAAK U NIET BEZORGD

dat u na dienstverlating de

MILITAIRE SPECTATOR

niet meer zult ontvangen:

als lid van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap vindt u hem maandelijks in uw bus!

Bovendien driemaandelijks Mars in Cathedra. Voor f 30,- per jaar!

(Buitenland f 40,-)

Snel een briefkaart aan de secretaris

DENIJSSTRAAT 135, 2251 HJ DEN HAAG

en uw bezorgdheid is over!

J. C. Berkhout en G. J. C. Roozendaal

resp. majoor der cavalerie en luitenant-kolonel van de militair psychologische en sociologische dienst

Integratie van de vrouw in de Koninklijke landmacht

De Nederlandse overheid streeft ernaar de positie van de vrouw op de arbeidsmarkt te verbeteren. In dat kader voert de overheid, mede op grond van haar verantwoordelijkheid als grootste werkgever van Nederland, een actief, op vrouwen gericht wervingsbeleid. Dat beleid is ook op de krijgsmacht van toepassing en heeft o.a. tot gevolg dat thans wordt gestreefd naar de volledige integratie van vrouwen in de krijgsmacht. In dit artikel zal nader op het verloop van het integratieproces binnen de Koninklijke landmacht worden ingegaan. De integratie van de vrouw in de Koninklijke landmacht verloopt niet zonder problemen. Een deel van die problemen kan door beleidsmaatregelen worden opgelost. Daarvoor is echter tijd nodig. Tijd om op zorgvuldige en verantwoorde wijze beleidswijzigingen in te voeren, waarbij steeds moet worden vooropgesteld dat geen afbreuk mag worden gedaan aan de operationele inzetbaarheid van de KL.

Een ander deel van de problemen is aan te duiden als problemen van sociaal-psychologische aard. Vaak vragen die problemen om een mentaliteitswijziging. Ook een dergelijk proces zal bijzonder veel tijd vragen. Daarbij moet rekening worden gehouden met het feit dat de KL in de Nederlandse samenleving geen eilandpositie inneemt. Omdat ook de burgermaatschappij veelal nog wordt gekenmerkt door betrekkelijk traditionele man-vrouwrolpatronen, kan niet worden verwacht dat de KL dit integratieproces op relatief korte termijn zal kunnen voltooien.

Zowel op ministerieel niveau als bij de afzonderlijke krijgsmachtdelen houden diverse werkgroepen zich thans bezig met de beleidsontwikkeling voor de integratie van de vrouw in de krijgsmacht.

In dit artikel willen wij enig inzicht geven in de achtergronden van de beleidsontwikkelingen bij de integratie van de vrouw in de KL. Hierbij is er naar gestreefd een zo objectief mogelijke, feitelijk-

ke weergave van het integratiebeleid te geven. Het artikel wordt afgesloten met een aantal toekomstverwachtingen en beschouwingen die moeten worden gezien als een persoonlijke visie van de auteurs.

Historische ontwikkelingen

Tijdens de Tweede Wereldoorlog gingen voor het eerst vrouwen deel uitmaken van de Nederlandse krijgsmacht. In 1942 werd in Groot-Brittannië de Nederlandse vrouwelijke militaire verpleegdienst opgericht, naderhand het Nederlands verpleegsterskorps der landmacht (NVKL) geheten. In 1943 werd bij ministeriële beschikking het Vrijwil-

Integratie, meer dan „gewoon alle functies openstellen”

lig vrouwen hulpkorps (VHK) opgericht, dat een militaire status verkreeg. Bij Koninklijk Besluit werden in 1951 het NVKL en het VHK samengevoegd tot de Militaire vrouwenafdeling (Milva). De Milva was samengesteld uit vijf delen: geneeskundige dienst, administratieve dienst, verbindingdienst, luchtdoelartillerie en luchtmacht. Het luchtmachtdeel werd kort daarna in de organisatie van de Koninklijke luchtmacht als luchtmachtvrouwenafdeling (Luva) opgenomen.

Ten tijde van het bestaan van het Korps Milva was sprake van een afzonderlijk organisatie-element met een vrij autonoom karakter. Vrouwelijke militairen werden na een eigen wervings- en selectieprocedure aangesteld en vervolgens initieel opgeleid bij een, uitsluitend voor vrouwelijke militairen bestemd, opleidingscentrum. Daarna werd een vaktechnische opleiding gevolgd op een van de bestaande opleidingscentra voor reserve- en dienstplichtig personeel.

Vrouwen vervulden functies in de sectoren verbindingen, logistiek, administratieve zaken en personeel. Bij alle krijgsmachtdelen waren bepaalde sectoren voor vrouwen gesloten (zoals bij de Koninklijke marine functies op schepen, bij de Koninklijke landmacht alle functies bij het legerkorps en bij de Koninklijke luchtmacht vliegerfuncties).

Op grond van de beschikbare functies behoefden aan vrouwelijke militairen op fysiek gebied betrekkelijk lage eisen te worden gesteld. De selectie, werving en opleiding waren op die functies afgestemd. Het ontbreken van reserveplicht voor vrouwelijke militairen voor functies in de oorlogsorganisatie gaf bovendien geen aanleiding bijzondere aandacht te schenken aan de fysieke functie-eisen.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Direct na de Tweede Wereldoorlog bestond er een grote belangstelling voor alle groeperingen binnen de samenleving die om wat voor redenen dan ook (geloof, ras, politieke voorkeur en geslacht) in een achterstandsituatie verkeerden. In dat kader ontstond er een groeiende belangstelling voor de positie van de vrouw in de maatschappij. Dat heeft geleid tot een op dat punt regelmatig gewijzigde wetgeving, al dan niet gepaard gaande met een geleidelijke verandering van de maatschappelijke

verhoudingen. De wetgeving en feitelijke maatschappelijke verhoudingen hebben hier bij toerbeurt een voortrekkersrol vervuld.

In 1953 werd te New York in het kader van het Handvest van de Verenigde Naties een verdrag opgesteld betreffende de politieke rechten van de vrouw. Bij Rijkswet van 29 april 1971 keurde Nederland dit verdrag goed; het verdrag trad in werking op 28 oktober 1971. De in dit verdrag opgenomen bepaling (art. III): „Vrouwen zijn gerechtigd op gelijke voet met mannen een overheidsbetrekking te vervullen en wel zonder enig onderscheid” is van wezenlijke betekenis. Nederland heeft voor de krijgsmacht bij dat artikel geen voorbehoud gemaakt. Het is dan ook in zijn volle omvang voor de krijgsmacht van kracht. De consequentie daarvan was dan ook dat het tot dusver gevoerde beleid, in het bijzonder met betrekking tot de rechtspositie en de functietoewijzing aan vrouwen in de krijgsmacht, moest worden herzien. Ook formeel moest de weg worden vrijgemaakt voor een volledige integratie van de vrouw in de krijgsmacht.

Daartoe begonnen vanaf 1972 werkverbanden, aanvankelijk vooral bestaande uit vrouwelijke militairen, zich bezig te houden met de vraag hoe uitvoering moest worden gegeven aan hetgeen inmiddels kracht van wet had. Het standpunt van de eerste werkverbanden was erg duidelijk: „is gerechtigd” is iets anders dan „is verplicht”. Aanvankelijk vroeg men zich af of het allemaal wel zo nodig moest. „Immers”, zo zei een der vrouwelijke officieren zelf: „welke minderheid zou het op prijs stellen onder te gaan in de massa?” [1].

In 1974 beklemtoonde de defensienota „Om de veiligheid van het bestaan” nog eens de gelijkwaardigheid van man en vrouw [2]. In 1975 werd een werkgroep geïnstalleerd die als taak had op basis van dat gelijkwaardigheidsprincipe uitgewerkte voorstellen te ontwikkelen die de volledige integratie van de vrouwelijke militair in de krijgsmacht moesten bewerkstelligen.

Inmiddels voltrok zich in de burgermaatschappij een aantal veranderingen. Onder meer betrof dat de aanvaarding van de richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake gelijke behandeling van mannen en vrouwen (1976). Die richtlijn heeft voor de krijgsmacht geleid tot neutralisatie van de bijzondere rechtspositionele be-

palingen voor vrouwen per 1 januari 1979, gevolgd door het per 1 januari 1982 opheffen van de afzonderlijke vrouwenkorpsen. Ook in de thans in voorbereiding zijnde ratificatie van het verdrag van New York (1979), inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, wordt door Nederland op grond van de grondwet voor wat betreft vrouwelijke militairen geen voorbehoud overwogen of mogelijk geacht, met uitzondering van dienstplicht voor vrouwen.

Formeel wordt derhalve geen enkel onderscheid gemaakt tussen mannen en vrouwen bij het vervullen van functies binnen de krijgsmacht en staan in principe alle functies open voor vrouwen. Er zijn géén gegronde motieven aangedragen om vrouwelijke militairen van „gevechtsfuncties” uit te sluiten, alhoewel de eerlijkheid gebiedt te vermelden dat de aan die functies met name fysiek te stellen eisen voor vrouwen uiterst moeilijk haalbaar zijn.

Over de „logische” consequentie van het emancipatiebeleid: „dan ook dienstplicht voor vrouwen”, is binnen de Nederlandse samenleving nog weinig overeenstemming. De in juni 1985 aan het

Inzetbaar in alle functies. . . dus ook gevechtsfuncties

parlement aangeboden beleidsnota „vrouw in de krijgsmacht” zegt daarover het volgende:

Naast praktische bezwaren die er zijn aan te wijzen t.a.v. dienstplicht voor vrouwen wordt een bezwaar van principiële aard doorslaggevend geacht. Dit argument luidt dat vrouwen in de maatschappij een achterstandpositie hebben. Militaire dienstplicht voor vrouwen zou die achterstand nog vergroten omdat die plicht in sommige gevallen de vrije ont-plooiingsmogelijkheden beperkt. [4]

Het integratiebeleid in de KL

Met het invoeren van het integratiebeleid veranderde in de KL het tot dan gevoerde beleid m.b.t. de vrouw. De eigen plaats, taak en functie van de vrouw werden vervangen door een gelijke behandeling in alle opzichten. Dat betekent, dat voortaan op tal van gebieden rekening moet worden gehouden met een gewijzigde situatie, vooral ook op fysiek gebied.

Bij het invoeren van dat beleid, met name het openstellen van tot dusver voor vrouwen gesloten functies, werd uitdrukkelijk als eis gesteld dat op geen enkel niveau de operationele inzetbaarheid gevaar mocht lopen. Dat heeft onder meer tot gevolg gehad, dat aanvankelijk de gevechtsfuncties voor vrouwelijke militairen gesloten bleven.

Voorts is destijds gesteld, dat uit overwegingen van personeelszorg het integratieproces geleidelijk diende te verlopen.

Van het begin van het integratieproces af is aansluiting gezocht bij de al bestaande voorlopige indeling in drie fysieke functiegroepen, te weten: I: gevechtsfuncties; II: gevechtsondersteunende functies, en III: overige functies.

In een versneld tempo werden op basis van deze functiegroepindeling voorlopige gedifferentieerde fysieke functie-eisen vastgesteld, waaraan op het eind van de initiële opleidingen moest worden voldaan. Daarbij werd prioriteit gegeven aan de beroepsopleidingen.

Aanvankelijk werden alleen de functies uit functiegroep III opengesteld voor vrouwelijke militairen. Dat was noodzakelijk omdat met de medische keuringseisen op dat moment nog geen voldoende betrouwbare voorspelling kon worden gedaan over de fysieke opleidbaarheid voor de genoemde drie functiegroepen. ▷

Door gebruik te maken van deze indeling in functiegroepen en de gedifferentieerde fysieke functie-eisen was het in 1981 mogelijk in het integratieproces een volgende stap te zetten. Uitgaande van de functiegroepindeling en de daaraan gekoppelde eisen op fysiek gebied, werd voortaan — aanvullend op de bestaande medische keuring — een fysiek-opleidbaarheidsadvies uitgebracht. Op basis van metingen van lichamelijke kracht en uithoudingsvermogen werden door de Inspecteur Geneeskundige dienst Koninklijke landmacht opleidbaarheidsadviezen gegeven omtrent de geschiktheid voor een opleiding voor één of meer functiegroepen. Dit maakte het mogelijk in principe alle functies voor vrouwelijke militairen open te stellen, hetgeen ook is geschied.

Alhoewel het integratiebeleid op dit gebied over het algemeen voldoende ruimte geeft, blijken desondanks de fysieke eisen die aan de diverse functies worden gesteld een belangrijk knelpunt te vormen voor een volledige integratie. De mogelijkheden van een verder gaande differentiatie in de fysieke opleidbaarheidsadvisering worden derhalve thans nog onderzocht.

De huidige situatie

Ondanks het feit, dat inmiddels alle functies in de KL voor vrouwen openstaan, heeft het integratiebeleid nog niet geleid tot een vergroting van het aantal vrouwelijke militairen in de KL. Zowel in kwantitatieve als ook in kwalitatieve zin heeft zich nl. een aantal knelpunten voorgedaan, waarop hieronder nader wordt ingegaan.

Kwantitatieve aspecten

Bij de opheffing van de Milva in 1979 werd als één van de overgangsmaatregelen aan Milva's de mogelijkheid geboden tot een aanstelling voor bepaalde tijd als KVV'er resp. Technisch specialist. Veel vrouwen hebben destijds van die mogelijkheid gebruik gemaakt om in de Koninklijke landmacht te kunnen blijven. Wel heeft deze overgangsmaatregel tot gevolg gehad dat in de periode 1983/86 een relatief groot aantal destijds gesloten contracten is of zal worden beëindigd.

Een analyse van de aantallen sollicitanten over de periode 1981/83 toont aan, dat het aantal vrouwelijke sollicitanten nog steeds aanzienlijk achter-

blijft bij het aantal mannelijke sollicitanten. Voor de beroepsopleidingen KMA, OCOSD en KMS solliciteerden in de periode 1981/83 ca. 18.000 mannen en slechts ca. 1300 vrouwen. Voor een aanstelling voor bepaalde tijd (KVV/TSP) solliciteerden in de periode ca. 21.000 mannen en ca. 1200 vrouwen [5].

Een trendanalyse van het aantal vrouwelijke sollicitanten over dezelfde periode geeft een lichte stijging te zien van de belangstelling voor KMS, OCOSD en KMA. Daar staat echter tegenover dat de belangstelling voor KVV- en TSP-functies is gedaald. De verhouding mannelijke tot vrouwelijke sollicitanten bedraagt thans gemiddeld circa 19:1.

Sedert de invoering van het integratiebeleid ondergaan mannelijke en vrouwelijke sollicitanten dezelfde selectie- en aanstellingsprocedure. Daarbij blijkt dat de aanstellingskans binnen deze procedure voor mannen veel hoger is dan voor vrouwen. De verhouding bedraagt hierbij gemiddeld 2,5:1. Deze verhoudingsgewijs lagere „overlevingskans" herhaalt zich tijdens de opleiding van vrouwelijke militairen. Betrouwbare en voor dit doel te gebruiken cijfers over het opleidingsverloop zijn er voor de opleidingen aan KMA, OCOSD en KMS sedert 1979 en voor opleidingen tot KVV'er en TSP sinds 1981. Als vuistregel blijkt dat vrouwen gemiddeld een tweemaal zo grote kans hebben tijdens de opleiding af te vallen.

Eenmaal op functie geplaatst, blijken de verloopcijfers voor de vrouwelijke militairen vooralsnog zeer gering. Van de op basis van de volledige integratie opgeleide en metterdaad op functie geplaatste vrouwelijke militairen heeft slechts een gering aantal vrouwen voortijdig de dienst verlaten. Wel wordt opgemerkt, dat over het verloop gedurende de gehele loopbaan (vrouwelijke militairen opgeleid bij KMS, OCOSD en KMA) nog geen betrouwbare cijfers beschikbaar zijn. Allen staan nog pas aan het begin van de militaire loopbaan. Op de oorzaken van deze verschillen wordt nader ingegaan.

Kwalitatieve aspecten

Uit voorlichtingsgesprekken, o.a. op scholen, blijkt steeds weer, dat vrouwen/meisjes vaak onvoldoende op de hoogte zijn van het feit dat in be-

De KL als werkgever. . . (zijn alle functies wel) aantrekkelijk voor vrouwelijke militairen?

ginsel alle functies in de KL openstaan voor vrouwen. Veelal overheerst nog steeds de gedachte, dat onze Koninklijke landmacht uitsluitend een mannenmaatschappij is. Deze uit wervingsoogpunt ongunstige situatie wordt nog versterkt door de huidige situatie op de arbeidsmarkt (erg veel mannelijke schoolverlaters) en het voor vrouwen vrijwel ontbreken van de mogelijkheid voor interne werving, omdat voor vrouwen geen dienstplicht bestaat.

De eerder genoemde lage „overlevingskans” voor vrouwelijke kandidaten wordt vooral veroorzaakt door de thans geldende fysieke eisen en de test Praktisch technisch inzicht (PTI) bij het psychologische onderzoek. Een andere invloedsfactor is dat aanstelling plaatsvindt op basis van het meestgeschiktenbeginsel. Omdat nu mannen doorgaans hoger scoren dan vrouwen, drukt de gemiddeld scorende man de hoger dan gemiddeld, en soms zelfs hoog, scorende vrouwelijke kandidaat weg tijdens de selectieprocedure.

Met uitzondering van de fysieke eisen waaraan tijdens de opleiding moet worden voldaan, doen zich bij de opleiding van vrouwelijke militairen geen noemenswaardige problemen voor. In de fysieke opleiding vormen de aspecten uithoudingsvermogen en kracht de belangrijkste knelpunten. Omdat vrouwen van nature minder sterk zijn dan mannen, zal dit knelpunt blijven bestaan.

Duidelijk is, dat de effecten van het integratieproces hun invloed hebben op alle niveaus binnen de

Koninklijke landmacht. Daarbij blijkt, dat de acceptatie van de vrouw in haar functie nogal uiteenloopt. De reacties lopen uiteen van een positieve tot een uitgesproken negatieve instelling tegenover het integratieproces: van een overtrokken „beschermfunctie” van de vrouwelijke militair door één of meer mannelijke collega’s tot een „aan haar lot overlaten”; van een normaal zakelijk en weloverwogen inspelen op de vrouwelijke militair in haar functievervulling tot op soms kinderachtige of „grappige” wijze inhaken op het vrouw-zijn.

Beleidsontwikkeling

Algemeen

In november 1983 heeft de „Stuurgroep Integratie Vrouw in de Koninklijke landmacht” een aantal opdrachten gegeven om het integratieproces op positieve en actieve wijze voort te zetten. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen maatregelen gericht op de korte termijn en maatregelen op de lange termijn.

Op de korte termijn richten de maatregelen zich met name op een kwantitatieve toeneming van het aantal vrouwelijke militairen met een aanstelling voor bepaalde tijd. Voor de lange termijn richten de maatregelen zich ook op de vrouwelijke militairen met een aanstelling voor onbepaalde tijd. Daarbij is uitdrukkelijk gesteld dat alle kortetermijnoplossingen dienen te passen in de meer struc-

turele benadering, gericht op het in de toekomst (lange termijn) verhogen van het aantal aan te stellen vrouwelijke militairen.

Daartoe is in de beleidsontwikkeling uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

- a. het huidige personeelssysteem en het in dat kader te voeren opleidings-, loopbaan-, bevorderings- en plaatsingsbeleid blijven in beginsel ongewijzigd;
- b. het huidige, zowel voor mannen als vrouwen geldende selectie-, aanstellings- en opleidingssysteem verdraagt slechts een geringe bijstelling;
- c. alle functies dienen zowel voor mannen als voor vrouwen toegankelijk te zijn;
- d. voor dezelfde functies gelden voor mannen en vrouwen in principe dezelfde selectie-, opleidings- en functioneringseisen.

Maatregelen op korte termijn

Het belangrijkste knelpunt in de werving vormt de onbekendheid van de vrouw met de KL. Primair staat dan ook dat de interesse van de vrouw moet worden gewekt voor de KL als werkgever. Als oplossing voor dit knelpunt zijn de volgende maatregelen getroffen:

- a. het stimuleren van de „mond-tot-mondreclame” ten einde de aandacht te vestigen op de mogelijkheden voor vrouwen voor een functie in de KL; dat gebeurt via het banenblad en door de jaarlijks uit te geven agenda's aangevuld met een extra, op de vrouw gerichte, tekst of foto;
- b. aanpassing van manifestatiemateriaal en door het uitgeven van „vrouwen”folders, -affiches en overig materiaal;
- c. een directe benadering met speciaal op de vrouw gerichte teksten in bestaande advertenties, of via aparte advertenties;
- d. benadering van schooldekanen en gewestelijke arbeidsbureaus;
- e. het plaatsen van meer vrouwelijke militairen op informatie- en voorlichtingsfuncties.

Bij de selectie van vrouwelijke sollicitanten is al gebleken dat de fysieke functie-eisen en de test Praktisch technisch inzicht (PTI) knelpunten vormen. Om die redenen is een aantal functies geselecteerd waaraan op verantwoorde wijze lagere fysieke eisen kunnen worden gesteld. Daarbij is het voorbehoud gemaakt dat het uitsluitend om

functies gaat die worden vervuld door personeel aangesteld voor bepaalde tijd en waarbij zowel aan mannen als aan vrouwen in de vredes- en oorlogsorganisatie dezelfde eisen worden gesteld.

Voorts wordt bij een beperkt aantal KVV/TSP-functies, bij wijze van proef, een aangepaste selectieprocedure gehanteerd. Deze aanpassingen gelden zowel voor mannelijke als voor vrouwelijke sollicitanten maar zij zullen, omdat voor deze functies bij voorkeur vrouwelijke kandidaten worden geworven, voor vrouwelijke sollicitanten het meeste effect hebben.

Bij de test Praktisch technisch inzicht (PTI) is vastgesteld dat wijzigingen in die test zelf op korte termijn niet realiseerbaar zijn. Vastgesteld moet worden of de test, die vóór de integratie alleen bij mannen werd toegepast, ook goed toepasbaar is voor de selectie van vrouwelijke sollicitanten. Dat vereist echter een gedegen onderzoek. Daarom is dit aspect meegenomen in de lange-termijnmaatregelen, waarop in dit artikel nog wordt ingegaan.

Tot nu toe hebben vrouwen op functie doorgaans goed gefunctioneerd. Problemen deden zich alleen voor indien vrouwen als eenling bij een eenheid of in een kazerne zijn geplaatst. Daarom ook wordt bij het huidige plaatsingsbeleid, meer dan voorheen, nadrukkelijk rekening gehouden met het aantal reeds bij een eenheid of op een kazerne aanwezige vrouwelijke militairen.

Het aspect acceptatie van de vrouwelijke militair als volwaardige collega vormt een belangrijke voorwaarde voor het slagen van de voorgestelde maatregelen. Dit geldt niet alleen voor het kortetermijnbeleid, maar ook voor de meer structurele lange-termijnbenadering. Dit aspect komt in alle fasen van de diensttijd van de vrouwelijke militair naar voren.

Om deze acceptatie te bevorderen zal aan dat aspect aandacht worden besteed in de initiële opleiding aan KMA, OCOSD, KMS en TSOC. Het onderwerp zal zoveel mogelijk in het bestaande opleidingsprogramma worden geïntegreerd. Voorts zal aan dat aspect aandacht worden gegeven in de opleidingen van sleutelfunctionarissen, zoals de BC-cursus, A-cursus, AHOOV, VMV, stafdienst, personeels cursussen e.d.

Maatregelen op lange termijn

Het op de lange termijn te ontwikkelen beleid

richt zich op alle categorieën vrouwelijke militairen. Alhoewel de uitgangspunten dezelfde zijn als vastgesteld voor de korte-termijnmaatregelen, is de aanpak fundamenteeler van aard en vergt derhalve meer studie en tijd. Volstaan wordt thans met het aangeven van enkele ontwikkelingen.

Gevechtsfuncties

Hoewel thans in beginsel weliswaar alle functies voor vrouwelijke militairen openstaan, diende toch eerst de fundamentele vraag te worden beantwoord of daarmee ook doelbewust gevechtsfuncties voor vrouwen zouden moeten worden opengesteld en, daarvan afgeleid, de vraag wat de gevolgen zijn van het optreden met gemengde bemanningen. Daarover diende er een duidelijke uitspraak te zijn omdat die uitspraak van fundamentele invloed is op het voor de integratie te voeren beleid. Hiertoe is bezien of, op basis van een literatuurstudie en een vergelijking van de situatie in andere landen, argumenten zijn aan te voeren die een dergelijke keuze — objectief — in positieve of negatieve zin kunnen beïnvloeden. Die, inmiddels uitgevoerde, studie heeft het volgende aangetoond.

- a. Noch op grond van buitenlandse ervaringen, noch op grond van een terzake uitgevoerd literatuuronderzoek, kan op deze vraag een afdoend antwoord worden gegeven. De reden waarom vrouwen van gevechtsfuncties worden uitgesloten is meestal niet het feit dat vrouwen minder goed in gevechtsfuncties zouden kunnen functioneren, maar wordt vrijwel altijd ingegeven door overwegingen van ethische of morele aard.
- b. De aanwezigheid van vrouwen op het gevechtsveld zal naar verwachting het functioneren van mannen negatief beïnvloeden. Hierbij is het maken van onderscheid tussen gevechts- of niet gevechtsfuncties eerder van graduele dan van fundamentele aard. Mogelijk kan dit probleem, door gewinning en acceptatie, in de toekomst afnemen.
- c. Het functioneren van vrouwen in gemengde bemanningen kan op een aantal praktische bezwaren stuiten. Met name daar waar in een klein verband bepaalde zware fysieke werkzaamheden moeten worden uitgevoerd (bv. het wisselen van tracks) moet vaak een extra inspanning worden geleverd door mannelijke collega's. Daarbij moet

bovendien rekening worden gehouden met het feit dat gedurende een eventuele zwangerschapsperiode vrouwen niet volledig inzetbaar zijn voor hun functie, hetgeen leidt tot verstoring van het werken in het (organieke) teamverband.

Derhalve is over het al of niet vervullen van gevechtsfuncties door vrouwelijke militairen het volgende standpunt ingenomen.

- a. Er zijn geen zwaarwegende argumenten om gevechtsfuncties voor vrouwen te sluiten.
- b. Bij het bezien van buitenlandse situaties is gebleken dat deze in de Nederlandse situatie niet zonder meer toepasbaar zijn.
- c. Er dient echter geen actief beleid te worden gevoerd gericht op het werven van vrouwen voor gevechtsfuncties; eerder zal een vrouwelijke kandidaat worden geadviseerd ervan af te zien.
- d. Mocht niettemin een geschikt bevonden vrouwelijke kandidaat haar wens handhaven een gevechtsfunctie te vervullen, dan zal zij hiertoe in de gelegenheid worden gesteld.

Voor de psychologische selectie worden thans de volgende mogelijkheden onderzocht, waarbij de voorspellende waarde dient te worden gewaarborgd:

- a. invoering van nieuwe psychologische tests die niet of in geringere mate tussen mannen en vrouwen discrimineren;
- b. het uit de huidige psychologische selectie verwijderen of aanpassen van tests/testonderdelen of test-items die in hoge mate tussen mannen en vrouwen discrimineren;
- c. de bestaande tests en/of testnormen, zowel voor mannen als vrouwen verder naar functie en/of categorie differentiëren.

Met betrekking tot de beperkte mogelijkheid voor vrouwen via interne werving te worden aangeesteld, wordt voorts de mogelijkheid onderzocht vrouwen een contract aan te bieden voor een beperkte diensttijd. Naar verwachting zal dit beleidsvoornemen in 1987 kunnen worden ingevoerd.

De uitgangspunten die voor deze zg. korte (gewinnings)contracten worden gehanteerd zijn:

- a. vrijwillige dienstneming;
- b. een verbintenis met arbeidsvoorwaarden zoveel mogelijk conform de mannelijke dienstplich-

tigen, of een aanstelling voor 2 à 3 jaar met een beroepswedde;

c. de verplichting na afloop van de verbintenis deel uit te maken van het mobilisabele bestand. De uitwerking van deze maatregel dient nog plaats te vinden, derhalve kan in dit artikel hierover niet méér informatie worden gegeven.

Toekomstverwachtingen

Het is thans uiteraard nog veel te vroeg om al een grondige evaluatie van het feitelijke verloop van de integratie te geven. Wel mag worden geconstateerd dat zich in het integratieproces problemen hebben voorgedaan.

Voor een deel zijn deze problemen door beleidsmaatregelen opgelost. Voor de oplossing van een ander deel van de problemen, en zeker de problemen die om een mentaliteitswijziging vragen, zal nog veel tijd nodig zijn. Die tijd zal de KL moeten worden gegund.

Door een grotere differentiatie in selectie, opleiding en functievervulling zullen in de toekomst ook binnen de KL steeds meer functies voor vrouwen (en licht gebouwde mannen) toegankelijk worden. Dat wil echter niet zeggen dat daarmee ook een evenredige vertegenwoordiging van vrouwen in alle functies of functiegroepen wordt voorzien. Eerder zal in sommige functies van een ondervertegenwoordiging en in andere functies van een oververtegenwoordiging sprake zijn.

Functies waarbij het accent sterk ligt op fysieke kracht en uithoudingsvermogen zullen in de praktijk minder gemakkelijk door vrouwen kunnen worden vervuld. Dat impliceert echter niet dat vrouwen daarmee geen kans op een volwaardige functievervulling en loopbaan kan worden geboden want, zoals het voor mannen geldt, geldt immers ook voor vrouwen dat men weliswaar niet altijd gelijke functies zal (kunnen) uitoefenen, maar dat deze functies daarbij nog wel gelijkwaardig aan elkaar kunnen zijn.

Om dit streven in de toekomst ook praktisch uitvoerbaar te maken zal nog veel werk moeten worden verzet voor een verdere verfijning van het bestaande personeels- en opleidingssysteem.

Buiten deze te voorziene, en deels ook al in uitvoering zijnde, beleidswijziging zal in de toekomst ook de aard van het werk in de KL veranderen. Onder invloed van hoogwaardige technologie en

ergonomische hulpmiddelen zal het belang van fysieke kracht en uithoudingsvermogen in de toekomst in betekenis afnemen. Mentale belastbaarheid, inventiviteit en flexibiliteit van geest zullen daarentegen in betekenis toenemen. Ook deze ontwikkeling zal in de toekomst meer functies voor vrouwen toegankelijk maken, waarbij kan worden vastgehouden aan de beleidslijn „gelijke eisen voor gelijke functies”.

Op termijn zal, onder de invloed van maatschappelijke veranderingen en acceptatiebevorderende maatregelen, en ook gewenning, de aanwezigheid van vrouwen binnen de KL als ondergeschikte, collega en chef steeds meer als vanzelfsprekend worden aanvaard. Alvorens die situatie zal zijn bereikt zullen, zoals hopelijk duidelijk is geworden, nog heel veel tijd en inspanning nodig zijn.

Slot

De schrijvers van dit artikel zijn intensief betrokken bij de ontwikkeling van het integratiebeleid. Op grond daarvan hebben zij gemeend dat de inhoud van het artikel een informatief karakter moest hebben, zonder daarbij waardeoordelen uit te spreken over het tot dusver gevoerde en ontwikkelde integratiebeleid. Toch willen zij dit artikel afsluiten met een slotwoord, waarin zij een persoonlijke visie neerleggen.

Wanneer in het rijksoverheidsbeleid de integratie van de vrouw als een belangrijke doelstelling wordt neergelegd, dan is het een logisch gevolg dat dit beleid zijn weerslag vindt in het beleid dat alle deelorganen, dus ook de Koninklijke landmacht, moeten voeren. De vraag is daarbij echter wel gewettigd in hoeverre een dergelijke doelstelling mag en kan worden ingevoerd. De belangrijkste voorwaarde moet daarbij in ieder geval zijn dat de taakstelling van de organisatie niet in gevaar mag komen. Voor de KL geldt derhalve dat de gevechtskracht moet zijn gewaarborgd.

Maar al te vaak wordt het integratiebeleid gezien als een kwantitatief probleem; er zijn te weinig vrouwelijke militairen, dus moeten er meer komen. De vraag of dit, gelet op de te stellen kwalitatieve eisen, ook haalbaar is krijgt daarbij nog wel eens onvoldoende aandacht.

De praktische uitvoering van het integratiebeleid richt zich in feite op twee aspecten:

- a. kunnen vrouwen onder dezelfde voorwaarden en met dezelfde plichten als mannen voor alle functies opteren?
- b. zijn er kwantitatief voldoende vrouwen in de organisatie aanwezig zodat ook sprake kan zijn van feitelijke integratie „op de werkvloer”?

Aan het eerste aspect wordt door de KL volledig voldaan. Er zijn thans geen uitsluitingen, op welk gebied dan ook, voor vrouwelijke militairen. Het tweede aspect, de „evenredige vertegenwoordiging”, vormt een lastiger probleem. Er zijn studies die spreken van een norm van 30% vrouwen in de organisatie, als voorwaarde voor een succesvolle integratie [6]. Die norm is echter uiterst arbitrair want iedere organisatie is afhankelijk van haar eigen wervingskracht op de arbeidsmarkt en de kwalitatieve eisen die zij moet stellen aan de sollicitant. De wervingskracht kan nog enigszins worden beïnvloed door bv. adverteren, aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden e.d., maar de eisen die daarbij worden gesteld moeten wel gebaseerd blijven op de taakstelling van de organisatie.

Aangezien in de KL voor een groot aantal functies nog steeds de fysieke eisen zeer belangrijk zijn voor een goede functie vervulling, kan niet worden verwacht dat vrouwen op alle functies in grote aantallen in de organisatie kunnen worden geplaatst. Bekend is dat vrouwen fysiek zwakker zijn dan mannen, een feit dat ook in de sportwereld volledig wordt geaccepteerd en waarop een vergaande segregatie in de sportbeoefening is geba-

seerd [7]. Derhalve kan en mag het tweede aspect („evenredige vertegenwoordiging”) niet met het opleggen van een uniforme kwantitatieve (procentuele) norm worden afgedaan.

Naar onze mening impliceert een verantwoord integratiebeleid dat wordt voldaan aan de te stellen kwaliteitseisen, en alleen daar waar vrouwen even goed (of misschien zelfs beter) kunnen functioneren als mannen kunnen zij ook zonder beperkingen in de organisatie worden ingezet. Dat beleid past in de doelstelling „de juiste persoon op het juiste moment op de juiste plaats”.

Een op deze wijze gevoerd integratiebeleid leidt tot wederzijdse acceptatie en heeft slaagkans, waarbij het aantal vrouwen in de organisatie van minder direct belang is. Ieder ander beleid roept zowel bij mannen als bij vrouwen wrevel op, is gedoemd te mislukken en gaat mede ten koste van vrouwelijke militairen die wel goed functioneren.

De schrijvers beseffen zeer goed dat het praten over, en het voorbereiden van beleid slechts een eerste stap vormen. De werkelijke problemen ontstaan op de werkvloer en zullen veelal door de uitvoerende instanties moeten worden opgelost. Dat zal van alle betrokkenen zeker nog de nodige tijd en inspanning vragen.

Met dit artikel hopen de scribenten enige stof tot een beter begrip en een verdere inhoudelijke discussie te hebben aangereikt. Integratie is méér dan „gewoon alle functies openstellen”.

Literatuur

1. J. H. Brombacher — *Mil. Spect.* 148 (1979)(10)449.
2. *Defensienota 1974*. Staatsuitgeverij, Den Haag (1974).
3. *De vrouw in de krijgsmacht*. Stg Volk en Verdediging, Den Haag (1982).
4. *De vrouw in de krijgsmacht*. Beleidsnota Staspers, Den Haag (1982).
5. *Jaarverslagen DPKL*. Den Haag (1981-1984).
6. R. M. Kanter — *Men and women in the corporation*. New York (1977).
7. *De vrouw in de krijgsmacht*. Maatschappelijke Raad voor de Krijgsmacht, Den Haag (1984).

A. J. G. Silvijs en J. H. van Pelt

tweede luitenanten van de militaire administratie

De mini-KVV'er: oplossing of probleem?

De invoering van de Leopard-2 bracht vele veranderingen mee. Was een tank voorheen hoofdzakelijk een mechanisch wapen, bij de Leopard-2 kwam de nadruk te liggen op de elektronische uitrusting.

Niet alle veranderingen verliepen zonder moeilijkheden. De problemen betreffende het onderhoudspersoneel zijn uitvoerig in de publiciteit geweest. Over problemen met betrekking tot het bedienend personeel is veel minder bekend. Toch kregen ook zij te maken met een volledig veranderd „tankbegrip”. De Leopard-2 stelt andere eisen aan de tankbemanning dan de Centurion. Een van de gevolgen hiervan is dat de huidige opleidingstijd te kort lijkt om optimaal aan deze eisen te kunnen voldoen.

Voor dit probleem werd door de landmachtstaf een mogelijke oplossing ontwikkeld en beproefd: de mini-KVV'er (mini-Kort-verbandvrijwilliger). In dit artikel zal een alternatieve oplossing worden aangedragen, die vervolgens zal worden vergeleken met de mini-KVV-oplossing.

Voorgeschiedenis

In 1979 werd besloten de verouderde Centurion-tanks te vervangen door de Duitse Leopard-2. Deze tank was dermate geavanceerd, dat de technische mogelijkheden aanmerkelijk groter waren dan die van Centurion en Leopard-1. De hoogwaardige elektronica van de Leopard-2 stelt andere kwalitatieve eisen aan het bedienend personeel dan de hoofdzakelijk mechanische Centurion.

Ten tijde van de besluitvorming inzake de tankvervanging (met name in de studiefase) werd verwacht dat deze veranderde eisen bij de uitwerking ervan geen problemen zouden opleveren. De opleidingen voor het bedienend personeel zouden wel qua inhoud moeten veranderen, de tijdsduur (4 maanden voor schutter en lader, en 6 maanden

voor de tankcommandant) zou echter kunnen blijven gehandhaafd. In een later stadium (medio 1980) groeide echter het vermoeden dat de huidige totale opleidingstijd (initieel en paraat) voor de schutter en de tankcommandant niet lang genoeg zou zijn om het grote potentieel van de Leopard-2 optimaal te kunnen leren benutten.¹ Wat de exacte achtergrond van dit vermoeden was is niet te achterhalen. Op zichzelf is de bediening van de Leopard-2 eenvoudiger dan die van de Centurion. Het probleem zou kunnen liggen in het aanleren van storingsreacties, die een hoge graad van geoefendheid vereisen teneinde de combinatie technische mogelijkheden en tactisch optreden onder alle omstandigheden te kunnen optimaliseren.

Een aspect wat onzes inziens bij dat vermoeden ook zeker een rol heeft gespeeld, is dat de Duitse Bondsrepubliek op dezelfde tanks beroepsbemanningen heeft.

NB Aangezien een studie naar de binnen de KL gehanteerde criteria en normen voor het bepalen van de kwaliteit van een tankbemanning in het kader van ons onderzoek te ver zou voeren, hebben wij het kwalitatief tekortschieten van de dienstplichtige als uitgangspunt genomen. De theoretische mogelijkheid dat een volledig dienstplichtige tankbemanning (dus handhaving van de bestaande situatie) wel voldoet, is door ons wel onderkend, maar in dit artikel verder buiten beschouwing gelaten.

Het gestelde tekort aan totale opleidingstijd (initieële opleiding en parate periode) kan in beginsel worden opgelost door: *a* intensiveren van de opleiding of *b* verlengen van de opleidingstijd.

Ad a. Aangezien de gehele opleiding al bijna de instructeursnormen overschrijdt, werd een verdere intensivering van de opleiding niet kosteneffectief geacht.

¹ Het probleem ligt eigenlijk bij de tankcommandant, maar aangezien de effectiviteit van de Leopard-2 in hoge mate wordt bepaald door de samenwerking tussen tankcommandant en schutter, is het gewenst instroming en opleiding van tankcommandant en schutter gekoppeld te houden.

Ad b. Verlengen van de initiële opleidingstijd heeft bij een gelijkblijvende diensttijd geen invloed op het tekort aan totale opleidingstijd en is dus geen oplossing. Verlenging van de totale opleidingstijd (en dus van de diensttijd) kan wel een oplossing zijn.

De landmachtstaf had reeds in januari 1980 berekend dat de vulling van de mobilisabele eenheden in gevaar zou komen als de diensttijd van de tankbemanning langer dan 2½ jaar zou worden. Bestaande categorieën als beroepspersoneel voor onbepaalde tijd, kort-verbandvrijwilligers (KVV) en Technisch specialisten (TS) — minimumdiensttijd voor de laatste twee 4 jaar — kwamen dus voor deze functies niet in aanmerking. Vrijwillig nadienende dienstplichtigen (VND), met een diensttijd van 14 of 16 maanden (dienstplichtperiode) + (minimaal) één jaar, kwamen ook niet in aanmerking omdat er geen garantie bestaat dat zij ook metterdaad nadienen, en omdat het extra jaar niet in het ONDAS-ritme past.² Eventueel is dit op te lossen door de VND'er de laatste twee maanden van zijn extra jaar terug te plaatsen naar Nederland, bv. naar het Opleidingscentrum Cavalerie (OCC), maar dat is geen bevredigende oplossing. Binnen de bestaande categorieën beroepspersoneel was een oplossing voor het probleem niet zonder meer te vinden. De oplossing moest dus worden gezocht in een nieuwe categorie met als kenmerken: een diensttijd van ten hoogste 2½ jaar en (om het ONDAS-ritme niet te verstoren) een parate periode van x-maal 10 maanden.

De mini-KVV'er

Binnen de hierboven genoemde beperkingen zijn verschillende mogelijkheden denkbaar. De initiële opleiding kan worden verlengd; de parate periode kan worden verlengd (dit brengt wel mee dat de RIM-periode ook wordt verlengd); of beide kunnen worden verlengd (RIM = rechtstreeks instromend mobilisabel). De Koninklijke landmacht koos voor de laatstgenoemde mogelijkheid (zie tabel 1).

De beroepstankbemanning krijgt een KVV-contract, welks duur tot 26 (28) maanden is terugge-

² ONDAS = onderdeelsgewijs aflossingssysteem, gehanteerd door de KL. Het houdt in dat eskadrons en compagnieën in hun geheel opnieuw worden bemand, steeds na een periode van 10 maanden: het ONDAS-ritme.

bracht. Geen nieuwe categorie dus, maar een aanpassing van een bestaande. De beroepstankbemanning krijgt de (informele) status van „mini-KVV'er”. (Met beroepstankbemanning wordt bedoeld: commandant en schutter beroeps, lader en chauffeur dpl.) Een volledige tankbemanning zal dus voortaan zijn samengesteld uit: een mini-KVV-tankcommandant, een mini-KVV-schutter, een dienstplichtige lader en een dienstplichtige chauffeur (bij de invoering van de Leopard-2 is dit een dpl-functie geworden).

Een consequentie hiervan is dat na 10 maanden parate periode de chauffeur en de lader afzwaaien, en er nieuwe dienstplichtigen in hun plaats komen. Voor het effectief functioneren van de tank werd dit niet als een belangrijk bezwaar gezien.

De invoering van het KVV-personeel was gebonden aan de volgende randvoorwaarden.

1. De opleidingsbelasting voor het OCC diende zo gelijkmatig mogelijk te zijn (de problematiek omvat 618 functies, waarvan 196 paraat).
2. De instroming van het KVV-personeel diende te worden gekoppeld aan de ONDAS-gewijze instroming van het dienstplichtige deel van de tankbemanning.
3. De initiële vulling van de mobilisabele eenheden (door dienstplichtigen) moest zijn gewaarborgd.
4. Bij de instroming van het KVV-personeel diende aanvankelijk enige flexibiliteit te worden ingebouwd teneinde, op grond van ervaringen uit de praktijk, het project naar aard en omvang te kunnen bijsturen.

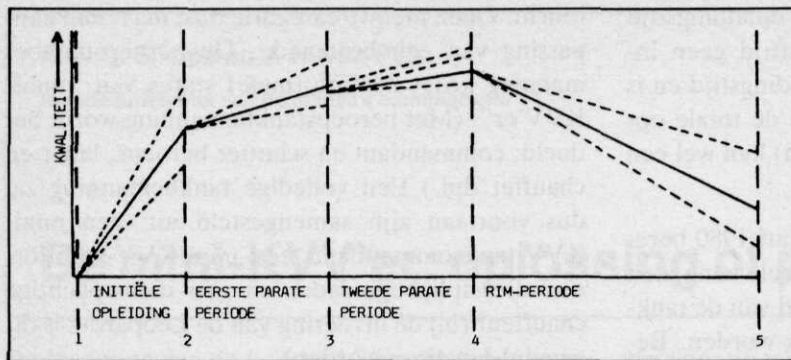
Als gevolg van deze randvoorwaarden zou een eventuele invoering pas met ingang van lichtingsploeg 85-3 kunnen plaatsvinden.

Teneinde de vele veronderstellingen die aan de ideeën over de KVV-tankbemanningen ten grond-

TABEL 1
De KL-oplossing

	Dienstplichtige tankbemanning	Beroepstankbemanning
Initiële opleiding	6 (4)	8 (6)
Parate periode	10 (10)	20 (20)
RIM-periode	20 (20)	40 (40)

De getallen gelden voor tank- en pelotonscommandant, die tussen haakjes voor de schutter

Afb. 1 Leercurve, waarin de kwaliteit van de mini-KVV'er (verticaal) is afgezet tegen de tijd (horizontaal)

slag lagen (tekortschieten dienstplichtige bemanningen, kwaliteitsverbetering door verlengde initiële opleiding en/of parate periode enz.) aan de praktijk te toetsen, en ervaring op te doen met werving, opleiding enz., werd besloten, alvorens tot algehele invoering over te gaan, een proef te starten. Deze proef omvatte de tankcommandanten en schutters van het A-eskadron van 41 Tankbataljon (dienstplichtigen lichtingsploeg 84-3), totaal 37 (KVV)functies. Als controlegroep diende B-eskadron van 43 Tankbataljon van dezelfde lichtingsploeg (de controlegroep was „normaal”, dat wil zeggen met dienstplichtigen, gevuld).

Een van de doelen van de proef was het in kaart brengen van de leercurve van de mini-KVV'er in vergelijking met die van de dienstplichtige. In afb. 1 is met een getrokken lijn één mogelijke leercurve aangegeven. De (gestippelde) mogelijkheden zijn echter legio. Teneinde de leercurve in kaart te kunnen brengen, dienen metingen te worden verricht, en wel op minimaal vijf meetmomenten: 1. na de werving; 2. na de initiële opleiding; 3. na de eerste parate periode; 4. na de tweede parate periode en 5. na de RIM-periode. Deze meetmomenten zijn in de tekening met verticale onderbroken lijnen aangegeven.

In december 1984 is het „1e Interim-verslag evaluatie mini-KVV” verschenen, waarin de werving en de initiële opleiding worden geëvalueerd [2]. Op basis van dat interimverslag heeft de Legeraad inmiddels besloten de algehele invoering van de KVV-tankbemanning niet met ingang van lichtingsploeg 85-3 te laten plaatsvinden, maar deze uit te stellen. Er hadden zich bij de proef zoveel storende invloeden voorgedaan, dat met betrekking tot de effectiviteit van de verlengde initiële opleiding geen verantwoorde conclusies eraan konden worden verbonden. Reeds is besloten een nieuwe proef te organiseren, die weer het A-eska-

dron van 41 Tankbataljon (proefgroep) en het B-eskadron van 43 Tankbataljon (controlegroep) zal omvatten. Beide groepen van de dienstplichtigen lichtingsploeg 86-2.

De proefnemingen met mini-KVV'ers op de functies van pelotonscommandant, tankcommandant en schutter Leopard-2, kunnen leiden tot één van de volgende conclusies.

1. De verlenging van de initiële opleiding (met 2 maanden) en de verlenging van de parate periode (met 10 maanden) dragen *niet* bij tot een verhoging van de gemiddelde kwaliteit³ van de tankbemanning (gemiddeld, omdat zowel de parate als de RIM-eenheden in de meting worden opgenomen). Dit zou tot gevolg hebben dat de genoemde functies beter (goedkoper!) door dienstplichtigen kunnen worden vervuld dan door KVV'ers!
2. *Alleen* de verlenging van de initiële opleiding (met 2 maanden) draagt bij tot een verhoging van de gemiddelde kwaliteit.
3. *Alleen* de verlenging van de parate periode (met 10 maanden) draagt bij tot een verhoging van de gemiddelde kwaliteit.
4. *Zowel* de verlenging van de initiële opleiding (met 2 maanden) *als* de verlenging van de parate periode (met 10 maanden) dragen bij tot verhoging van de gemiddelde kwaliteit.

Een alternatief

Uitgaande van de hiervoor opgestelde mogelijke conclusies, kan de volgende consequentieanalyse worden gemaakt.

Ad conclusie 1

Als zowel de verlenging van de initiële opleiding

³ Zoals al eerder gesteld gaan wij niet in op de bij de kwaliteitsbepaling gehanteerde criteria.

als de verlenging van de parate periode niet effectief (in dit geval: kwaliteitsverhogend) zijn, is het, zoals eerder gesteld, goedkoper op de betrokken functies dienstplichtigen te handhaven.

Ad conclusie 2

Als alleen de verlenging van de initiële opleiding effectief is, verdient het aanbeveling een alternatieve vullingsmogelijkheid, met alleen een verlengde initiële opleiding, te overwegen. De pro's en contra's van dit alternatief en die van de KVV-tankbemanning zouden dan tegen elkaar moeten worden afgewogen. Hierop zal nog worden teruggekomen.

Ad conclusie 3

Als alleen de verlenging van de parate periode effectief is, zou met een KVV-tankbemanning zonder verlengde initiële opleiding kunnen worden volstaan. Aangezien deze conclusie niet waarschijnlijk is (een deel van het positieve effect van de verlengde parate periode wordt immers tenietgedaan door de automatisch ook verlengde RIM-periode), zal hierop verder niet worden ingegaan.

Ad conclusie 4

Als zowel de verlenging van de initiële opleiding als de verlenging van de parate periode effectief zijn, verdient het toch aanbeveling alternatieve vullingsmogelijkheden te overwegen. Een alternatief met alleen een verlengde initiële opleiding (deze mist dus het positieve effect van de verlengde parate periode, maar ook het negatieve effect van de verlengde RIM-periode), zal waarschijn-

lijk een lager gemiddeld kwaliteitsniveau hebben dan de KVV-bemanning; de benodigde inspanning (lees: kosten) zal echter waarschijnlijk ook minder zijn.

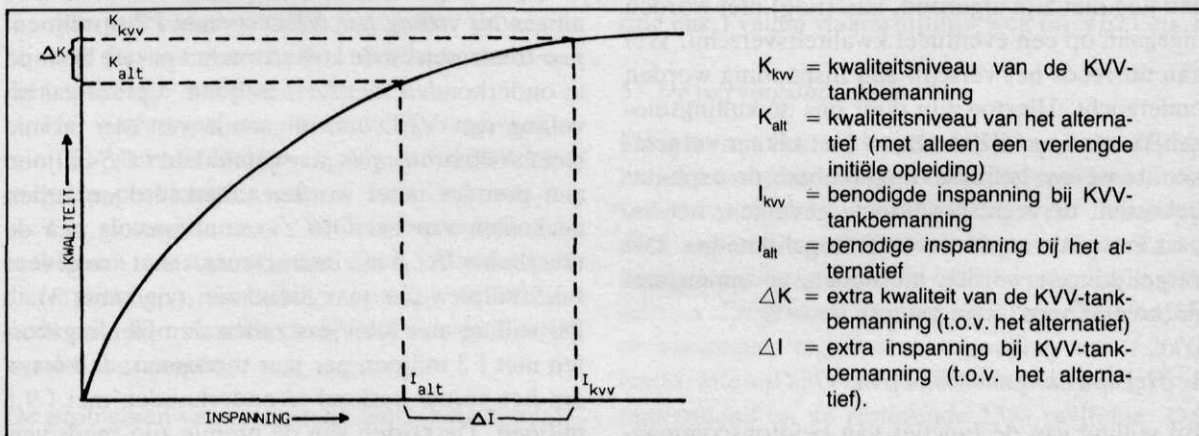
Er dient dus te worden afgewogen of de extra kwaliteit van de mini-KVV'er opweegt tegen de daarvoor nodige extra inspanning (ten opzichte van het alternatief); zie afb. 2.

Om op basis van conclusie 2 of 4 een weloverwogen beslissing te kunnen nemen, dient dus een alternatief (met alleen een verlengde initiële opleiding) te worden uitgewerkt. Dit alternatief zou kunnen worden uitgevoerd met dienstplichtigen die op vrijwillige basis 2 maanden langer dienen. Deze 2 maanden moeten worden gebruikt om de initiële opleiding zinvol uit te breiden. Het is daarom noodzakelijk dat de dienstplichtigen vóór aanvang van hun diensttijd, bv. bij de keuring, kenbaar maken of zij bereid zijn 2 maanden langer te dienen. Een verlenging van de initiële opleiding is immers alleen mogelijk als de bereidheid vooraf reeds bekend is. Om de animo voor een verlenging van de elementaire opleiding te verhogen, zou hem een premie (bv. f 2000 bruto), uit te keren aan het eind van zijn diensttijd, in het vooruitzicht kunnen worden gesteld.

Aangezien de dienstplichtige bij dit alternatief eigenlijk 2 maanden eerder opkomt, is hij door ons VED'er (vrijwillig eerder dienende dienstplichtige) genoemd.

Wij beseffen dat de VED-oplossing politiek gevoelig kan liggen. In feite is er sprake van een verkapte (weliswaar vrijwillige) diensttijdverlenging. ▷

Afb. 2 De output van een proces (in dit geval: kwaliteit), afgezet tegen de hiervoor nodige input (inspanning), waarbij is uitgegaan van de wet van de afnemende meeropbrengsten, die inhoudt dat bij een voortdurende verhoging van de input de output met steeds kleinere hoeveelheden zal toenemen (zie [8] blz. 224)

- K_{kvv} = kwaliteitsniveau van de KVV-tankbemanning
- K_{alt} = kwaliteitsniveau van het alternatief (met alleen een verlengde initiële opleiding)
- I_{kvv} = benodigde inspanning bij KVV-tankbemanning
- I_{alt} = benodigde inspanning bij het alternatief
- ΔK = extra kwaliteit van de KVV-tankbemanning (t.o.v. het alternatief)
- ΔI = extra inspanning bij KVV-tankbemanning (t.o.v. het alternatief).

TABEL 2
Opleidingsaanbod op het OCC

	Behoeftestelling DPKL	Verwacht aanbod
VED	158	171
KVV	84	90
Dienstplichtigen	112	120

Hier staat echter tegenover dat een vulling met VED'ers, een vulling met KVV'ers (beroepsmilitairen) voorkomt. Ook dit is een politiek gevoelig punt, omdat op dit moment de meerderheid van de Tweede Kamer het standpunt huldigt, dat de verhouding tussen het aantal dienstplichtigen en het aantal beroepsmilitairen niet in het nadeel van de dienstplichtigen mag verschuiven. (Zie Stumik-rapport [4], weliswaar daterend van 1977, maar het genoemde standpunt is momenteel nog steeds zeer waarschijnlijk.) Voor de proefneming met mini-KVV'ers was daarom ook een speciale machtiging nodig van de staatssecretaris personeel (dienstplichtigenfuncties worden immers beroepsfuncties). Verder kan worden opgemerkt dat vulling met VED'ers een stap in de richting kan zijn van de, door de grote politieke partijen, geuite wens tot een variabele dienstdtijd voor dienstplichtigen te komen ([1] blz. 148).

Vergelijking

De afweging of de extra kwaliteit van de KVV-tankbemanning opweegt tegen de daarvoor nodige extra inspanning vereist zowel informatie over het kwaliteitsverschil als informatie over het verschil aan inspanning (kosten) tussen de VED'er en de mini-KVV'er.

Aangezien de proeven met KVV-tankbemanningen nog niet zijn afgerond, kan (nog) niet worden ingegaan op een eventueel kwaliteitsverschil. Wel kan nu reeds het verschil aan inspanning worden onderzocht. Hiertoe zijn door ons de vullingsmogelijkheden op vijf terreinen met elkaar vergeleken, te weten: het opleidingsaanbod, de exploitatiekosten, de rechtspositionele gevolgen, het aspect motivatie en de wervingsmogelijkheden. Die vergelijkingen worden hieronder, te zamen met de bevindingen, samengevat.

1. Het opleidingsaanbod op het OCC

Bij vulling van de functies van pelotonscommandant, tankcommandant en schutter met VED'ers zal het gemiddelde aantal leerlingen, indien wordt uitgegaan van de behoeftestelling door de Directie personeel Koninklijke landmacht (DPKL) toenemen tot (naar schatting) 158 (zie tabel 2). Aangezien de afgelopen lichtingen, tijdens de initiële opleiding, blijkens gegevens van het OCC, een aanzienlijk hoger verloop te zien gaven dan in de behoeftestelling door DPKL is verwerkt, kan voorts nog beter worden uitgegaan van het verwachte werkelijke aanbod (extrapolatie van de aantallen van 1984). Uitgaande van dit aanbod stijgt het aantal leerlingen tot 171. Deze toeneming heeft een structurele meerbehoefte van 6 instructeurs tot gevolg.

Bij vulling van de functies met KVV'ers zal het gemiddelde aantal leerlingen ten opzichte van het aantal leerlingen bij vulling met dienstplichtigen, dalen tot de in tabel 2 vermelde aantallen. Deze daling zal hoogstwaarschijnlijk geen blijvende minderbehoefte aan instructeurs tot gevolg hebben, mede omdat bij vulling met KVV'ers de mogelijkheid tot het opleiden van dienstplichtigen moet blijven bestaan (in verband met een eventueel onvoldoende aanbod van KVV'ers).

2. De exploitatiekosten

2. De exploitatiekosten

De tweede vergelijking betreft de toeneming van de personele exploitatiekosten bij vulling met VED'ers resp. KVV'ers ten opzichte van vulling met dienstplichtigen. Hiertoe zijn de incrementele kosten van zowel de VED'er als de KVV'er berekend. (Incrementele kosten zijn hier de „extra” kosten van vulling met VED'ers resp. KVV'ers t.o.v. vulling met dienstplichtigen.)

De opleidingskosten zullen volgens onze berekeningen bij vulling met VED'ers met f 2,3 miljoen/jaar toenemen en de kosten om het parate bestand te onderhouden met f 3,7 miljoen. Verder zal bij vulling met VED'ers, uitgaande van een premie van f 2000 bruto, per jaar gemiddeld f 0,5 miljoen aan premies moet worden uitgekeerd en zullen de kosten van het OCC, o.a. als gevolg van de meerbehoefte aan instructeurs, met ongeveer f 0,5 miljoen per jaar toenemen (zie tabel 3).

Bij vulling met KVV'ers zullen de opleidingskosten met f 3 miljoen per jaar toenemen, de kosten om het parate bestand te onderhouden met f 9,8 miljoen. De kosten van de premie zijn reeds ver-

werkt in de bij de berekening van de opleidingskosten gebruikte middensommen van KVV-personeel (Middensommen Koninklijke landmacht, uitg. dec. 1984); zie tabel 4.

Concluderend kan worden gesteld dat bij vulling met VED'ers minimaal f 5,8 miljoen/jaar op de personeelexploitatiekosten kan worden bespaard (t.o.v. vulling met KVV'ers).

3. De rechtspositionele gevolgen

Vulling met VED'ers heeft rechtspositioneel een aantal consequenties. Hoewel art. 31 van de Dienstplichtwet [6] de mogelijkheid biedt dienstplichtigen, op basis van vrijwilligheid, 2 maanden langer in werkelijke dienst te houden, zal op een lager niveau een aantal nieuwe bepalingen moeten worden opgesteld. De premie en de werving van de VED'ers zullen moeten worden geregeld, evenals de verplichting van de dienstplichtige om na instemming met een verlenging van de diensttijd ook metterdaad 2 maanden langer in werkelijke dienst te blijven.

Vulling met KVV'ers heeft rechtspositioneel, behoudens het terugbrengen van de minimale verbintenisduur tot 26 maanden, geen consequenties.

Hier staat tegenover dat bij invoering diverse problemen, waarvan er hieronder vier zijn genoemd, kunnen worden verwacht.

— Het feit dat de mini-KVV'er, in tegenstelling tot overige beroepsmilitairen, korter dan 2 jaar in Duitsland zal zijn geplaatst, zal tot frustraties kunnen leiden in verband met de, door de korte plaatsing, verminderde belastingfaciliteiten.

— Bij de acceptatie van de mini-KVV'er als beroepsmilitair kunnen, met name in de aanloopfase, ook problemen worden verwacht, aangezien hij een functie vervult die voorheen door een dienstplichtige werd vervuld.

— Het vinden van een passende legering voor de mini-KVV'ers in Duitsland zal naar verwachting eveneens problemen geven.

— Ten slotte kunnen er in de tank coördinatieproblemen ontstaan tussen de KVV'ers en de dienstplichtigen, als laatstgenoemden na een periode van 10 maanden door een nieuwe lichter worden vervangen.

De problemen van technische aard (belastingfaciliteiten en legering) zijn in tegenstelling tot de

TABEL 3
Incrementele exploitatiekosten van de VED'er*

Opleiding	f 2,3 miljoen
Paraat bestand	f 3,7 miljoen
Premie	f 0,5 miljoen
OCC	f 0,5 miljoen
Totaal	f 7,0 miljoen

* Voor de berekening van deze bedragen en de daarbij gehanteerde uitgangspunten wordt verwezen naar de uitgebreidere studie „Tankbemanning Leopard-2” [8].

TABEL 4
Incrementele exploitatiekosten van de KVV'er

Opleiding	f 3,0 miljoen
Paraat bestand	f 9,8 miljoen
Totaal	f 12,8 miljoen

sociale (acceptatie) en de organisatieproblemen (coördinatie) relatief eenvoudig oplosbaar.

4. Het aspect motivatie

Het maken van een verantwoorde vergelijking tussen mini-KVV'ers en VED'ers ten aanzien van het aspect motivatie is wellicht niet goed mogelijk. Wel kan worden opgemerkt dat, indien duidelijk uit de proefneming met mini-KVV'ers mocht blijken dat de mini-KVV'er minder is gemotiveerd dan de dienstplichtige — hetgeen onzes inziens niet geheel ondenkbaar is gezien de hierboven genoemde mogelijke problemen — het kwaliteitsniveau van de VED-tankbemanning hoger zou kunnen liggen dan op basis van gegevens over de mini-KVV'er zou worden verwacht. En wel omdat de negatieve effecten van de lagere motivatie van de mini-KVV'er bij de VED'er waarschijnlijk geen rol zullen spelen. (De vermoedelijke oorzaken van een eventueel lagere motivatie van de mini-KVV'ers (belastingfaciliteiten, acceptatie, legering enz.) vallen waarschijnlijk weg bij VED'ers.)

5. De wervingsmogelijkheden

De werving van voldoende VED'ers behoeft onzes inziens geen onoverkomelijke problemen op te leveren. Deze veronderstelling werd bevestigd door aan een aantal dienstplichtigen van 41 Tankbataljon de vraag te stellen of zij in principe bereid zouden zijn geweest hun diensttijd met 2 maanden te verlengen, tegen een vergoeding van f 2000 bruto. Hierop antwoordde 70% bevestigend, 15% ontkennend en de resterende 15% twijfelde. De reden voor twijfel was dat de keuze afhankelijk

zou zijn van een opleiding of een betrekking in de civiele samenleving. Wij realiseren ons dat bovenstaande bevindingen niet representatief kunnen worden genoemd, zij geven echter wel een indicatie.

De werving van voldoende mini-KVV'ers zal waarschijnlijk problemen blijven geven. De oorzaak hiervan is naar onze mening gelegen in het feit dat de geboden functie, ruim 2 jaar „stoeien” met een tank, in combinatie met de geboden wedde, niet aantrekkelijk zal zijn voor iemand uit de civiele samenleving. Bovendien krijgt de mini-KVV'er, in tegenstelling tot de meeste overige KVV'ers, geen opleiding die ook in de burgermaatschappij bruikbaar is.

Het bovenstaande kan tot gevolg hebben dat de interesse voor een KVV-contract van 26 of 28 maanden gering zal blijven. Sollicitanten zullen waarschijnlijk een contractduur van 4 of 6 jaar prefereren, waardoor het aanbod voor een kort contract kwantitatief en kwalitatief (namelijk zij die geen lang contract krijgen) laag zal zijn.

Conclusie en aanbevelingen

De uit de vijf gemaakte vergelijkingen naar voren komende conclusies zijn in tabel 5 weergegeven.

Het nadeel dat de opleidingscapaciteit op het OCC, bij vulling met VED'ers, zal moeten wor-

den aangepast weegt waarschijnlijk niet op tegen de relatief grote besparingen op de personele exploitatiekosten en de te verwachten geringere problemen bij de werving van VED'ers.

Terugkomend op de keuze tussen KVV'ers of VED'ers kunnen, afhankelijk van de uitslag van de proefnemingen met KVV'ers, de volgende aanbevelingen worden gegeven.

— Indien alleen de verlenging van de initiële opleiding bijdraagt tot een verhoging van de kwaliteit van de tankbemanning, verdient vulling met VED'ers de voorkeur boven vulling met KVV'ers.

— Indien zowel de verlenging van de initiële opleiding als de verlenging van de parate periode tot een verhoging van de kwaliteit van de tankbemanning leiden, verdient vulling met VED'ers de voorkeur boven vulling met KVV'ers, indien het kwaliteitsverschil tussen KVV'ers en VED'ers niet voldoende opweegt (dit is een waardeoordeel) tegen de nadelige consequenties van vulling met KVV'ers.

TABEL 5
Uitkomsten van de vergelijkingen

	VED'er	KVV'er	Verklaring tekens
Vergelijking 1	-	+	- levert nadelige consequenties/problemen op
Vergelijking 2	+	-	+ levert (bijna) geen nadelige consequenties/problemen op
Vergelijking 3	+	0	0 levert naar verwachting in de toekomst problemen op
Vergelijking 4	ntb	ntb	ntb nog niet te beoordelen
Vergelijking 5	+	0	ntb

Literatuur

1. *Defensienota 1984*. Tweede Kamer 1983-84, nr 18169, 1 en 2. Den Haag (1984).
2. *Evaluatie mini-KVV* (1e interimverslag). Staf COKL, Amersfoort (1984).
3. *Brief C-OCC 10579/197*, bijl. 2, 3, 4, 6, 7. Amersfoort (1983).
4. *Krijgsmacht en maatschappij*. Stumik, Den Haag (1977).
5. J. H. van Pelt en A. J. G. Silvius — *Personele aspecten* (interne publ.). KMA, Breda (1985).
6. *Dienstplichtwet*, 6e dr. Tjeenk Willink, Zwolle (1979).
7. K. A. M. Bogaert — *Leren calculeren* (syllabus). KMA, Breda (1983).
8. J. H. van Pelt en A. J. G. Silvius — *Tankbemanning Leopard-2*. Breda (1985).*

* Deze studie is nog beperkt verkrijgbaar tegen vergoeding van de portokosten bij A. J. G. Silvius, p.a. KMA, Kasteelplein 10, 4811 XC Breda.

H. Toorenvliet

publicist

Europese verhoudingen in het teken van Locarno, 1925-1938

Na het sluiten van de Vrede van Versailles op 28 juni 1919 werden de eerste jaren onder meer gekenmerkt door het feit, dat aan de verbeteringen van de Duits-Franse betrekkingen nauwelijks aandacht werd besteed. Een absoluut dieptepunt werd bereikt op 10 januari 1923, de dag waarop Franse en Belgische troepen het Roergebied bezetten. Dat het belangrijke probleem eindelijk werd aangepakt was vooral te danken aan het optreden van Gustav Stresemann, die op 13 augustus 1923 rijkskanselier was geworden en tevens de portefeuille van buitenlandse zaken beheerde. Overeenkomstig de tijdens de Weimarrepubliek ontstane gewoonte bestond de eerste officiële daad van een nieuwe rijkskanselier uit contact opnemen met de Reichswehr en derhalve haastte Stresemann zich de legerplaats bij Döberitz uitgebreid te bezoeken.

Gustav Stresemann
(1878-1929)

Resoluut maakte de rijkskanselier in september een einde aan het tegen de Fransen en de Belgen gerichte passieve verzet in het Roergebied. Hoewel Stresemann in november 1923 zijn rijkskanselierschap moest opgeven, zou hij tot zijn overlijden, op 3 oktober 1929, als minister van buitenlandse zaken aanblijven. Ongetwijfeld was hij de eerste Duitse bewindsman die ervan was doordrongen, dat voor het naoorlogse Duitsland de politieke vooruitzichten allesbehalve rooskleurig eruit zagen indien de Frans-Duitse betrekkingen niet werden verbeterd.

In 1925 vond het verbreken van de impasse plaats,

waarbij Stresemanns goede relaties met de toenmalige Franse minister van buitenlandse zaken Aristide Briand (1862-1932) een extra stimulans betekenden. Na de ontruiming op 20 juli 1925 door de Franse en Belgische troepen van het Roergebied, was de weg vrijgemaakt om te kunnen beginnen met serieuze besprekingen op het internationale vlak. Dat nam echter niet weg, dat zowel Briand als Stresemann veel weerstand ondervonden van hun eigen achterban. Uit een standpunt van opportunistische overwegingen hield de Duitse kritiek echter snel op, terwijl aan Franse zijde de kritiek een hardnekkiger karakter vertoonde. In het koor van de achterdochtige Fransen viel ook de stem te beluisteren van de „vader van de overwinning” Georges Clemenceau (1841-1929); uit zijn bescheiden rustoord in de Vendée gaf „le tigre” zijn welgemeende raadgevingen ten beste. Tevoren had Briand echter ook in Genève, en wel in de wandelgangen van de Volkenbond, de nodige waarschuwingen gekregen; die kwamen van de kant van de Polen en de Tsjechoslowaken, die als gewoonlijk van alles uitstekend op de hoogte waren.

Ondanks alles konden echter de lopende besprekingen worden afgerond: er was overeenkomst bereikt over het houden van een Europese conferentie in het Zwitserse plaatsje Locarno. De openingszitting werd vastgesteld op 5 oktober 1925. De conferentie werd een Westers onderonsje. De afgevaardigden van België, Duitsland, Engeland, Frankrijk en Italië vormden de belangrijkste delegaties. Ze werden geleid door respectievelijk de Belgische minister van buitenlandse zaken, Emile Vandervelde (1866-1938), Stresemann, de Engelse minister van buitenlandse zaken, Sir Austin Chamberlain (1863-1937), Briand, en de Italiaanse dictator Benito Mussolini (1883-1945). De laatste genoot in 1925 nog geen algemene bekendheid en in Locarno droeg zijn bruuske optreden tegen

vertegenwoordigers van de internationale pers be-
slist niet ertoe bij zijn aanzien te verhogen. Ook de
socialist Vandervelde, die de in 1924 vermoorde
Italiaanse socialistenleider Matteotti goed had ge-
kend, had het moeilijk met de aanwezigheid van
Mussolini. Het was Chamberlain die Vandervelde
gerust stelde: u zult hem behalve bij de onderteke-
ningsceremonie van het verdrag vrijwel niet ont-
moeten en dan ook nog op een afstand.

Na het houden van de slotzitting op 16 oktober
1925 kon nadrukkelijk worden vastgesteld, dat de
geboekte resultaten, die tot de ondertekening van
de „Verdragen van Locarno” hadden geleid, om-
vangrijk waren. Ook voor de netelige problemen
waren oplossingen aanvaard, waarbij vooral aan
de eventuele toekomstige arbitrage veel aandacht
was besteed. De gemeenschappelijke grenzen van
Frankrijk en België met Duitsland werden over en
weer als definitief erkend en wel onder garantie
van Engeland en Italië. Bovendien was terdege
vastgelegd, dat wanneer Duitsland na het ontru-
men door de geallieerde troepen van de linker
Rijnsoever dat gebied zou remilitariseren de geal-
lieerden gerechtigd waren tot een militaire inter-
ventie. Duitsland verkreeg de toestemming voor
het sluiten van aanvullende verdragen. En aange-
zien Stresemann goed begreep wat vooral de Fran-
sen van de Duitsers verwachtten, kwamen de arbi-
trageverdragen met Polen en met Tsjechoslowa-
kije spoedig tot stand.

Nu had Berlijn de verplichting aanvaard, dat alle
eventuele territoriale geschillen met de Slavische
buurlanden door middel van arbitrage dienden te
worden opgelost, onder uitsluiting van het gebruik
van geweld. Lichtvaardig en zonder enige aarzel-
ing belastten de Fransen zich met de rol van be-
middelaar. Toch was ook nog aan de mogelijkheid
gedacht, dat een en ander mis zou kunnen gaan.
Polen en Tsjechoslowakije — deze landen hadden
ook nog hun onderlinge grensgeschillen — kregen
het recht elkaar gewapenderhand bij te staan in-
dien Duitsland tot agressie zou overgaan. En zelfs
Italië had zich verplicht in een dergelijke situa-
tie ten gunste van deze Slavische staten militair in
te grijpen. Ongetwijfeld betekende dit laatste
niets meer dan het trekken van een uiterst vage
wissel op een onvoorspelbare toekomst.

De Polen en de Tsjechoslowaken begrepen terde-
ge, dat hun internationale positie aanzienlijk was
verzwakt. De Duitse grenzen in het Westen ston-

den nu als onaantastbaar te boek, terwijl die van
hen bespreekbaar waren geworden. Voorwaar
geen aantrekkelijk vooruitzicht. Maar in Parijs en
in Brussel mocht men zich (tijdelijk) beveiligd wa-
nen, terwijl Berlijn zich gevrijwaard wist voor een
herhaling van een geallieerde bezetting van het
Roergebied. Verder had vóór de conferentie van
Locarno de alerte Stresemann zich verzekerd van
de geallieerde toezegging, dat bij een succesvolle
afsluiting daarvan in het bezette Rijnland de Keul-
se zone zou worden ontruimd en dat bovendien op
korte termijn Duitsland een volwaardige zetel bij
de Volkenbond in Genève zou worden toegewe-
zen. Inderdaad werd de geallieerde bezetting van
de Keulse zone, die van 6 december 1918 af had
geduurd, nu snel beëindigd. Nog in de loop van
november 1925 werden in Berlijn door de Rijks-
dag de Verdragen van Locarno geratificeerd.
Duitsland werd op 8 september 1926 als perma-
nent lid van de Volkenbond aanvaard, een ge-
beurtenis die vooral in Warschau niet in goede
aarde viel. Daarvóór had graaf Alexander Skr-
zynski al ontslag genomen als Pools minister van
buitenlandse zaken. Skrzynski, die door Zaleski
werd opgevolgd, was weggegaan vanwege het feit,
dat de door de Duitsers te verkrijgen zetel bij de
Volkenbond hoger werd gewaardeerd dan die van
Polen.

Niettemin had de ondertekening van de Verdra-
gen van Locarno een — zij het dan zeer korte
— periode in het leven geroepen die internatio-
naal smalend werd aangeduid als „la lune de miel
franco-allemande”. De Nobelprijs voor de vrede
van 1926 mocht door Briand en Stresemann wor-
den gedeeld.

Al spoedig na Duitslands intrede bij de Volken-
bond traden echter de verschillen inzake de Duitse
en Franse zienswijzen duidelijk aan het licht. Bij
de Fransen rustte het politieke zwaartepunt op de
veiligheid, bij de Duitsers scoorde de politieke be-
wegingsvrijheid de meeste treffers.

Nog één keer kreeg het internationale vredesver-
langen een extra impuls door de totstandkoming
van het Briand/Kellogg-Pact. De ondertekening
vond plaats op 27 augustus 1928. De afgevaardig-
den van 54 landen — in 1929 kwam het aantal op
63 — bekrachtigden met hun handtekening het
verdrag, dat het voeren van oorlog buiten de wet
stelde.

De beurskrach van New York

De effectenbeurs aan de New Yorkse Wall Street kon op 29 oktober 1929 de zóveelste vloedgolf aan verkoopopdrachten niet meer verwerken en de beurskrach was een feit. Het betekende het begin van de economische wereldcrisis, die tevens internationaal de politieke onvrede zou doen gedijen.

Weliswaar kwam op 30 juni 1930 door het ontruimen van de derde en laatste zone van de linker Rijnsoever een einde aan de geallieerde bezetting, maar de periode van de Duits-Franse wittebroodsweken was al geruime tijd vergeten. Op 14 oktober 1933 draaide Duitsland de Volkenbond de rug toe, een gebeurtenis die de toelating tot de Volkenbond van de Sovjet-Unie in de hand zou werken. In het begin van 1934 deed de Franse minister van buitenlandse zaken Louis Barthou (1862-1934) nog een goedbedoelde poging, een soort Locarno voor Oost-Europa in elkaar te zetten. Zijn bij voorbaat tot mislukken gedoemde poging liep stuk op het gebrek aan belangstelling, want hij wist alleen de instemming te verwerven van de Sovjet-Unie en van Tsjechoslowakije.

Enkele weken voor het ingaan van het Russische lidmaatschap van de Volkenbond oefende Barthou druk uit op de Zwitserse autoriteiten, die weinig ervoor voelden Sovjetrussische diplomaten op hun grondgebied toe te laten. Evenals Nederland onderhield tijdens deze periode ook Zwitserland geen diplomatieke betrekkingen met de Sovjet-Unie. Voor Barthou gingen de Zwitsers pas door de knieën, nadat deze gebruik had gemaakt van een van de beroemdste uitspraken van de Franse revolutionair graaf De Mirabeau (1749-1791); de uitspraak „tot minister benoemde Jacobijnen zijn nog geen Jacobijnse ministers” klonk plezierig in de Zwitserse oren. Op 18 september 1934 viel de Sovjet-Unie het lidmaatschap van de Volkenbond toe; de eerste Russische afvaardiging stond onder leiding van de volkscommissaris voor buitenlandse zaken Maxim Litwinov (1876-1951).

Barthou wachtte een tragisch einde: bij een moordaanslag door Kroatische terroristen in Marseille werden op 9 oktober 1934 zowel koning Alexander I van Joegoslavië als Barthou dodelijk getroffen.

In 1935 besloten Frankrijk en de Sovjet-Unie de vroegere Frans-Russische alliantie nieuw leven in te blazen; de Frans-Russische overeenkomst voor

wederzijdse militaire bijstand werd op 2 mei in Moskou ondertekend. Slechts veertien dagen later, namelijk op 16 mei, kwam een gelijkwaardig verdrag tussen Praag en Moskou tot stand. Daarbij lieten de Russen duidelijk aantekenen, dat militaire hulp door hen slechts dan zou worden verleend als de Fransen eveneens hun verplichtingen zouden nakomen.

De „geest van Locarno” is dood

De Duitse regering completeerde de soevereiniteit over het gehele rijk door de remilitarisatie van de linker Rijnsoever in maart 1936. Tijdens de uitvoering van deze operatie had het Duitse opperbevel de opdracht, onmiddellijk rechtsomkeert te maken indien één Frans peloton de Duits-Franse grens zou overschrijden. In Frankrijk was de wil iets te ondernemen niet geheel afwezig. Zelfs werd het afkondigen van de mobilisatie overwogen als ook het Verenigd Koninkrijk militaire maatregelen zou treffen, maar in Londen werd de gebeurtenis niet al te zwaar opgenomen. De Franse premier Albert Sarraut verklaarde in een radiotoespraak, dat Frankrijk niet kon toestaan dat Straatsburg door Duitse kanonnen werd bedreigd. Daarbij bleef het, wat Franse acties bleven achterwege. En Hitler bevorderde zijn minister van oorlog, generaal Werner von Blomberg, tot generaalveldmaarschalk.

Een en ander kostte Frankrijk wel de nodige goodwill. De Franse politieke zienswijze werd internationaal scherp geanalyseerd. Ook Frankrijks bondgenoten — Polen en de drie landen van de Kleine Entente, Joegoslavië, Roemenië en Tsjechoslowakije — waren bij het wereldkundig maken van hun kritiek beslist niet mild. Wat velen al hadden zien aankomen, was nu aan het daglicht prijsgegeven: het Franse militaire apparaat had, in het bezit van de Maginotlinie, de agressieve opstelling voor een defensieve ingeruild.

De laatste illusies van Praag en Warschau

In de jaren '30 bezat het economisch sterke Tsjechoslowakije een modern uitgeruste en goed georganiseerde krijgsmacht, een doelmatige verdedigings gordel — de Tsjechische technici hadden de bij de aanleg van de Franse Maginotlinie gemaakte fouten goed weten te vermijden — en be-

Kolonel Joseph Beck
(1894-1944), Pools minister
van buitenlandse zaken
van 1932 tot 1939

schikte tevens over een kleine maar wel een van de beste inlichtingendiensten van Europa. In 1937 waren de Kleine Entente en het bondgenootschap met Frankrijk nog steeds factoren van betekenis, terwijl de militaire banden met de Sovjet-Unie aanzienlijk werden uitgebreid. Verder waren de Duits-Tsjechoslowaakse betrekkingen niet uitgesproken slecht; soms werd in theorie zelfs naar verbetering gestreefd. Bij het op een rij zetten van alle facetten kwam geen wanhopige toestand te voorschijn en vanzelfsprekend werd ook in Praag gehoopt, dat alles nog wel zou loslopen. Wél bleef men in deze hoofdstad steeds op alles voorbereid. Heel anders lagen de kaarten in Warschau. De dictatoriale regering stelde zich bij voorkeur arrogant en lichtvoetig op. Als bondgenoot van Frankrijk en van Roemenië, met als extra rugdekking de lopende niet-aanvalsverdragen met de Sovjet-Unie (januari 1932) en met het Derde Rijk (januari 1934), speelde Polen maar al te graag de rol van grote mogendheid. Tevens meende de Poolse regering zich te kunnen veroorloven soms als meeloper van het agressieve Berlijn te fungeren. Een ambitieus vlootplan werd op papier gezet en in navolging van Duitsland werden tevens koloniën geclaimd. Hoogmoed komt echter altijd voor de val. Toch sloeg het noodlot eerst toe voor Tsjechoslowakije.

De Tsjechoslowaakse delingen

Op 12 maart 1938 werd Oostenrijk bij Duitsland ingelijfd; de „Anschluss” werd door een ruime meerderheid van de Oostenrijkers met vreugde begroet. De gebeurtenis verzwakte de positie van Tsjechoslowakije aanzienlijk. De toch al zo lange Duits-Tsjechoslowaakse grens was nog langer geworden; de helft van het land was nu door Duitse troepen omsingeld.

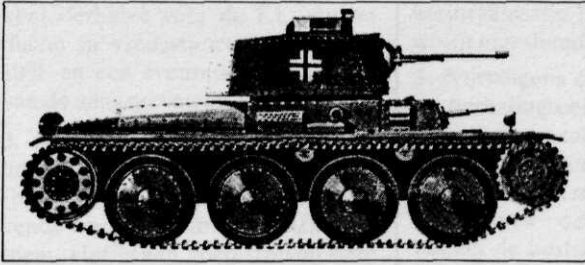
Direct na het onder de voet lopen van Oostenrijk, werd in Berlijn de Tsjechoslowaakse gezant Mastny door Göring gepaaid met de opmerking dat het gebeurde als een zuiver Duitse aangelegenheid moest worden beschouwd. Op 13 maart werd Mastny ontboden bij von Neurath, die op 4 februari als minister van buitenlandse zaken door von Ribbentrop was opgevolgd, en nu fungeerde als voorzitter van de geheime kabinetsraad. Cynisch maakte von Neurath Mastny erop attent, dat het Arbitrageverdrag van 1925 nog steeds van kracht was en derhalve diende elk toekomstig Duits-Tsjechoslowaaks geschil overeenkomstig de vastgelegde procedure te worden geregeld en wel onder uitsluiting van het gebruik van geweld.

**Dr. Eduard Benesj, twee-
maal president van Tsje-
choslowakije (1935/38 en
1945/48)**

De situatie escaleerde echter snel; Praag kwam onder grote druk te staan. Herhaaldelijk werden achter de grenzen met Duitsland troepenbewegingen opgemerkt. En nog voordat de ervaren en uiterst bekwame president dr. Eduard Benesj (1884-1948) de Tsjechoslowaakse mini-mobilisatie — in plaats van de door de generale staf gewenste vijf lichten werd slechts één lichting opgeroepen — deed afkondigen, moest hij ervaren dat reeds een van de pijlers waarop het voortbestaan van Tsjechoslowakije rustte, was weggevallen.

Benesj had het namelijk wenselijk geacht zich op de bepalingen van het Frans-Tsjechoslowaakse bondgenootschap te beroepen. In zijn opdracht richtte de chef van de generale staf, generaal Krejtsji, een schriftelijk verzoek aan zijn Franse collega generaal Gamelin, op de kortst mogelijke termijn met militaire besprekingen te beginnen. Pas na lange dagen van wachten kwam Gamelins antwoord in Praag aan. Uiterst hoffelijk was verwoord, dat de Franse regering het ogenblik voor militaire besprekingen nog niet opportuun achtte. Het Franse „neen” betekende automatisch, dat ook de Sovjet-Unie geen verplichtingen meer had.

De Tsjechische lichte tank T-38 met Duits embleem

De Franse regering had Benesj van zijn beste troefkaart beroofd.

Na verloop van een aantal warrige maanden kwam uiteindelijk op 30 september 1938 het door zo velen gesmade Akkoord van München tot stand. Het werd enerzijds door Engeland en Frankrijk en anderzijds door Duitsland en Italië ondertekend. Aan een eventuele deelneming van de Sovjet-Unie was nauwelijks gedacht, terwijl bovendien niemand de moeite nam de Tsjechoslowaken te raadplegen. De Polen namen met genoegen deel aan de eerste deling van Tsjechoslowakije, terwijl de Hongaren dat met veel bombarie deden. President Benesj trad op 5 oktober af en vertrok naar de Verenigde Staten; tot zijn opvolger werd op 30 november de partijloze jurist dr. Emil Hacha gekozen. Hoewel de Duitse propaganda zich dikwijls en bovendien met grofheid tegen dr. Benesj persoonlijk had gekeerd, betekende zijn — althans voorlopige — verdwijning van het politieke toneel geen verbetering van de betrekkingen tussen Praag en Berlijn. De Duitsers hadden grote bezwaren tegen het nog steeds bestaan van een behoorlijke Tsjechoslowaakse krijgsmacht met een officierscorps van 10.000 man, waarvan het grootste gedeelte uit Tsjechen bestond. Aangezien echter het oude Europa bijna wekelijks dichter bij de rand van de afgrond geraakte, kon de door de Duitsers geforceerde tweede deling van Tsjechoslowakije — het uiteenvallen van de rompstaat — geen paniek meer veroorzaken.

Nog voor het vallen van de avond waren op 16 maart 1939 geheel Bohemen en Moravië (de Tsjechische delen van het land) door de Wehrmacht bezet. Het nu onafhankelijke Slowakije had zich onder de welwillende bescherming van het Duitse Rijk geplaatst en Roethenië werd bij Hongarije gevoegd. Hitler benoemde von Neurath tot rijks-

protector van Bohemen en Moravië; in dit nieuwe Duitse protectoraat mocht dr. Hacha de titel van president behouden.

Zonder een schot te hebben gelost, viel de Duitsers een kolossale krijgsbuit in handen. Het materieel — hoofdzakelijk modern en goed onderhouden — bestond onder meer uit: 1,5 miljoen geweren, 48.000 lichte en zware machinegeweren, 2500 kanonnen van verschillend kaliber, 600 tanks en 1000 vliegtuigen. Dat alles royaal voorzien van bijpassende munitie. De beste lichte tank waarover de Duitsers tijdens de veldtochten in Polen en in Frankrijk beschikten was de beweeglijke Tsjechische T-38, die als hoofdbewapening een kanon van 37 mm voerde. In mei/juni 1940 zetten de Duitsers 381 tanks van het type T-38 in.

In maart 1939 had de Tsjechische inlichtingendienst echter toch kans gezien de Duitsers, en admiraal Canaris in het bijzonder, volledig om de tuin te leiden. František Moravec, het hoofd van de dienst, zag tijdig de storm aankomen. In het begin van maart had hij contact gezocht met leden van de Engelse legatie. De Engelsen wisten met wie zij in zee gingen, want ook bij hen had de Tsjechische inlichtingendienst een uitstekende reputatie. Een en ander resulteerde in het door de Britten in ontvangst nemen van de administratie van de dienst, hetgeen omstreeks het middaguur van 14 maart werd verwezenlijkt: na de Duitse bezetting van Praag werd alles per diplomatieke koerier veilig naar Londen overgebracht; en in de namiddag van 14 maart begonnen op het vliegveld Ruzyně kolonel Moravec en tien van zijn beste officieren aan hun eigen luchtreis naar de Engelse hoofdstad. De Engelsen hadden voor deze tocht een vliegtuig van de KLM gecharterd; het toestel nam de route over Duitsland en maakte in Rotterdam een tussenlanding. Van Londen uit bood kolonel Moravec op 16 maart 1939 aan ex-president Benesj zijn diensten aan.

Ten slotte

In de periode 1 t/m 30 september 1939 werden, na het bieden van heroïeke tegenstand, de Poolse strijdkrachten vernietigend door de Wehrmacht verslagen. Canaris en de zijnen hadden wèl succes in Warschau, waar in het Poolse ministerie van oorlog alles zo maar kon worden meegenomen. ▷

Organisatie en legervorming

(4)

Met genoegen hebben wij de artikelenreeks gelezen van maj P. H. de Vries over Organisatie en legervorming. (*Mil. Spect.* 154(1985)405,475, 517). Het zoeken naar andere wegen om het 1e Legerkorps te structureren om zijn taak uit te voeren verdient dan ook alle waardering. Het ligt niettemin in de lijn der verwachtingen dat deze artikelenreeks reacties oproept. In ieder geval willen wij een bijdrage leveren aan de gedachtenvorming. In deze bijdrage beperken wij ons tot het deel dat de vulling van de mobilisabele eenheden beschrijft, zoals dat staat vermeld in het alternatieve systeem.

In het eerste deel van zijn artikelenreeks geeft maj De Vries aan dat hij zijn artikelen niet wil laten ont-aarden in „vrijblijvend” gefilosofeer. Toch moeten wij constateren dat zijn gefilosofeer weliswaar niet vrijblijvend is maar dat het niet geheel wordt onderbouwd met concrete cijfers. Hij neemt tevens alleen 1Lk in beschouwing. Het 1Lk is één

van de belangrijkste opleidingsinsti-tuten voor de gehele KL en als er binnen 1Lk iets fundamenteels ver-andert heeft dat onmiddellijk conse-quenties voor de rest van de KL; het grootste deel van de KL is immers mobilisabel en moet worden gevuld met het personeel dat o.m. binnen 1Lk is opgeleid. Doordat concrete cijfers ontbreken is het moeilijk, zo niet onmogelijk, aan te geven wat de gevolgen zijn voor de rest van de KL.

De aspecten die schr. bespreekt in het eerste deel van artikel 3, en die een rol spelen in zijn alternatief, onderschrijven wij in het algemeen. Wij accepteren ze met hun invloed op zijn alternatief en wij zullen hier-op niet verder ingaan.

1. Het eerste punt van ons commentaar betreft de vulling van de KV-component van de parate eenheden (blz. 522), met name de inzet van het beroepspersoneel. Dit personeel wordt in de visie van schr. ingezet „voor de opleiding van nieuw personeel en voorts onder meer voor het opvangen van de gevolgen van ADV”. In het alternatieve systeem is geen „stille periode” meer opgenomen. Zulks betekent dat dit beroepspersoneel continu aan het

opleiden is. Er kan derhalve een vraagteken worden geplaatst bij de inzet in het kader van de ADV, ten-zij de structuur van de opleidingen ingrijpend verandert. Dit aspect roept vraagtekens op en moet nader worden onderzocht.

2. De tweede opmerking betreft de reductie van het COKL-bestand met 15%. Deze reductie wordt door steller gebruikt voor een uitbreiding van het functiebestand aan burgerpersoneel. Een reductie van het COKL-bestand betekent ook een reductie van het aantal vredesfuncties. Het aantal oorlogsfuncties in de organisatie wordt niet aangegeven, maar gezien de omvang van de mobilisabele component in het alternatief wordt ervan uitgegaan dat het aantal oorlogsfuncties gelijk blijft. Dit betekent dat de discrepantie tussen het o- en het v-functiebestand toeneemt, met name v.w.b. het aantal door beroepspersoneel te vervullen functies. Een kleine berekening zal dit effect illustreren. Het functiebestand van het COKL is ca. 7000 man. Een reductie met 15% is 1050 man. Het aantal v-functies in de KL is ongeveer 12.000. Dit aantal vermindert dus tot 10.950. De reductie van 15% bij het COKL bete-

▷ De Duitse kennis van de organisatie, de bewapening en de mentaliteit van de Russische strijd-

krachten was al omvangrijk, maar kon nu tot in de perfectie worden afgerond.

Literatuur

- H. Brugmans — *Het andere Polen*. Becht, Amsterdam (1934).
H. Ripka — *Munich: before and after*. Victor Gollancz, Londen (1939).
G. Gafencu — *Les derniers jours de l'Europe*. Egloff, Parijs (1946).
G. Guilleminault — *Les années difficiles*. Denoël, Parijs (1956).
G. Mann — *Deutsche Geschichte 1919-1945*. Gutenberg, Frankfurt/M. (1958).
G. Tabouis — *Vingt ans de „suspense” diplomatique*. Albin Michel, Parijs (1958).
S. Delmer — *De Duitsers en ik*. Bruna, Utrecht (1961).
O. Halecki — *A history of Poland*. Routledge & Kegan Paul, Londen (1978).

kent derhalve voor de KL een reductie in vredesfuncties van bijna 10% en een evenredige toeneming van de aangegeven discrepantie.

3. Het derde aspect betreft de vulling van de mobilisabele eenheden (blz. 524). Wij onderschrijven de lovende woorden m.b.t. het RIM-systeem. Het is een goed streven deze vullingssystematiek zoveel mogelijk toe te passen. Dat is echter alleen mogelijk als „moeder”- en „dochter”eenheid een identieke organisatie hebben en over hetzelfde materieel beschikken. Ondanks de hoge eisen die worden gesteld aan de integratie van het operationele, personele en materiële beleid, en aan de uitvoering daarvan, treden verstoringen op bij de vulling van RIM-eenheden (en dus ook bij die van TRIM-eenheden). Dat wordt nog versterkt door een natuurlijk verloop, zowel in de RIM- als in de TRIM-periode. Elke incidentele of structurele afwijking bij de „moeder”eenheid werkt door bij de RIM „dochter”eenheid. Hierbij kan bv. worden gedacht aan functies voor dienstplichtigen die vakant zijn en aan beroepspersoneel dat is geplaatst op een functie voor een dienstplichtige. In het huidige systeem bestaat slechts één RIM-periode. Wordt de systematiek uitgebreid met nog een TRIM-periode dan werken de verstoringen ook in de TRIM-eenheid door.

4. Het vierde punt betreft de doorstroming van personeel „en bloc” van een RIM- naar een TRIM-eenheid (blz. 525). Dat heeft consequenties voor de plaatsing van beroepspersoneel op v-functies. De periode van deze plaatsing moet even lang zijn als de periode dat men is geplaatst op een o-functie in de RIM- en TRIM-eenheid (dus 42 maanden). De relatie tussen de plaatsing op een v-functie en op een o(mob)-functie is derhalve belangrijk en dat heeft consequenties voor het plaatsingsbeleid van de DPKL. Dezerzijds wordt betwijfeld of dat realiseerbaar is. Dat houdt in dat de operationele inzetbaarheid van de KL (en dus ook van 1Lk) wordt aangetast indien de plaatsing van beroepspersoneel in de vredes- en oor-

logsorganisatie niet goed op elkaar wordt afgestemd.

5. Vervolgens een opmerking over de herhalingsoefeningen. In het alternatieve systeem is een veelheid van herhalingsoefeningen voorzien. In de visie van maj De Vries zijn de aangegeven oefeningen mogelijk binnen de bestaande capaciteit van herhalingsoefeningen. Dat betekent binnen de capaciteit van het CoHhon. Deze betreft momenteel 54 eenheden van compagniesgrootte per jaar. In het alternatieve systeem is de in de tabel vermelde capaciteit nodig.

RIM		
per 17 maanden: 37 verbanden (x4)	=	148 teams
		47 teams
		195 teams
per 12 maanden: 137 teams		
TRIM		
per 30 maanden: 9 verbanden (x4)	=	36 teams
		4 teams
		40 teams
per 12 maanden: 16 teams		
VIM		
per 36 maanden: 3 verbanden (x4)	=	12 teams
		4 teams
		16 teams
per 12 maanden: ca. 5 teams		

Per 12 maanden moeten 137 + 16 + 5 = 158 teams van 1Lk aan een herhalingsoefening deelnemen. De capaciteit van het CoHhon is daarvoor niet toereikend. Bovendien moet ook een aantal eenheden van NTC, NLC, GCKL en CVKL deelnemen aan een vormingsherhalingsoefening. Een mogelijkheid zou kunnen zijn dat de RIM- en TRIM-eenheden hun herhalingsoefening volgen onder leiding van de operationele commandant. Die zal dan wel middelen moeten hebben, zowel personeel, materieel als infrastructuur. Dit brengt ons bij het onderwerp materieel. In de bestaande situatie gebruikt de eenheid bij de herhalingsoefening het eigen materieel. Dit wordt in mobilisatiecomplexen beheerd en onderhouden. In het alternatieve systeem komt het materieel van 1Lk minimaal éénmaal per drie jaar uit het complex; het gros echter éénmaal per 17 maanden (gezien het grote aantal RIM-eenheden). Nadat het materieel gedurende een korte periode

intensief is gebruikt wordt het weer ingeleverd in het mobilisatiecomplex. Alle onderhoud moet hier dan worden uitgevoerd teneinde het materieel weer „uitgiftigereed” te krijgen. Een intensivering van het gebruik van het materieel betekent een enorme toeneming van de werkzaamheden voor de mobilisatiecomplexen en de verzorgingscommando's. Naar verwachting betekent dat een aanmerkelijke uitbreiding van de onderhoudscapaciteit.

6. Het laatste punt betreft de leeftijd waarop dienstplichtig personeel in werkelijke dienst komt. De schr. stelt correct dat de inlijving geschiedt op de leeftijd van 17 jaar. De leeftijd waarop de dienstplichtige voor eerste oefening onder de wapenen komt ligt echter tussen de 20 en 21 jaar (waarbij moet worden opgemerkt dat deze dichter bij 21 ligt dan bij 20). De tijdbalk in afb. 12 is dan suggestief of optimistisch. Als wij uitgaan van 21 jaar wordt de periode dat de dienstplichtige beschikbaar is kleiner. Dat komt tot uitdrukking aan het einde. De hoeveelheid personeel die uiteindelijk beschikbaar is om de VIM-eenheden te vullen, en die in het vrij indeelbaar bestand komt, wordt kleiner. De vulling van 1Lk zal altijd mogelijk zijn. De mogelijkheden om de rest van de KL te vullen zijn niet duidelijk. Een tweede aspect hierbij is de wijze van vulling van de VIM-eenheden en de rest van de KL. In tegenstelling tot de RIM- en de TRIM-eenheden worden deze eenheden „bataljonsgewijs” gevuld. Voordat dit gebeurt is een „spaarpot” nodig zoals in de bestaande systematiek. Het blok VIM en VIB schuift dan in afb. 12 nog verder naar rechts. Het VIB wordt dan vanzelf kleiner omdat de ontslagleeftijd niet verandert. Het wordt derhalve niet uitgesloten geacht dat het resterende bestand ontoereikend is om de oorlogsorganisatie van de KL te vullen. Het derde aspect is hieraan gekoppeld. Uit de „spaarpot” en het vrij indeelbare bestand moet ook de vulling voor het personeelsaanvullingssysteem komen. In de bestaande situatie is dat personeel betrekkelijk jong. In

de systematiek die maj De Vries toepast komt het personeel eerst op latere (oudere) leeftijd beschikbaar voor het personeelsaanvullings-systeem, nl. nadat het uit de TRIM-eenheid is gestroomd.

Concluderend zijn wij van mening dat de reeks artikelen van maj De Vries een goede basis kan vormen voor een ander legervormingssysteem, zij het dat een aantal aspecten, waarvan wij er enkele hebben aangegeven, nader en gedeeltelijk meer gedetailleerd zal moeten worden bezien.

G. BOSCHLOO, lkol inf

P. M. C. WINCKELMOLEN, maj art

Verkenningseenheden, een andere visie

Het is verheugend dat, na zoveel jaren van stilte rond de verkenningseenheden, blijkt dat er steeds meer wordt nagedacht over de taakstelling van die eenheden. Zoals lkol Rens en maj Schouwstra aan het eind van hun beschouwing (*Mil. Spect.* 155(1986)(1)38) terecht stellen wordt het belang van verkenningseenheden bij oefeningen in vreedstijd helaas nauwelijks ervaren. Ik wil echter niet ingaan op al die zaken in het bewuste artikel waarmee ik kan instemmen, maar aangeven welke zaken m.i. onvolledig of onjuist zijn.

1. Bij de eisen die zijn geformuleerd voor een toekomstig verkenningvoertuig ontbreekt een zeer belangrijk element: met het voertuig moet klokronde kunnen worden opgetreden, gedurende verscheidene dagen. Een bemanning van 3 personen is daarvoor te weinig. Er zullen voortdurend minimaal 2 man wakker moeten zijn om de verkenningstaak uit te voeren (voortbewegen van het voertuig, bedienen van waarnemings- en verbindingsmiddelen en eventueel bewapening, waarnemen), zeker wanneer men bedenkt dat het voertuig in vijandelijk gebied opereert. Verder moet in bebost en geurbaniseerd gebied ook uitgestegen kunnen worden

verkend. In verband met het klokronde optreden dient een verkenningvoertuig minimaal 4 personen te bevatten en het moet met 2 man kunnen functioneren.

2. Bij het vaststellen van het aantal benodigde voertuigen wordt de behoefte alleen gerelateerd aan de factor vijand (per 2e-echelonscompagnie 2 verkenningvoertuigen, per 2e-echelonsbataljon 2 verkenningvoertuigen enz.) Dat is m.i. onjuist. Het leidt ertoe dat er een concentratie van verkenningvoertuigen ontstaat waar die niet is gewenst. In afb. 8 wordt een vijandelijke vóórcompagnie door 2 verkenningvoertuigen in de gaten gehouden. Aangezien een vijandelijke vóórcompagnie optreedt in een vak van 1 km breed en 2 km diep, is dat 1 verkenningvoertuig per km², wat een grote verkennerdichtheid betekent. De 2e-echelonscompagnie bevindt zich in het achtergebied van het vijandelijke vóórcompagnie, een gebied van ca. 3 × 3 km. Hiervoor reserveren de schrs. 2 verkenningvoertuigen, dat is 1 per ca. 4 km². Aangezien deze 2e-echelonscompagnie zich in colonne verplaatst, wordt het voor de verkenningvoertuigen niet gemakkelijk de vijand op te sporen. Het 2e-echelonsbataljon van het voorregiment verplaatst, in colonne, in het regimentsachtergebied, ca. 7 km breed en 10 km diep. In dit gebied van 70 km² moeten 2 verkenningvoertuigen een verplaatsend vijandelijk 2e-echelonsbataljon opsporen, 1 vtg per 35 km²! Het lijkt mij daarom beter de behoefte aan verkenningvoertuigen te relateren aan de vijand en aan het terrein. Als wij nl. behalve met de vijand óók met gemiddelde waarnemingsafstanden rekening houden komen wij al gauw op een gewenste dichtheid van bv. 1 voertuig per 7 à 10 km².

3. Op afb. 8 valt aan te merken dat m.i. het eigen vóórcompagnie geen verkenningcapaciteit moet spenderen aan de vijandelijke voorcompagnieën. Wanneer die compagnieën passeren, zullen ze door de verkenningploegen worden gemeld. Die verkenningploegen zul-

len zich op minimaal 3 à 5 km vóór de vrw moeten bevinden en zich moeten concentreren op de 2e-echelonscompagnieën. In het gebied tussen 0 en 3 km vóór de vrw moeten zich geen eigen troepen meer bevinden wanneer het gevecht in de vrw begint. De verkenners lopen daar nl. grote kans door eigen troepen te worden vernietigd.

4. Het gevolg van deze redering is dat:

— het eigen voorbataljon verkent tot en met de 2e-echelonscompagnieën, dat is tot ca. 5 km vóór de vrw; daarbij dient het gebied tot ca. 3 km vóór de vrw vrij van eigen troepen te blijven;

— het verkenningpeloton op bataljonsniveau kleiner kan zijn. Elk bataljon heeft 4 verkenningvoertuigen nodig om de 2e-echelonscompagnieën van de voorbataljons op te sporen. Voorts zal vermoedelijk nog wel behoefte bestaan aan 2 verkenningvoertuigen aan eigen zijde van de vrw, bv. om het gebied tussen de beide eigen voorcompagnieën te bewaken. Een bataljonsverkenningpeloton van 6 voertuigen is daarmee voldoende;

— de brigade meer verkenningploegen kan krijgen (6 erbij van de drie bats in de brigade) en zich daarmee concentreert op het gebied 5 à 30 km vóór de vrw. Dáár dient de verkennerdichtheid groter te zijn dan de schrs. voorstaan. De kans dat de 2e-echelonsbataljons en -regimenten worden opgespoord wordt daarmee alleen maar groter en daarom gaat het tenslotte!

J. R. MULDER, maj cav

Organisatie en legervorming

In hun gedegen commentaar gaan Ikol Boschloo en maj Winckelmolen vooral in op de plaats van het beroepspersoneel in het door mij geschetste alternatieve systeem van legervorming. Terecht signaleren zij de problemen die rond dit aspect kunnen optreden. Ik zal daarop nader ingaan.

Bij het verband (bataljon) zijn drie teams paraat aanwezig, één team is met klein verlof, het personeel voor de aflossing van het team met klein verlof bevindt zich in de opleidingsfase. Dat betekent dat bij het verband voor vijf teams sleutelpersoneel aanwezig is: bij de drie parate teams op een zg. „—“-functie, voor het team met klein verlof op een zg. „X“-functie en voor het team in opleiding op een zg. „V“-functie. Het sleutelpersoneel is dus in totaal 1½ jaar bij een verband ingedeeld: ca. 3½ maand op V-functie, vervolgens ca. 10½ maand op een —-functie en daarna nog ca. 3½ maand op een X-functie. Gedurende de plaatsing op X-functie is dit personeel dus bij de eenheid aanwezig en beschikbaar om o.m. de gevolgen van arbeidsduurverkortening op te vangen. Bovendien wordt zodoende de band met het „eigen“ team niet verbroken.

Om deze band ook verder in stand te kunnen houden zou dat beroepspersoneel na ca. 1½ jaar moeten doorschuiven naar een zg. O-functie bij de RIM („dochter“) eenheid. Dat kan als het personeel tegelijk — voor de duur van ca. 1½ jaar — op een zg. V-functie wordt geplaatst;

bij voorkeur in de staf van de manoeuvreegroep. Aldaar kan dat personeel worden belast met andere taken, o.m. mobilisatievoorbereiding. Met dat personeel kan voorts eveneens een bijdrage worden geleverd in het opvangen van de gevolgen van arbeidsduurverkortening. Uit het hiervoor gestelde mag blijken dat er in mijn systeem geen vredesfuncties verloren gaan; er vindt slechts een verschuiving plaats van het COKL-ressort naar de overige ressorts, met name het 1e Legerkorps. Dat een en ander wat betreft het beheer van het personeel meer zal vergen van de Directie personeel KL staat buiten kijf. De te behalen operationele verbetering is dat naar mijn mening alleszins waard.

Wat betreft het aantal te organiseren herhalingsoefeningen wil ik opmerken dat de RIM-eenheden in mijn visie een *opkomstherhalingsoefening* krijgen, min of meer overeenkomstig de huidige mobilisatieoefening voor kader. Dat wil zeggen het doorlopen van de procedures bij mobilisatie, aanvullende lessen, opfrissers in de bediening van het materieel enz. Het gebruik van het materieel kan daarbij beperkt blijven. Dit soort oefeningen kan worden georganiseerd door, en vindt plaats onder verantwoordelijkheid van, de naasthogere staf (van de manoeuvreegroep of de coördinerende groepstaf). Voor de TRIM-eenheden kan in beginsel dezelfde systematiek worden gehanteerd, met dien verstande dat het organieke materieel wél nagenoeg volledig wordt gebruikt. Het voordeel van het belasten van de hogere eenheid met een deel van de mobilisatievoorbereiding is dat daardoor een grotere betrokkenheid ontstaat van de parate met de mobilisabele com-

ponent. Een overkoepelende staf op nationaal niveau kan dan worden belast met de mobilisatievoorbereiding van VIM-eenheden en met de algehele coördinatie van de mobilisatievoorbereiding. Voor de herhalingsoefeningen van VIM-eenheden van het legerkorps en in de nationale sector kan daarbij gebruik worden gemaakt van een specifiek Commando herhalingsoefeningen. De capaciteit van zo'n commando kan evenwel beperkt blijven.

De vulling van de overige mobilisabele eenheden met dienstplichtig personeel vormt inderdaad een punt van zorg. Ik ben van mening dat in mijn systeem dit beter kan worden gerealiseerd dan in de huidige situatie. De verhouding tussen het aantal parate en mobilisabele eenheden is bij het legerkorps aanzienlijk gunstiger en evenwichtiger verdeeld over de verschillende soorten eenheden dan in de huidige situatie. Weliswaar neemt het Vrij indeelbare bestand (VIB) in mijn systeem af, maar daar staat tegenover dat het daaruit te vullen aantal eenheden eveneens (aanzienlijk) afneemt. De problematiek rond de vulling van de overige — niet-legerkorps — mobilisabele eenheden zou naar mijn mening tevens kunnen worden teruggebracht, door in de nationale sector waar mogelijk een zelfde systematiek toe te passen als door mij voor het legerkorps is omschreven. Het probleem van het tussentijdse verloop is niet zonder meer op te lossen maar het gaat te ver te stellen dat het probleem onoplosbaar is. Men kan bv. denken aan cursussen voor personeel uit het VIB bestemd voor indeling bij RIM- en TRIM-eenheden om het verloop op te vangen.

Ook ten aanzien van de door Ikol

Boschloo en maj Winckelmolen aangevoerde kritiek kan naar mijn mening worden gesteld dat hun commentaar op onderdelen weliswaar hout snijdt, maar dat de totale voordelen van mijn systeem de door hen onderkende nadelen overtreffen. P. H. DE VRIES, maj cav

Verkenningseenheden, een andere visie

Voordat wij inhoudelijk ingaan op het commentaar van maj Mulder willen wij opmerken, mogelijk ter geruststelling, dat indien over een onderwerp niets of weinig wordt gepubliceerd zulks niet wil zeggen dat daarover niet wordt nagedacht. Het verheugt ons dat maj M. met de strekking van het artikel kan instemmen. Zijn commentaar richt zich vooral op twee deelaspecten:

1. bij de formulering van de eisen van een toekomstig verkenningsvoertuig is niet aangegeven dat met het voertuig gedurende langere tijd klok rond moet kunnen worden opgetreden;
2. bij de kwantificering van de middelen is geen rekening gehouden met de factor terrein.

Het klok rond optreden is inderdaad een belangrijk aspect van de oorlogvoering. Het houdt tevens in dat onder alle omstandigheden over de gewenste informatie moet worden beschikt. Anders gezegd: het inlichtingenverzamelorgaan moet in staat zijn klok rond informatie te verschaffen. Tot zover zijn wij het met maj Mulder eens, maar dan scheiden de wegen. Zo is hij voorstander van het bemannen van het verkenningsvoertuig met 4 man om het klok rond optreden te kunnen realiseren, terwijl wij dat trachten te bereiken door in ploegverband (twee voertuigen) op te treden. Overigens moet worden opgemerkt dat wij een bezetting van 3 man niet als eis hebben gesteld. Dat aantal wordt alleen genoemd in afb. 7, waarin een voertuig wordt weergegeven dat globaal aan de gestelde eisen voldoet. Het

voordeel van onze benadering is dat flexibeler kan worden opgetreden en de kwetsbaarheid wordt vermindert. Verkennen is immers een bezigheid die met wisselende activiteit en intensiteit moet geschieden. Indien in voorkomend geval als enkel verkenningsvoertuig moet worden opgetreden is een bemanning van 3 wel een noodzakelijk minimum. Men dient te beseffen dat 1 man méér van invloed kan zijn op de grootte en derhalve op het gewicht van het voertuig. Er moet dan niet alleen extra ruimte voor deze man zijn, maar ook voor het extra mee te voeren materieel enz. Dit kan weer van invloed zijn op de verwezenlijking van de eis dat het voertuig eenvoudig moet zijn te verbergen. Het optreden van de verkenningsploegen zal primair zijn gericht op het waarnemen — zien zonder gezien te worden — uit verdedekte posities. De noodzakelijke verplaatsingen/bewegingen zullen voornamelijk plaatsvinden onder omstandigheden van verminderd zicht, m.a.w.: vooral bij duisternis. Het „volgen” van de vijand zal met name geschieden door een in de diepte gegroepeerde inzet van verkenningsploegen.

Bij de kwantificering van de benodigde middelen hebben wij ons inderdaad gericht op de vijand. Verkennen richt zich voornamelijk op de vijand. Wij willen hiermee niet pretenderen dat wij de enig juiste methode hebben gevolgd. De door ons gegeven aantallen moeten overigens als een minimumbehoefte worden gezien.

Het rekenmodel van maj M. spreekt ons niet zo aan. Op vrijwel analoge wijze is ons eens voorgerekend dat de uitkomst van het quotiënt van de beschikbare ruimte oost van de vrw en de aantallen vijand daarin aangeeft dat verkenningsvoertuigen oost van de vrw onmogelijk gezien kunnen optreden. Het vergaren van gegevens over de vijand is een integraal proces waarbij verschillende opsporingsmiddelen worden ingezet (rpv's, sensors, enz.). De inzet van verkenningsploegen geschiedt bovendien op grond van de beoordeling van de toestand,

waarbij de factoren vijand (wat is reeds bekend?) en terrein een belangrijke rol spelen. De inzet van de verkenningsploegen is derhalve niet gebaseerd op het principe van het zoeken naar een naald in de hooiberg, maar dient doelgericht te geschieden.

Een voorbataljon is geïnteresseerd in de positie en activiteiten van met name het 2e-echelonsbataljon van een vijandelijk voorregiment, ergo tot een diepte van ca. 15 km. Wij zijn echter van mening dat het voorbataljon niet verantwoordelijk moet worden gesteld voor het verkrijgen van die gegevens.

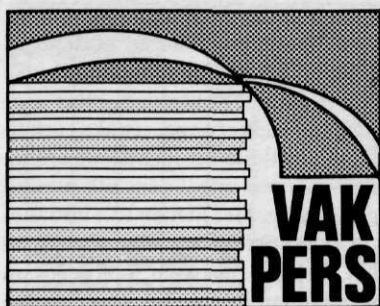
Om te kunnen kwantificeren is deze benadering doorgetrokken naar de 2e-echelonscompagnieën van een vijandelijk voorbataljon. In werkelijkheid zal de scheiding niet zo scherp zijn te trekken en zullen de brigademiddelen worden ingezet van 5 tot 30 km voor het weerstandsgebied. De verkenningsvoertuigen van het bataljonsverkenningsspeloton hebben verscheidene taken; in eerste instantie een waarschuwingfunctie (bewakingstaak). De verkennende taak krijgt eerst gestalte als het contact met de vijand is verloren gegaan. Hoe meer het accent van de verdediging komt te liggen op het voeren van de gebiedsverdediging des te belangrijker wordt het te kunnen beschikken over een adequaat uitgerust en optredend verkenningspeloton. „Sans renseignement . . . pas d'engagement”. Overigens moet het peloton meer bewakingstaken uitvoeren: zowel in, tussen als achter de verdedigingsstroken.

Het verkenningspeloton met 8 verkenningsvoertuigen is in staat een belangrijk aandeel in het slagen van het verdedigend gevecht te leveren. „Au combat seul survit le mieux renseigné et le plus rapide”.

A. RENS, lkol huz

K. C. SCHOUWSTRA, maj huz

Operationele strategieën

In twee afleveringen van *Military Review* wordt, in een vergelijkend overzicht, aandacht besteed aan het „operationele niveau van oorlogvoering”. Dat is vergelijkbaar met — doch niet gelijk te stellen aan — wat wij operationele strategie noemen; dit laatste begrip wordt immers in VS 2-7200 (*Militair woordenboek KL*) betrokken op één operatietoneel en geldt aldus als afgeleide strategie voor een geografisch bepaald gebied. Volgens Sovjetrussische opvattingen is er veel eerder sprake van een strategie, die geldt voor een bepaald niveau. In wezen gaat het dan om de grijze zone tussen de militaire strategie — geldend voor de oorlogvoering als geheel — en de tactiek; concreet gezegd: om het plannen en uitvoeren van operaties door fronten en legers. Deze twee bevelsniveaus corresponderen min of meer met de NAVO-niveaus legergroep resp. legerkorps. Het is duidelijk dat de introductie van de *Airland-Battledoctrine*, uitdrukkelijk bedoeld als een „world-wide-concept”, in de VS een vergrote belangstelling voor deze grijze zone heeft teweeggebracht.

De ruimte laat niet toe alle artikelen in de twee themanummers de revue te laten passeren. Samen leveren zij een zeer lezenswaardig vergelijkend overzicht op van wat wij — om verwarring met ons begrip operationele strategie geheel uit te sluiten — operationele kunst („operational art”) zouden kunnen noemen.

C. J. Dick schreef *Soviet operational concepts* in twee delen. In deel 1

worden de principes van de operationele kunst behandeld. Die zijn vooral gebaseerd op de Tweede Wereldoorlog, doch steeds actueel gehouden n.a.v. de invoering van (tactische) kernwapens, draadgeleide antitankwapens en elektronische bevelvoerings- en verkenningssystemen. Ook ervaringen van de gewapende conflicten in het Midden-Oosten zijn verwerkt, alsmede optimale reacties op periodieke wijzigingen in strategie, tactiek, organisatie en uitrusting bij de NAVO en haar strijdkrachten. Voorop staat het principe dat alléén offensief optreden het operationele doel kan realiseren. Dat vergt een hoge mate van mobiliteit en tempo. Het vereist concentratie van middelen op de beslissende tijd en plaats. De dreiging van inzet van NAVO-kernwapens dwingt daarbij tot het zoeken naar verrassing — strategisch, operatief én tactisch! — teneinde de tegenstander met een „fait accompli” te confronteren, voordat hij zijn flexibele tegenweer op gang kan brengen. Het nemen en vasthouden van het initiatief vormen het daaruit logisch volgende principe, waarbij expliciet wordt gewezen op de noodzaak van creatief, met veel initiatief handelen door ondercommandanten. Het op peil houden van de eigen gevechtskracht, zoals die tot gelding wordt gebracht tegenover de vijand, komt tot stand door echelonnering en spreiding. Hoge plaatselijke verliezen worden als onvermijdelijk gezien en de planning richt zich vooral op het snel aanvullen en aflossen van de voorin ingezette gevechtskracht. Het volgende beginsel is de realistische aanpassing van de oorspronkelijke planningsdoelen aan de werkelijke operationele situatie; flexibiliteit dus. Vervolgens is een voortdurende coördinatie in het optreden van de zg. „verbonden wapens” doorslaggevend voor succes. En ten slotte gaat het erom de tegenstander tegelijkertijd en over de gehele diepte waarin hij zijn middelen heeft ontplooid aan te grijpen. Schr. eindigt met enig commentaar op bovenstaande principes. Uitdrukkelijk geeft hij aan dat verrassing, initiatief en flexibiliteit in het optreden op het operationele ni-

veau tot een belangrijke hoogte het bezwaar compenseren verbonden aan strakke, bijna drill-achtige uitvoering van de tactiek (divisie- en lager niveau). Toch zal de beweeglijkheid van het tactische optreden aan NAVO-zijde zeker problemen leveren, waarbij vooral actuele en accurate inlichtingen niet gemakkelijk te vergaren zullen blijken. Schr. wijst erop dat de Russen zich van deze en soortgelijke problemen terdege bewust zijn, en voorts meent hij dat toepassing van de genoemde operationele principes juist in de initiële fase van een gewapend conflict uitstekend inspeelt op strategische en tactische zwakte punten aan onze zijde: de geringe beschikbare manoeuvre diepte, maldeployment, grote mobilisabele componenten, verschillen in uitrusting, taal, doctrines en geoefendheid, om er maar enkele te noemen.

In deel 2 beschrijft Dick een mogelijk scenario voor het operatief optreden in Centraal-Europa. Hij begint met een opsomming van de beschikbare zee-, land- en luchtmacht die tegen Afcent kunnen worden ingezet. Hij acht een bij verrassing ingezet en zo lang mogelijk conventioneel gevoerd offensief het waarschijnlijkst. Een snelle en flexibele overgang naar een nucleair optreden blijft echter voortdurend als alternatief achter de hand, zeker wanneer men op korte termijn een NAVO-escalatie verwacht. Die zal men trachten vóór te zijn. Het afzien van een nucleaire optie „van huis uit” levert de Russische planners zeker problemen op. De manoeuvre kan géén massale vuursteun uitbuiten; vooral het neutraliseren van in de diepte gereed gehouden NAVO-reserves zal op andere wijze moeten gebeuren. Anderzijds is het langdurig concentreren van middelen kwetsbaar — en niet slechts voor kernwapens — zodat een zeer flexibele verkeerstechnische ontplooiing nodig is. Bovendien zal over een breed front worden opgetreden, teneinde door de onderkende resp. geforceerde bressen snel eenheden in de diepte te kunnen laten doorstoten (OMG'n!). Hoewel het totale optre-

den centraal wordt gepland en ge-coördineerd, zal toch de vereiste vrijheid van handelen aan front- en legercommandanten worden gelaten, waarbij dan tijdrovende en grootschalige omvattingsslagen (zoals in 1944/45) veelal achterwege zullen blijven, omdat een relatief beperkt aantal diepe doorstoten hetzelfde beoogde — desorganiserende en demoraliserende — effect kan sorteren. Dit uiteraard in het licht van de relatief geringe manoeuvreerimte die de NAVO tussen demarcatielijn en Noordzee ter beschikking heeft.

Lkol P. Tiberi vergelijkt in *German versus Soviet Blitzkrieg* de operationele concepties van Duitse en Russische strijdkrachten in de Tweede Wereldoorlog. Of dit woord nu een letterlijke vertaling is van het door B. H. Liddell Hart gebruikte begrip „lightning war” of niet, belangrijker is de vaststelling dat niet alleen de Duitsers maar ook de Russen al rond 1930 ideeën hebben ontwikkeld, waarbij tanks, vliegtuigen, alsmede steunende infanterie in een zodanige orkestratie samenwerkten, dat een statische verdediging — in loopgraven of in een Maginotlinie — bij voorbaat uitzichtloos werd. Schr. wijst erop dat dus niet de kwaliteit of het aantal wapens maar de formule voor hun inzet beslissend was. De Duitse „Blitzkrieg” werd gekenmerkt door zwaartepuntvorming op een beperkt aantal aanvalsassen, waarbij beslissend gevechtscontact met de voorin geconcentreerde verdediging uit de weg werd gegaan. De manoeuvre leek meer op een grootscheepse infiltratie, gelanceerd langs onbeschermden flanken (België), via secundair geachte sectoren (Ardennen) of nadat een frontale bres was geslagen in een ondiepe verdediging, ondersteund door luchtlandingen in de diepte (Nederland). De tank was de „drager van het gevecht”, de rol van de infanterie was desondanks essentieel, omdat deze het succes consolideerde en de verdediger verder manoeuvreren ontzegde. Een absoluut tactisch/operatief lucht-overwicht door middel van speciale nabijluchtsteunjagers en een uit-

Deze rubriek bevat uittreksels uit binnen- en buitenlandse publicaties. De verantwoordelijkheid van de redactie beperkt zich tot een juiste weergave van de inhoud van de artikelen.

gekiende logistieke ondersteuning rondde de formule af. Toen de Russen in 1943 hun „Blitzkrieg” begonnen, bleek al onmiddellijk een kermerkend verschil: op veel grotere schaal werd van artilleriesteun gebruik gemaakt. Bovendien was de manoeuvreerimte zo onvergelijkbaar veel groter dan in West-Europa en de Duitse gevechtskracht zo sterk versnipperd over drie (!) fronten dat nu de aantallen wel doorslaggevend werden. Een laatste kenmerkend verschil is te vinden in het niveau, waar zelfstandigheid en initiatief tot hun recht konden komen. Het ontbreken van een goede oorlogsstrategie als resultaat van Hitlers persoonlijk ingrijpen werd desastreus op het operationele niveau en kon door het uitstekende Duitse tactische leidersechelon niet afdoende worden gecompenseerd. Bij de Russen echter een ander beeld: een rationele strategie, toegepast door zeer ervaren en deskundige leiders op operationeel niveau, waardoor op tactisch gebied alle randvoorwaarden voor een succesvolle uitvoering waren gegarandeerd.

Maj G. L. Scott stelt in *British and German operational styles in World War II* de Engelse en Duitse operationele concepties tegenover elkaar. Zeker in 1940 kon het verschil niet anders dan hemelsbreed worden genoemd. Ondanks hun ervaringen in de vorige oorlog hadden de Engelsen geen enkele les geleerd. Fuller en Liddell Hart predikten letterlijk en figuurlijk „on the continent”. Op het Britse eiland beheersten conservatieve infanteriegeneraals het toneel. Na de débacle in Frankrijk in 1940, kregen de Engelsen in Noord-Afrika een kans om langzaam bij te leren. Met veel vallen en opstaan gelukte dat. Toch bleef het kenmerkend voor het Britse optreden, dat er aan elke actie een zorgvuldige, gedetailleerde planning met veel

vuursteunvoorbereiding voorafging. Ook de orkestratie van verbonden wapens, zo typisch voor het Duitse (en Russische) optreden, bleef grotendeels achterwege. Tanks, infanterie, artillerie en luchtsteunenheden voerden nogal eens elk hun eigen oorlog. Het nemen van initiatief op operationeel of tactisch niveau en het flexibel inspelen op een van de plannen afwijkend gevechtsverloop, zo zegt schr. waarschuwend, bleven tot het einde van de Tweede Wereldoorlog onbekende of tenminste ongewenste grootheden in het Britse leger. Schr. stelt dan ook voor maar liever in de leer te gaan bij hen, die de „Auftragstaktik” al sinds 1800 toepasten, bij de Duitsers dus. De Airland-Battledoctrine laat nauwelijks een andere keus.

De kops Aubin en Kells borduren in *Airland Battle doctrine: Soviet strategy revisited* op dat thema voort. Zij stellen vast dat de meeste elementen van de nieuwe Amerikaanse doctrine reeds jaar en dag deel uitmaken van het operationeel denkkader in de Sovjet-Unie. Zij merken vervolgens teleurgesteld op dat de Airland-Battledoctrine door de Westeuropese bondgenoten niet bepaald juichend is verwelkomd. Zij achten de door Saceur ontwikkelde operationele concepties als OCA (Offensive counter air) en FOFA (Follow-on forces attack) geen afdoende antwoord op de Russische dreiging.

Het past niet in deze rubriek commentaar te geven op de besproken artikelen, hoewel de verleiding in dit geval groot is. Duidelijk is wel dat de schrs. een militaire oplossing prefereren voor een bij uitstek politiek vraagstuk. Ter kennismaking met de gedachtenafstand aan beide zijden van de Atlantische Oceaan is lezing van de bijdrage een „must”. C. J. Dick, P. Tiberi, G. L. Scott, S. P. Aubin en R. E. Kells Jr. — *Mil. Rev.* 65(1985)(9)29,63 (10)4,37,42.

F. J. D. C. EGTER VAN
WISSEKERKE, maj inf

Uniformen en emblemen van de Koninklijke landmacht vanaf 1912

door M. Talens, 288 blz., geïll. Uitg.: Brabantia Nostra, Breda, 1985. Prijs: f 65,-.

Wie aan leger denkt, denkt ook aan uniformen en onderscheidingstekenen. In dit boek is getracht de informatie hierover voor wat de KL betreft te ordenen. Na een algemene beschrijving van de uniformen en hun draagwijze vanaf 1912, behandelt schr. in 17 hoofdstukken rangonderscheidingstekenen, de emblemen, onderscheidingstekenen, armbanden en nestels en schouderkoorden. Waar nodig werd de informatie verder verbijzonderd; zo zijn bv. aparte hoofdstukken gewijd aan kraag-, brevet-, indelings-, borstzak- en bijzondere emblemen. Schr. zocht steeds naar aansluiting op Koninklijke Besluiten, Ministeriële Beschikkingen en de kledingvoorschriften. Enkele honderden foto's en afbeeldingen illustreren en ondersteunen de tekst. Wie geïnteresseerd is in het uiterlijk van de KL in heden en verleden, vindt in dit boek een schat aan informatie. Het verichte „monnikenwerk” (twee jaar werk volgens schr.) verschaft inzicht in zowel de variëteit als de continuïteit van de uitmonstering. De KL kan schr. en uitgever dankbaar zijn dat op deze wijze een stuk geschiedenis is vastgelegd. Toch is, ondanks alle zorgvuldigheid, het boek nog niet geheel compleet. Hiervan enkele voorbeelden. In 1979 werden de militaire brevetten geharmoniseerd; de hieruit voortvloeiende wijzigingen zijn slechts

ten dele opgenomen. De cadettenkronen zijn gelukkig opgenomen (blz. 163); al in de jaren '60 spoorde aantal en categorie dragers al niet meer met de oorspronkelijke beschikking. Schr. stelt dat op 1 januari 1975 de Generale Staf werd gewijzigd in Landmachtstaf (blz. 113). Volgens LaO 23.1/76, codenr 76023 gebeurde dit per 1 december 1976. Enkele kleine onzorgvuldigheden verdienen aandacht: de MB betreffende de hogere economische vorming dateert niet van 29, maar van 28 juni 1979; de MB betreffende het embleem buitengewoon geoefend handgranaatwerper niet van 23 juni, maar van 23 juli 1971;

voorts behoeft ook het onderschrift bij de linkerfoto op blz. 221 aandacht. Een volgende druk — het onderwerp rechtvaardigt dit zeker — zou nog meer aan waarde winnen als de informatie door alle lezers zou worden gecompleteerd. Ook steun uit de KL, bv. door het Bureau Ceremonieel van de Landmachtstaf, lijkt bij een dergelijke publikatie van belang. Mogelijk kan dan ook de onderdeelssjaal worden opgenomen. Dit naslagwerk verdient in ieder geval een plaats in elke militaire bibliotheek. Voorts is het onmisbaar voor een ieder die is geïnteresseerd in de geschiedenis van ons uniform. J. M. J. BOSCH, maj cav

Vlootvoogden en zeeslagen

door dr. Ph. M. Bosscher, 102 blz., 37 afb. Uitg.: T. Wever B.V., Franeker, 1985. Prijs: f 29,50.

Wanneer men de titel van dit keurig uitgevoerde boekwerkje afzet tegen de omvang van de inhoud, dan fungeert de titel als een wel erg grote vlag voor een kleine lading. Daarmee wil niet gezegd zijn dat de lading van inferieure kwaliteit is. Het tegendeel is het geval; de lezer wordt echter alleen geconfronteerd met een bundeling van zeven artikelen die in de jaren 1982/84 zijn verschenen in De Nieuwe Rotterdamse Courant/Het Algemeen Handelsblad. Behandeld worden de vlootvoogden Michiel de Ruyter (1607-1676), Heiashiro Togo (1848-

1934) en John Arbuthnot Fisher (1841-1920), alsmede een viertal zeeslagen (Lissa 1811, Noordzee 1914, Falklands 1914 en Javazee 1942). Bij het lezen van de verschillende opstellen wordt duidelijk dat zij waren bedoeld voor publikatie in de dagbladpers. Het geheel is dan ook prettig leesbaar en zeer goed te volgen, in het bijzonder door hen die niet worden geplaagd door enige kennis van nautische termen. Al met al is deze bundel aan te bevelen voor een breed lezerspubliek waarbij zeker belangstelling zal worden gewekt — voor zover al niet aanwezig — voor de maritieme historie in het algemeen en die van Nederland in het bijzonder. In dit verband zij vermeld dat dr. Bosscher de auteur is van „De Koninklijke Marine in de Tweede Wereldoorlog”, waarvan het tweede deel medio dit jaar het licht zal zien.

W. C. LOUWERSE, cdre KLu

Jane's Directory of small arms ammunition

door I. V. Hogg, 124 blz., geïll. Uitg.: Jane's Publishing Comp. Ltd, Londen, 1985. Prijs: £ 15,-.

De auteur van dit boek is een deskundige bij uitstek, die op het gebied van wapens en munitie veel

heeft gepubliceerd (zie o.a. *Mil. Spect.* 154(1985)(8)388). Na een introductie, waarin diverse algemene ontwerpprincipes van projectielen, hulzen, voortdrijvende ladingen en slaghoedjes worden vermeld, geeft schr. een beknopte inleiding in de ballistiek. Hierbij wordt nader ingegaan op begrippen als kinetische energie, „spin rate”, spoed, trekken en velden, terugstootkracht, zijdelingse afwijking als gevolg van

wind en eindballistiek. Over 39 pistoolpatronen, 50 geweer- en machiniegeweerpatronen en 31 middenkaliberpatronen, van .22 inch tot 30 mm, en van de 7,63 mm Mauser uit 1896 tot de 15x115 mm FN uit 1984 wordt technische informatie gegeven. Deze technische informatie omvat o.a. projectielmassa en projectieaanvangssnelheid, de patroonafmetingen en een beperkte opsomming van fabrikanten in de gehele wereld. Van iedere patroon is een schaaltekening opgenomen en een beschrijving, waarbij ook de ontwerpprincipes van de verschillende componenten worden toegelicht. Daarbij komen ook aan de orde: „Losse-manchet”schoten (subkaliberschoten), pijlschoten (zg. „flechette”) en „riot-control”munitie. Bij een aantal patronen worden enkele uitwendig ballistische gegevens vermeld.

Het is jammer (maar begrijpelijk) dat schr. voor de waardering van de eindballistische eigenschappen van de patronen het tamelijk ouderwet-

se begrip RSP (relative stopping power: een gewogen produkt van kinetische energie en doorsnedeoppervlak) heeft gebruikt.

De uitschakelkans van een projectiel, bepaald aan de hand van o.a. schietproeven op gelatine, is voor het grootste deel van de opgesomde 89 pistool- en geweerpatronen helaas niet bekend.

De lezer van dit boek zal bij de inleiding wellicht worden verward door een wisselend gebruik van Engelse maten en SI-eenheden. De technische informatie wordt gelukkig verstrekt in het SI-eenhedenstelsel, waarbij moet worden vermeld dat de afkorting van seconde *s* is en niet *sec* (gebruikelijke term bij droge sherry).

Opmerkelijk detail is, dat Nederland is aangemerkt als een van de landen waarin de 7,62 mm Kalasnikov (7,62x39 mm) wordt geproduceerd. Voor zover bij Defensie bekend is dit gegeven onjuist.

Een warm aanbevolen naslagwerk.

ir. E. VAN LEUVEN, maj ts

Soviet military interventions since 1945

door A. P. Schmid, 223 blz. Uitg.: Transaction Books, New Brunswick, 1985. Prijs: \$ 29,95.

Deze „survey” van de Nederlandse historicus en politicoloog van Zwitserse afkomst Alex Schmid bevat tevens een tiental „case studies”, waarvan er negen zijn geschreven door de Nederlandse historica Ellen Berends. In 1984 verscheen het boek in beperkte oplage als Publikatie nr 17 van het Centrum voor Onderzoek van Maatschappelijke Tegenstellingen (COMT) van de Rijksuniversiteit te Leiden. Bij het schrijven van deze bespreking stond mij de handelseditie nog niet ter beschikking; de paginaverwijzing in deze recensie heeft betrekking op de (overigens identieke) COMT-publikatie).

Schmid rubriceert drie typen conflicten: 1. „intra-bloc conflicts”, conflicten tussen de leden van hetzelfde

bondgenootschap, in casu de Warschau-Pactorganisatie (WPO) (en voor de periode 1945-1955: conflicten tussen toekomstige leden van de WPO; de WPO werd immers pas in 1955 opgericht), waarbij eveneens aandacht wordt besteed aan het „speciale geval” van de gespannen betrekkingen tussen de USSR en China; 2. „interbloc conflicts”, militaire conflicten tussen (leden van) de onderscheiden bondgenootschappen (de NAVO en de WPO); 3. „extrabloc conflicts”, militaire conflicten in landen van de Derde Wereld, waarbij een lid van een der bondgenootschappen, in casu de WPO, is betrokken.

Voor wat de „intra-bloc conflicts” betreft concludeert schr. (blz. 13) in navolging van Alvin Rubinstein dat de „main function of the Pact for the USSR might not be to deter inter-bloc conflict but to prevent further intra-bloc secession.” Geen werkelijk verrassende conclusie, wat niet betekent dat zij onjuist is. De conclusie is ook bijzonder voorzichtig geformuleerd: het zou kunnen zijn dat de belangrijkste functie

van de WPO voor de SU is te voorkomen dat de blokleden zich afscheiden.

De eerste „case study”, onder de noemer van de „intra-bloc conflicts”, is de inlijving van de Baltische Republieken, Estland, Letland en Litouwen, bij de Sovjet-Unie: militaire bezetting, daarna (augustus 1940) de „officiële” inlijving door de Opperste Sovjet, het verlies van deze gebieden na juni 1941, herovering in 1944. Het was verstandig deze gebiedsuitbreiding ook bij de beschouwing te betrekken, hoewel de inlijving zelf niet onder de noemer „intra-bloc conflicts” is onder te brengen, alleen het verzet ertegen tijdens en na de Tweede Wereldoorlog; 1945 is in deze dus geen precieze grenslijn. Verder krijgen in dit 1e hoofdstuk de Oostduitse opstand (1953), de Hongaarse opstand (1956), de interventie in Tsjecho-Slowakije (1968) en de Chinees-Russische grensgeschillen in de jaren 1960 speciale aandacht.

In het hoofdstuk over de „interbloc conflicts” zijn case studies gewijd aan de Iraanse crisis (1945-46), de Griekse burgeroorlog (1944-49), de Koreaanse oorlog (1950-53) en aan de geallieerde bezetting van Oostenrijk (1945-55).

In hoofdstuk 3, over de „extrabloc conflicts”, wordt slechts een case study gewijd aan Afghanistan (1979-...); de meeste andere conflicten in deze categorie worden behandeld in de paragrafen over Zuid-Amerika, Afrika, Azië en het Midden-Oosten.

De indeling van conflicten in „intra-bloc”, „interbloc” en „extrabloc” is handzaam voor analytische doeleinden, maar niet elk conflict „schikt zich” even gemakkelijk in die indeling. De inlijving van de Baltische republieken in de SU kan niet als een „interbloc conflict” worden aangemerkt, en de Iraanse crisis staat op de rand van de categorie „interbloc” en „extrabloc conflict”; Schmid merkt dat trouwens zelf reeds op. De grensgeschillen tussen de Sovjet-Unie en China in de jaren '60, ondergebracht bij „intra-bloc conflict”, zijn inderdaad een „special case”, omdat China geen deel

meer uitmaakte van het Sovjetblok en nooit lid van de WPO is geweest. Schmid's kwaliteiten als historicus en politicoloog komen in dit boek op een gelukkige wijze samen; hij „forceert” de geschiedenis niet ter wille van een propere analytische indeling.

Deze „survey” van Schmid en Berends, ik moet het beklemtonen, is zeer gedetailleerd en biedt in kort bestek bijzonder veel, en over het algemeen bijzonder zinnige, informatie. Mij vielen slechts een paar oneffenheden op. Schmid vermeldt *en passant* (blz. 52) dat ongeveer 3% van de bevolking van de SU joods is. Een betere benadering is 0,8% (zie: *The Cambridge encyclopedia of Russia and the Soviet Union*. Cambridge Univ. Press (1982) 73-74). Berends merkt in haar case study over de Russische interventie in Afghanistan op (blz. 131) dat „it is generally thought that *direct* American involvement is negligible”. Veel hangt af van wat men *direct* noemt; inmiddels is wel duidelijk dat de (indirecte) Amerikaanse

betrokkenheid — door de financiële ondersteuning van de opstandelingen/vrijheidsstrijders — niet onaanzienlijk is.

Het boek is van een index voorzien, maar die index is helaas nogal slordig. Het is echter een nuttig boek:

een overzicht van de *Soviet military interventions since 1945* was tot nu toe niet beschikbaar. J. W. Bezemers aanbeveling op de omslag is terecht; het is een „clear and succinct survey of Soviet Russia's role in modern power politics.”

drs. J. OVERSLOOT, res-tlnt int

Nederland mobiliseert

brochure, 42 blz. Uitg.: Stg Maatschappij en Krijgsmacht, Den Haag (1986). Prijs: f 7,30.

De Stichting Maatschappij en Krijgsmacht, die de problemen in de verhouding tussen samenleving en krijgsmacht bestudeert om daardoor te kunnen bijdragen aan mogelijke oplossingen ervan, heeft een brochure uitgegeven met de inleidingen die zijn gehouden tijdens een conferentie onder gelijklopende naam.

Dr. C. M. Schulten, hoofd sectie

Militaire geschiedenis KL belicht de mobilisaties van 1870, 1914 en 1939 in zijn inleiding „Van neutraliseren naar bondgenootschap”. Kol (thans brigade-generaal) J. M. Vos, toen hoofd van de afdeling mobilisatievoorbereiding NTC, geeft een gedetailleerd exposé van het mobilisatieplan 1979 en de fasen van uitvoering in „het vermogen tot mobiliseren anno 1985”. Prof. mr. P. J. Teunissen, hoogleraar in de sociologie van de internationale betrekkingen aan de R.U. te Groningen, geeft ten slotte een overzicht van de verschillende „veiligheidspolitieke aspecten van de moderne mobilisatie”.

P. L. HOEVERS, bgen inf

de heren worden bedankt

121.000 jonge landgenoten fungeerden aan het eind van de veertiger jaren als schietschijven voor het pas opgerichte Indonesische vrijheidsleger. Ruim 2500 keerden niet terug.

Ant. P. de Graaff wèl.

Dit boek bevat zijn schokkende maar uiterst integere relaas, geïllustreerd met uniek fotomateriaal, en ingeleid door prof. J.A.A. van Doorn.

Paperback,
176 bladzijden.
Geïllustreerd.
Bestelnummer:
ISBN 90 6135 410 2

f 19,95

Bel 05170-3147

OF VRAAG UW BOEKHANDEL